

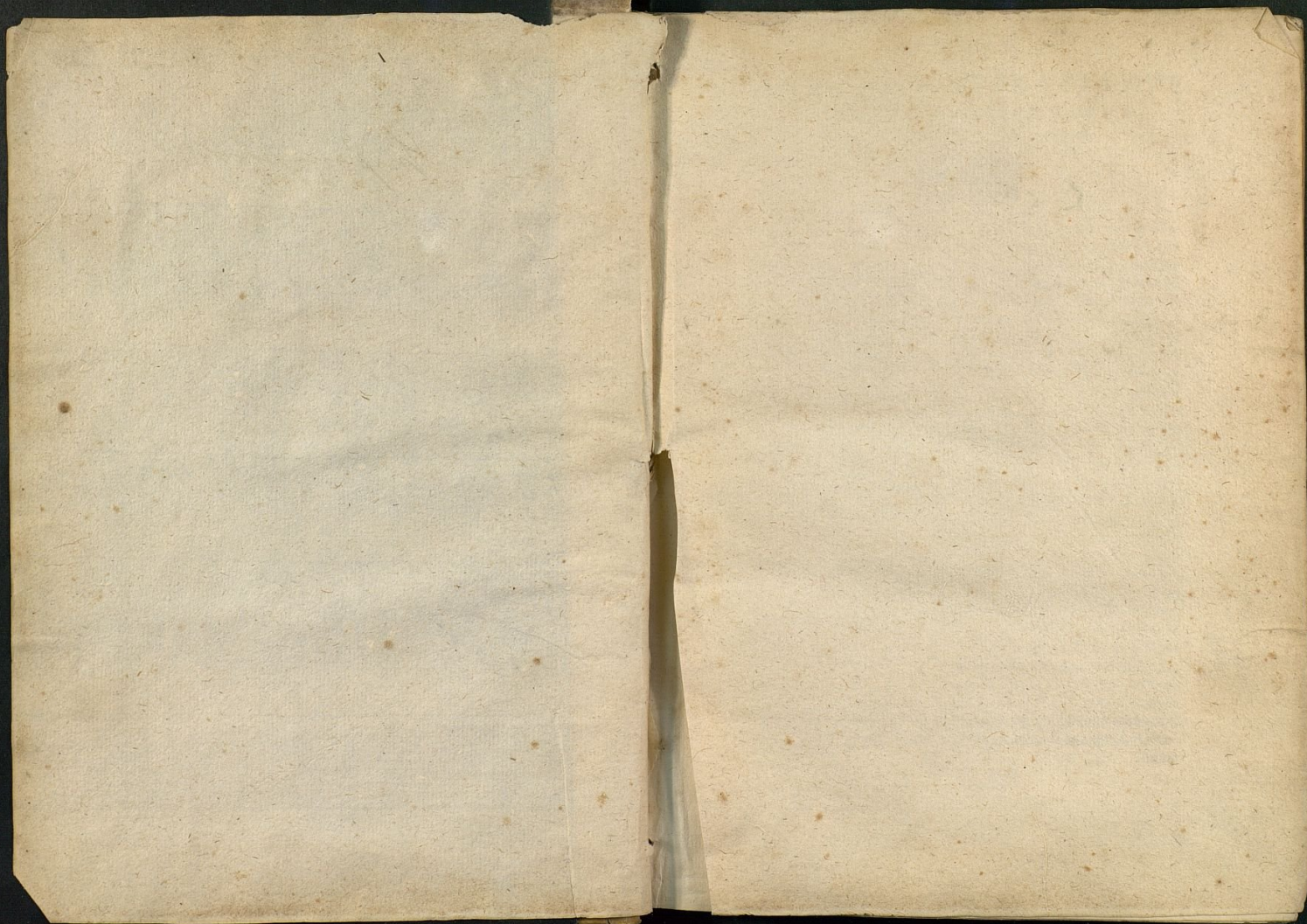
un
as

1871
1872
1873
1874
1875
1876
1877
1878
1879
1880
1881
1882
1883
1884
1885
1886
1887
1888
1889
1890
1891
1892
1893
1894
1895
1896
1897
1898
1899
1900

3_3

Ympompleto

H-11-62

ANTONIUS SEBASTIANVS

MINTVRNVS HIERONYMO

RVSCELLIO.

S. P. D.

ABRIEL Vineā, mercatorum decus, ac deliciā literatorum; qui quā summa est ingenij suauitate, morūq; facilitate singulari, ac maxima in officijs colendis diligentia, mihi erat carissimus, multo carior esse cœpit, cū primum animaduerti, eo te familiari ter admodum vti. Quando enim ea vis est iudicij tui, vt falli neutiquam

possit; hoc autem is, maximè probatur; quis eum non mirifica beneuolentia complectatur? Idem hic etiam eo me sibi officio arctius deuinxit, quod quam mihi tecum absenti amicitiam honestissimorum similitudo studiorum, par uoluntas de lingua Hetrusca optimis præceptis exornanda; idem denique amor de literis benemerendi iam antea conciliauerat, proximè mirum in modum auxit. Nam quod non modò unus & alter, sed plures etiam renuntiant; is ipse literis ad me datis planè significauit, eam cū in omne hoc Regnū, tum in principem eius urbem & beneuolentiam, & obseruantiam esse tuam, ut nihil antiquius ducas, quàm Neapolitanos colere, admirari, summis etiam laudibus tollere; de me uerò ita loqui, ut de mea doctrina, & de ingenio singulare iudicium facias. Cū enim domum tuam ex omni Italia, qui cæteris uel ingenij, uel animi, uel fortunæ donis antecellunt, quotidie confluant, nec semel in sermonem incidant de ijs, qui studijs literarum clari habentur, à te non modò me in primis laudari, uerum etiam cæteris omnibus præferri. Hoc tuo iudicio non possum non mirificè letari, non quod eum me esse putem, ut mihi uidear partem aliquam tantarum laudum consecutus; sed quod agnoscam incredibilem amorem erga me tuum, ut unum ex omnibus

* 2 nibus

Nº 1329

28841
nibus quos in hac amentitate, atq; in hac luce ortos, educatosq; unice diligis, ac summo opere obseruas. Nam quid non fallat amantem? Sed amore esse, qui amat, deceptum, ei quidem, qui amatur, non potest non esse pericundum. Atque cum id per sepe, tum uero cum Vincentius Riccius, uir sane praestanti doctrina, ac mirando ingenio, summoq; consilio, qui apud Decemuiros, quod Veneti Senatus consilium maximum est, praeclara & egregia cum laude à secretis scribendarum munus epistolarum exequitur, quae hominis est mira humanitas, me suo testimonio, praconioq; ornaret, & sciscitaretur, ubi ego essem, & inchoatosne de poeta sermones confecissem; atque non modicam operis legendi cupiditatem pra se ferret, qua etiam & ille ipse Gabriel tuis uerbis, & tu ipse literis planissime testatus es, te nimis flagrare. Ego uero diutius adhuc premendum esse hoc idem opus censebam, cum ex mea officina nūquam adeo elaboratum exire posse existimarem, ut ingenio perfectum, atq; absolutum uideretur. Ac si denique amicis, qui me uehementer ad edendum hortantur, mos esset gerendus, quaerendum mihi esse animaduertebam, cui plane labores meos emendandos, corrigendosq; prius committerem. At gratias tibi ago immortales, quod, cum de eorum lectione ita auidè te affectum esse declaraueris, quem equidem quaerebam, repertum mihi esse ostenderis. Nam per Deos immortales id negotij cui tam probè, quàm tibi dandum uideatur? cuius opera melius, quàm tua, de poesi praecepta, in qua tu quidem maximus haberis, in eorum manus, qui legere illos cupiunt, deuenierint? cuius ope emendatiora prodierint? Quippe qui accerimo sis ingenio, praeclaraq; doctrina. Quis ea denique gratia haec ipsa afficiat, qua plurimum probentur, nisi tu suauissimi Ruscelli, cuius quidem liquore perlucido nec suauius nec uitalius quicquam habet, *mihi marmoreo mias mī, reba amibui*
Cum primū gelidos rores Aurora remittit; & tūq; lūa
Nec paruos Musae celesti semine natos
Vberibus grauidis alio iam vore rigarent.
Quod enim poeta meus per se consequi nequiret, & emendatione & autoritate tua non dubitat se facile consecuturum, ut in publicum prodentem, si proditurum esse iudicaueris, nemo non hilarè accipiat; non arctè complectatur; non beneuolè osculetur.

audiri

tur.

tur. Cuius profectò rei gratiam ego quidem me tibi nunquā non fatear habiturum, cum tibi praecipue cura fuerit insignem mihi laudem comparare. Ceteri uero debent; si quid libris hisce legēdis sperent se in poetica profecturos. Quamobrem mittendos omnino tibi esse decreui (cum hoc tu quidem iubeas, cuius uoluntati non obidere nefas profectò esse constituo; roget autem Vineam, quem Musae iure ac merito carum habent, quippe quo ad oppugnandos philosophiae alienos nihil ualidius, ad alliciendos nihil iucundius, ad ebrios amore sapientiae faciendos nihil dulcius reperiant) ut sub acumen subeant iudicii tui. Tu uero in eoutere libera seueri iudicis potestate, siue edendos, siue in ignem proiciendos arbitrere. Cum autem & mea causa, & quorum utilitati prospicere studes, munus hoc libenter, ut puto, sustineas, par est, ut planè tibi instituti mei consilium, cur de poeta scripserim, exponam. Quanquam enim de poesi Horatius doctissimus poeta tradidit praecepta, perpulchra illa quidem, sed pauca admodum, & obscura, his tamen adeo instructum eorum, qui poemata faciebant (Nam multi eo in genere scribendi uersabantur) nondum quenquam perpexeram, qui minus ab ea poetica ratione, quae in summis authoribus obseruata, animaduersa est, abhorreret, siue haec erant obscurè ab ipso autore tradita, siue per se haud facilia cognita, siue non id omne complectuntur, quod ad bene scribendum, ut poetam decet, requiritur. Ego uero & in me ipso, & in plerisque aequalibus meis maximam ad haec studia propensionem, quibus iam puer incumbere coeperam, cernebam. Cum autem ad carmen doctè, rectèq; suadendum, arte, industriaq; opus esse intelligerem; quam etsi cognitam nondum planè habebam, neque Homero tamen, neque Virgilio abfuisse animaduertebam, quaerendam omnino mihi eam esse constitui. Itaq; ab hoc ipso Horatio, ab Aristotele, à ceteris nobilissimis utriusque linguae scriptoribus, qui ea de re aliquid attigissent, colligendum putauit, atque in unum aliquod opus conferendum; quod mihi ipsis, amicisq; ad hanc doctrinam adipiscendam proficeret. Quod ego mihi ad tractandum proposui; non modò humani sumi, atq; doctissimi quidam homines; quibuscum id ipsum communicarem, probauerunt; sed etiam quo facilius id facerem, eadem de re sermones exposuerunt, cum eruditissimis pissetissimisque uiris habi-

scripsi

tos

tos ab Actio Syncero, ut poetarum, qui tum in Italia florebant, facile princeps, sic Virgilij omnium, quicumque fuerunt, simillimo. Quamobrem cum ad explicandam, illustrandamq; uim omnem poeticæ facultatis hi plurimum ualere uiderentur; operæ precium me facturum existimaui, si literis eos mandarem. Quorum quidem pars aliqua in disceptatione, atque contentione cū esset; maior autem in præceptione; uisum est mihi in omni opere disponendo, eam rationem, eumq; ordinem seruare, ut primo quidem libro, quàm uetus, quàm præstans, quàm nobilis sit, quā in omni genere doctrinæ emineat poesis, unde ortum habuerit, unde incrementa, ex quo fonte manet, quibus ex rebus constet, ad utranque partem disputetur. Qui Platonici eam decretis è ciuitate eijciat. Qui Aristotelici ab exilio reducat, atque in pristina eius dignitatem restituat; inducatur. Altero eruditio insignis poetarum explanetur; ac præcepta cum de uniuerso poemate, tum maxime de Epico tradantur. Omnis enim poesis cū in tres diuidatur partes, quarū una Scenica, altera Lyrica uocatur; Tertia, quæ Epica dicitur, omnium maxima est, plurimaq; genera complectitur. Sed eo libro de his duntaxat agitur, quæ Virgilius ad scribendum adhibuit. Tertio pariter, & quarto, in Scenica poesi, quæ uia, quæ ratio sit; tertio, quæ in Tragica, quarto, quæ in Comica; utroq; autem, quæ in Satyrica, latissime explicetur. Quinto de Lyrica documenta statuuntur, ac cætera, quæ Epico, quæ Scenico genere continentur, poemata quemadmodum componantur, declaratur. Sexto, qui ultimum locum tenet, uis tota poetice eloquendi comprehendatur, lociq; omnes, ex quibus ornamenta dicendi petuntur, ostendantur. An rectè hæc singula à me fuerint tractata, non est sanè meum iudicare. At cæteris, tibi quæ præcipuè id censendum relinquo. Illud porro sine ulla dubitatione profitear, in hoc opere elaborando non decem, aut nouem, sed multo plures ad hanc diem me annos consumpsisse. Quæ uerò præcipiebantur, ut essent planiora, cum neque laboris quicquam fugiendum, neque ulli operæ parcendum mihi esse censuissem, per multa hæc explorū copia illustranda existimaui. Quam enim, cum ad hæc ipsa tam distinctè, tam partitè, aut potius tam particulatim attingenda descenderem, ab ea fortasse uidebar discedere, in qua grauitate stare potuissem; malui tamen id agere,

id agere, ut poeticæ artis imperiti, ac rudes de ea præcepta planissime intelligerent; quàm meæ consulere dignitati; si dignitatem suam is potius tueretur, plusq; meretur laudis, qui in docendo ne maiestatem dicendi ponat, multa negligit, quibus, quod præcipitur, luculentius explanaretur; quàm cuius oratio redundat, nihilque prætermittit, quod ad rem, de qua agitur, ante oculos ponendam conducere uideatur. Dixi de instituto, ac de iudicio meo, exposuiq; de poeta quare scribere sim aggressus. Atq; haud scio an nihili faciendus sit diuturnus labor hic meus, cum temporum nostrorum culpa, quibus Latina poesis nullo ferè loco numeratur, tum meo fortasse uitio, qui nescierim omnia, ut quisq; postulat, pertractare. Id equidem ueritus, cum minime ignorarem, quàm difficile sit, multis placere, hac præsertim ætate, quæ, uel qui ne primoribus quidem labris utrâque linguam attigerunt plurimum sibi arrogat; quod hetruscis numeris canticū aliquod scribant; nihilq; esse, de quo nequire se iudiciū facere arbitrentur: multū aberam ab ea cogitatione, ut finerem è latebris eū emergere. Nunc igitur reliquum est, ut si tu quidem suauissime Ruscelli, aliorum istic fortasse doctissimorum uiuorum usus cōsilio, opus ipsum edendum censueris, sic tuæ uirtutis tutela atque præsidio protectum in publicum exeat, ut uenenatos inuidorum morsus, reprehensorum contemnat, nec metuat quidem, nequis ad se cominus accedat, cuius maledico dente carpatur. Sed confidat, ut tuum potius partum quàm meum, se optimo & ornatisimo cuique gratissimum fore.

Vale.

NEAPOLI, Calend. Septemb. M D LVIII.

ANTONII MINTVRNI

AD ILLVSTRISSIMVM
VIBONENSIVM DVCEM

HECTOREM PIGNATELLVM,

DE POETA.

VANQVAM multa, & permagna illa quidem in-
dustria V eterum inuenta, & instituta sunt, nihil tamen
præstantius, nihilq; utilius mihi, Princeps ornatissime, vi-
deatur, quàm quòd quæ dispersa, & dissipata quondã fuis-
sent, aribus concludi utiq; noluisse, siue illa essent natu-
re dona, siue munera Deorũ, siue ingenij lumina, siue ani-
mi quedam notiones, quibus ad omne id, quod aut cognoscendum, aut agendum
esset, aut dicendum homines ducerentur, ut rebus penitus perspectis, ac planè
cognitis, scientiãq; comprehensis ratio quædã accederet, confirmatioq; doctri-
nae. Principio enim Musici modis, & vocibus, & numeris utebantur. Geome-
træ norant lineamenta, formas, intervalla, magnitudines. Astrologis Cæli
conversiones, ortus, obitus, motusq; siderũ perspecti erant. Grammatici Poetas
pertrahabãt, historias cognoscebat, verba interpretabant, prænuñciabant quodã
sono. Oratores inuenire quæ dicerent, inuenta disponere, uerbis ornare, me-
minisse, agere solebant. Erant in iure ciuili Senatores consulta, plebsita, leges,
priuilegia, consultiſſimorum hominum responsa, interpretationes. Miraban-
tur Philosophi, & quæ euenirent, & quæ tum in corporibus, tum in animis
cicerentur motiones, in differendo, & in rerum perspicientia uersabantur, na-
turas, causasq; inuestigabãt, quod in quaq; re ut honestũ sequendũ esset, quod
ut turpe fugiendum, admonerent. Ipsi deniq; Poetæ Deorum, heroumq; lau-
des canebant; rerum imagines, moresq; hominum, & actiones effingebãt; fa-
bulas docebant, omnia demũ uersibus comprehendebant. Sed neq; certa qua-
dam ratione, neq; ulla adhibita disciplina hæc ipsa faciebant. Deinde genus
quoddam extrinsecus adiunxerunt, quod rem dissolutam, fuscãq; constringe-
ret, præceptisq; cohiberet. Itaq; nihil est, quod in Musica, in Geometria, in
Grammatica, in Arte dicendi, in omni Philosophia non sit cum Latine, tum
Græcè præstanti doctrina, & copiose pertrahatũ. Sola Poetica est, de qua cũ
ex Græcis Peripatetici multa, & præclara docuissent, à nobis præcepta nul-
la sanè habemus, præter pauca quedam, earq; subiectura, quæ Horatius tradi-

dit. Ea de re cum haud semel in sermonem incidissemus, querebas tu quidem, essetne ratio, qua in fabulis fingendis Poeta uti debuissent; an a quacunque arte poemata essent segreganda, & in quodam ingenij, atque exercitationis genere ponenda? Cum diceres, te iudisse non paucos, qui ab omni elegantia doctrinae cum essent alicui, ac propemodum rudes, doctissimum tamen, & elegantissimum carmen funderent. Ego uero quod tibi responderem nihil aliud profecto habebam, nisi quae mihi recordatio nec ueteris admodum memorie, nec plane satis explicata illa quidem repetenda uidebatur. Sed, ut putabam, apta sane ad id, quod requirebas, ut perspiceres, quae uir etatis suae discretissimi, doctissimique de omni Poetica sensissent. Quam ob rem non modo horanti tibi, sed ut hac ipsa scriberem roganti, statui non deesse. Nam neque auctoritate quisquam est, neque uoluntate, qui apud me plus te possit, aut debeat ualere. Quippe qui mea tibi omnia studia, omnes labores, omnem denique industriam nullo non meritorum genere deuinxeris, & inter omnes adolescentes, qui summo nati loco, clarissimisq; titulis ornati, gloriâq; ante splendore illustres, clientelis, amicisq; potentia, opibusq; praestant, praecleara indole uirtutis, summaq; spe, & animi, & ingenij longe excellas. Ac sepe quidem, & multum hoc mihi cogitanti, quid sit, quod tam pauci, extiterint, qui iure Poetae sint appellandi; cum tam multi summo ingenio, multiq; doctrina fuerint excellentes, ita tandem comparatum esse plane uidetur, ut qui praeclearum quiddam, & egregium in Poetica non sit adeptus, ne dici quidem Poeta possit, in ceteris uero artibus uel qui fuerint mediocres, magno in honore habeantur. Nam, ut cetera omnia studia, quae in aliqua doctrinae uarietate uersantur, percurramus, quis inquam in nulla etate illorum, qui aliquam in dicendo laudem inueniunt, ita parum ualuit in causis orandis, quin magnus sit habitus oratoris? Ex quo enim tempore eloquentia cepit esse in pretio, apud Graecos usque ad Demosthenem, apud Latinos usque ad M. Tullium, qui principem locum in dicendo obtinuerunt, nulla etas profecto fuit, in qua qui uisi sint in dicendo ratione mirabiles, illorum gloriam non ij, qui postea insecuti sunt, obscurauerint. Quis aut iuris peritorum libris, aut Philosophiae documentis, quam omnium artium, quae liberales dicuntur, parentem esse uoluerunt, aliquantum operae nauauit, quin uel Iuris consultus, uel Philosophus nominetur? Neque enim tot uarietates eorum essent, qui leges interpretantur; neque tot Philosophorum sectae; si aut omnes summi esse deberent, qui illa studia secesserint, aut non breui, quod uelint, consequerentur. In ijs, quae suo quodam iure discipline appellantur, etiam si illae in obscuritate rerum, easq; subtili atque multiplici, consistant, nemo tamen ita parum temporis impendit, qui non alicuius nominis enaserit. Quid de Musicis dicam? quid de ijs, qui se Grammaticos esse profitentur, nonne maxima utrorumq; turba est? Qui ut eam laudem, quam sunt consecuti, non sane mereant, laudantur tamen

ab omnibus, & honore digni existimantur. Quam uero ob rem minime datur, in mediocritate consistere Poesim, eorum mihi quidem sententia facile probatur, qui censent Poetam non esse, cuius Poema de quarumvis rerum materia, qui audiant, aut legant, non uti diuinum, ac supra quam ingenio fundi possit humano, adueniunt. Oratori uero satis esse dicere bene, atq; ad persuadendum, etiam si minus persuadere, nedum admirabilitatem excitet. Quippe cum illi praeter laudem ac gloriam pro labore propositum praemij sit, aliud certe nihil, ea uero fama peregrinitas sola admiratione comperitur. Huic pro causis orandis opes, honoresq; deferantur. Multa porro, easq; permagna requiri, quibus admiratio moueatur. At tantum abest, ut in summa sit opus ad causae probationem, ut contentiones uictoriam aliqua cauiditate, uel qui mediocriter in orando ualeat, reporter. Sed concedatur id requirenti, perfectum nequam esse oratorem, qui, quae pronuntiat cum quadam actionis dignitate, nesciat ita scribere, ut si legatur eius oratio, magna in admiratione habeatur. Nam in pretio fuisse plane ostendimus, etiam quibus ea dicendi deerat facultas, quae se admirabiles prebere potuissent. Poetam uero ne appellari quidem licere, qui in non praestet admirabilitatis excitandae; ut nihil intersit, Poetae sit, an summus Poeta. Non tamen hoc dederim, Oratores quam Poetas extitisse pauciores. Et quidem haud sciam, an plures claruerint in orando, quam carmina bene scripserint, uidelicet cum illa dicendi ratio uigeret. Non eadem de his loquor temporibus, quorum uitio eloquentiam omnem amissam uidemus, cum iuris interpretes, ac potius leguleij, in quibus potissimum uis Oratoris consistebat, omnes sibi causas arripuerint, easq; longe aliter agant, quam ueteres illi iurisperitissimi, qui non erant indifferiti. Disceptant atque deliberant homines, & dicendi rudes, & omnis doctrinae expertes; laudationes, & conaciones illis relictae sint, qui in templis pie admodum sancteque declamant. Verè autem mihi illud uideor esse dicturus, eorum quidem extitisse nonnullos, qui si ad hoc genus, quo nunc in concionando utuntur, antiquam illam orandi, & rationem, & exercitationem adiunxissent, cum antiquitate ipsa certare potuissent. Atque ut ad Poetas, a quibus digressi sumus, reuertamur, hoc etiam mirabilis esse putandum est, tam paucos repertos esse, qui hoc nomen sibi uerè comparauerint, quo scribendi nullum profecto genus Poemate antiquius habetur. Neque enim ante Oratores modo Poetae floruerunt, qui, ut Cicero docet, postremi omnium eorum, qui in aliqua doctrina uersantur, uel Athenis, qua in urbe fontes omnium disciplinarum dicunt erupisse, in lucem prodierunt; sed etiam antequam oratio solū pedibus cepta esset, nulla de arte quicquam scribi poterat, quod uersibus non traderetur. Fortasse, ut qui soluta scribunt oratione, haud quaquā omnes oratores nominantur, nisi forte uolumus omnia doctrinae studia permiscere, et qui dialogos literis tradauerint, qui de rebus diuinis, qui de humanis, qui de moru sice-

rum, de Celi conuersione, qui de ceteris rebus decreta continuato quodā scribendi modo tradiderunt, in hac ratione dicendi, in hac copia uersatos esse arbitramur, ita non quisquis, ne si optimē quidem uersus fuderit, appellari debuerit Poeta. Est enim, ut Ciceroni uideretur, finitimus oratori Poeta, numeris astrictior paulo, uerborum autem licentia liberior, multis uero orandi generibus socinas ac penē par, in hoc quidem certē propē idem, nullis ut terminis circumscribat, aut definiat ius suum, quominus ei liceat eadem illa facultate & copia uariari, quae uelit; atque, ut ego quidem addendum puto, dum ille ea in foro utatur, in concione, in iudicijs, in senatu, his in scena, in fabulis, in theatro. Neque enim Empedocles, neque ceteri illi ueteres physici, qui de rerum natura, neque Thales, neque eo longē posterior Aratus, qui de Astrologia doctissima carmina conluderunt, Poetae sunt habendi; neque Varro, neque Lucretius ex nostris, quod Philosophorum sententias optimis uersibus prodiderunt. Quod si omnes illi, qui quaeuunque res inciderit, quae sit dictione explicanda, de ea possint prudēter, & aptē, & copiosē, & ornate differere, oratores habeantur; & Plato etiam, & Aristoteles, si Dijs placet, & Theophrastus, & Spenusippus, ac ceteri omnes, qui in Academia, quique in Lyceo floruerunt, quod philosophiam sapienter, & appositē magna cum ubertate tractauerint, in hoc numero ponantur. Quis est, qui non uideatur, in poemate longē pauciores, quā in dictione ualuisse? Sin autē hoc sibi ibi iure quodam assumptuerunt, qui & in iudicijs magna cum laude uersantur, & in consilijs, ut soli oratores nominentur, an non hī tantūm poeta dicentur, qui fingendis fabulis Homerum probē imitentur? Age uerō ut tam fūsum ac tam latē patens scribendi studium nullis sanē finibus terminetur; si quis in oratio perfectus esse nequeat, qui non optimē norit in omni ratione dicendi omnia causarum genera, omnemq; etiam questionem pertractare, quid tandem de poeta existimandum sit, qui Aristophane, Platone comico, Menandro in Comedia, in Tragedia, Aeschilo, Sophocle, Euripide, cum opus fuerit, inferior uideatur inter Epicos non praestiterit, Elegias, Epigrammata, Aeclogas non elegantissimē scribat; in omni denique poematum uarietate non excellat? Num in Poetica is optimus appelleretur? Oratorem autem ita undique absolutum, ut alios omittamus Graeci Demophilum proferunt, Latini Ciceronē. Poeta uerō talis, tamq; perfectus nondum profectus quiquam repertus est, quo aut haec gens, aut illa possit gloriari, cum haud sciam, an minus uel Homerus ille fons omnis eloquentiae, uel Virgilius tanta facultate praestiterit. Sin autem, ut in dictione, ita in carmine is optimus habeatur, qui in optimo genere optimē uersetur, nihil sit quod uel in hoc oratores a poetis paucitate non nunciantur. Ac si quis qui omni contentione uelint, non plures in oratoria facultate, quā in Poetica clariuisse, id demum concedamus; cum multa ac uaria sint poemata; singula uerō genera multos habeant, quos excellere arbitremur, in heroico quidem carmine,

quod omnium uetustissimum est, & quo qui bene ac rectē utuntur, soli ex omnibus maximē hoc nomine appellandi sunt; uix singulos, ut Graeci, ita Latini proferre possunt. Vnus enim Homerus est, qui Platoni maximē diuinus esse uideatur, Aristoteli non modō summus, sed qui solus poeta optimus debeat appellari. Is autem cum ita sit uetus, ut putent nonnulli, quod his, quae ille cecinerit, sit uetustius, literis nihil proditum esse, nemo tamen ex tam multis, qui eum subsequuti sunt, non longē ab illo potuit abesse. Atque ut & Graecis ad nostros deueniamus, unus Virgilius repertus est, qui simillimus sit Homeri, illoq; excepto, Graecis omnibus antecellat. Nam ex ceteris omnibus Latinis, qui antecesserunt, longo ab eo quidem ponē relictī sunt intervallo, qui successerunt, nondum proximē illum accedere poterunt. Quibus autem causis hoc tam praclarum, & tam excellens pauci adepti sunt, facillē intellexerit, qui non modō perspexerit, quanta sit res, & difficultas, & magnitudo, sed quā leniter illam attingamus. Nam ad uim naturae diuinam illam, & admirabilem; qua qui praeditus non sit, ne mediocri quidem Poeta esse potest; accedat oportet, & scientia rerum plurimarum, sine qua carminum uolubilitas inanis profectus est, atque contemnenda; & oratio non modō delectu, & compositione uerborum conformata, sed etiam moderatione pedum, & numeris astricta, & mirifica quadam affecta dignitate; ac si non plura, id quidem certē omne, quod oratori perfectō cognoscendum est. Cum haud minus hic, quā ille docere debeat auditorem, & commouere, longē etiam magis delectare, atque in admirationem adducere. De ipsa exercitatione quid ego multa loquar? quae nisi assidua fuerit, ac diuturna, multaq; diligentia omnem laborem superarit, cum in ceteris omnibus disciplinis, tum maximē in hac ipsa Poetarum facultate nemo sanē multum profecerit. Atqui pueri quidem Musarum delectatione illecesti uidentur uehementer admodum Poeticam amplecti, quam ubi uix primoribus labris attigimus, aspernamur, partim difficultate illius deterriti, & labore, partim cupiditate rerum aliarum adducti, quae nos efficiant potentiores. Quis enim ignorat, quā magnus, & quā admirabilis Poeta M. Tullius euadere potuisset, nisi honorum, & potentiae, & gloriae cupidissimus, Poëtica relictā, se ciuium causis ac deliberationibus totum tradidisset? Multa enim uersibus ille conscripsit, quae declarabant uim ipsi sanē mirificam in hoc genere fuisse. Nunc pauca extant, eaq; mutila, & deprauata, ex quibus quidem quasi ex ungue leonem, illius ingenium, ut ad omnem eloquentiam planē naturam, ita ad Poeticam aptissimum perspicias. Atque ut uetera illa tempora omittamus, iam inde ab imperio Romano inclinatio ad hanc etatem quotuquifque fuit, qui, non dicam Poetae nomen, sed docti cuiusdam hominis sit consecutus? Nunc etiam siqui sunt, qui per pauci omnino sunt, qui studijs Musarum oblectentur, nullam adhibent diligentiam, nullaq; ad haec disciplina inueniunt. Quam ob rem desinant mirari, causae quid sit, ut tanta sit pau-

citas Poëtarum, cum si non plura sint, in quibus Poëta, quam in quibus Ora-
tor debeat elaborare, at certe non pauciora; cumq; illa eiusmodi quidem esse
intelligantur, quibus singulis operam dare permagni sit laboris. Adolescentes
autem quæ facilia sunt, ac nullius operis, coniectentur, fugiant, quæ diffi-
cilia & laboriosa. Sed parentes hortentur liberos, senes impellant iuvenes,
quos uident præstanti ingenio præditos, ad Poeticam toto animo amplecten-
dam, ut quæ rei magnitudinem mente complectantur; neque cogitent quan-
tum utilitas sit, sed quantum ex ea laudis sint adepturi. Neque delectandi tan-
tum studio teneantur, cum sine doctrinæ fructu delectatio certe sit nulla, sed
et omnium, aut clarissimarum artium cognitionem adhibeant. Ego uerò pro
hac mea mediocritate, aut potius imbecillitate ingenij præstabo, non desint il-
lis, quæ ea de re sequi debeant præcepta. Neque alia prosequar his libris, quam
quæ accepi haud multo ante hac hominum memorie nostræ eloquentissimo-
rum, & omni doctrinâ in hac Italia parte facile principum, longa disputa-
tione quesita, & nullum disceptata. Quæ tu Princeps humanissime, cum di-
uino polles ingenio, si, quo cæpisti animo penitus caepissas, non dubitandum
est, quin ad eam Poeticæ quam optas gloriam ascendas. Tua enim causa hoc
opus suscepisti, absolutum autem tibi mittendum curavi. Tuae erit curæ ne fru-
stra susceptum, missumq; videatur. Ngm. de indole quidem tua nihil sanè
est, quod non habeam polliceri.

IVCIVS Camillus Scortianus, Neapolitanæ nobilitatis æternum decus,
Lea est morum probitate insignis, ut, cum ipse præclara quadam excellat
doctrina, nemo tamè sit ita mediocriter doctus, quem non humanissimè colat,
non amicissimè domi excipiat, non ut maxima potest liberalitate prosequatur.
Cum ille iam pridem mihi sit magna familiaritate coniunctus, ex eo planè co-
gnoui, quæ de Poetica sum dicturus à uiris clarissimis disputata. Hæc autem à
non paucis cum mihi essent repetita (plures enim dum illa disputaretur in-
terfuerunt) tum non semel audiri a Traiano Tarnisino, homine sanè docto,
nec tantum his literis, quas Latine lingue scriptoribus pertractandis præcla-
ra cum laude proficetur, sed multiplici quoque disciplina erudito, cum ille di-
ceret, floruisse quondam Neapoli in studiis bonarum literarum, & in iuuentu-
te erudienda Petrum Summontium, cuius è ludo uerè dixeris, tanquam ea
equo Troiano innumeros doctrinæ principes prodixisse. Ex ijs, qui ab eo magi-
stro ut ætate, ita prudentiæ grauissimo discabant, se, & Scortianum maxime
solitos hominem, cum à quotidiano illo suo labore nactus cessaret, conuenire,
cumq; si quò iret sui colligendi causa, comitari. Itaque anno antequam pes-
silitentia illa funesta & exitiosa, quæ diu per omnem Italiam sterna cum
perniciæ debaccata est, Neapolim inuasisset, cum iam uer plenum esset, &
iam omnia terra mariq; ac cælo arderent, omniaq; ad uoluptatem inuita-
rent, euenisset, ut illum se uenti petierint Mergillinam. Quò paucis ante diebus se

conulisset Aëtius Syncerus, qui omnium consensu inter ætatis quidem sue
Poetas principem locum obtinebat. Erat enim Summontio summa cum eo fa-
miliaritas, quæ iam orta in illa disertissima, eruditissimaq; Pontani porticu
& educata, atque in illa studiorum coniunctione officijs aucta quotidianis, in
dies ita magis uigebat, ut nunquam senescere posse uideretur. Venisse eodem
Hieronymum Carbonem, & Petrum Grauinam, iam illos egregiam in Poeti-
ca laudem consecutos, & Summonti, ac Synceri æquales. Exisse autem cum
Carbonem duos minores natu uiros, sed in omni eruditione permagis, Pom-
ponium Gauricum, qui tunc Salernitanum Principem eximia spe sum-
mae uirtutis adolescentulum optimarum artium præceptis informabat, &
Lucium Vopiscum, qui de Philosophia præclarum quiddam commentaba-
tur. Insecutos uerò esse præstanti indole iuuenes, qui posthac non eodem
in genere doctrinæ profecerunt. Quorum Franciscus Thetus in iuris cogiti-
one atque interpretatione ueteris gloriæ multum adeptus, in consulendo,
in iudicando, in descendendo, plurimum excellit. Assuisse deinde officij
causa nonnullos Patricij nominis eruditos adolescentes, in quæ tanquam sol
inter sidera, ut tum fulgebat, ita etiam nunc enitet P. Andreas Cosius, mo-
rum suauitate, & elegantia doctrinæ perpolitus. Est Mergillina prope Nea-
polim ad Pausilipi radices, quæ promontorium mari alluitur, nec procul à
littore, & à uia, quæ Puteolos ducit. In qua & pulcherrimam sibi uillam,
& ornatisimam Mariæ genitrici ædem posuit Syncerus. Hic illi cum in Por-
ticam confedisset, unde latè longeq; prospectus patebat, cum incredibili animi
uoluptate, & iam post illa uerba, quæ ultro citroq; congressu primo ab ami-
cis haberi solent, conticuisset, tum Summontium dixisse. Cur non Socra-
tios imitamur, quorum nulla inquam fuit congregio, quin esset sermo de
aliqua uel ingenij uel animi uirtute? præsertim cum tot disciplinarum om-
nium luminis in hunc locum ueluti sidera in clarissimum cæli partem conspi-
ciam conuenisse. Tum Gauricum. Imò uerò Socratem ipsam, quem si pla-
tani umbra, quæ patulis diffusa ramis locum opacabat, si suauitas florum,
quæ odore omnia complebat, si uirentis herbe uertitas, quæ in prato recum-
bentium capita molliter suscipiebat, si dulces quiddam spirans aura, quæ flo-
res excitans, æstus leuabat, si frigentis aquæ fons nitidissimus, quæ
& Platanus, & herba crescebat, si Nympharum effigies expresse, quæ
fontem Dijs esse consecratum significabant, si denique cicadarum suauis
illud, & canorum, quo undique collis resonabat, quem Philosophum
inquam, ita grauem, & fenerum, si hæc omnia delectabant, & ad pul-
cherrimum illum de pulchritudine sermonem excitarent, quid nos non
adeo duos homines hic locus amenissime huius oræ ocellus, hic sinus ame-
nitatis, hæc ulla tam ornate, apteq; posita, hoc promontorium iucundissi-
mum, uerè oblectatio animi, requiesq; curarum, hic collum tam latè, ac
tam incunde uirentium situs, hæc tanta felicissimarum arborum copias, hæc

tam læta pratuli herbescentis niriidias, hæc tam pulchra florum uarietas, hic odor tam suauis, hi scopuli tam herbosi, hoc mare ita tranquillum; quod prope sedentium pedes murmurare funditur tam leni; in quo non modò piscium greges, sed Nymphas etiam, easq; uiuentes, non aut in marmore, aut in tabula efficitas; quæ per undas, & inter delphinos colludant, licet interdum afficiat. Hæc genitabiles, ut ait Lucretius, aura fauoni, hic denique tam dulcis, & tam frequens auium concentus. Nõne hæc tam multa, & tam incunda ad aliquem sermonem cum summa nos animorum delectatione hortabuntur? Nam quid ego de tempore hoc ipso plura dicam, quo nihil niteret in celo, nihil in aquis uiget, nihil uret, nihilq; floret in terris, quod animos ad honestas quidem natos uoluptates ad id ipsum non uocet? Hic dixisse aiunt Grauinam, sed ad quem potius sermonem putes oportere nos excitari, quàm ut de Musarum studiis colloquamur? Quæ hic non minus uerè, quàm in Attica, ut est, nisi ex animo mihi excidit, in Euripidis nestræ Medæa, inquit intuens Gauricum, & Popiscum, dicantur harmoniam consensisse. Ac si ille idem Socrates ad Iouis liberatoris porticum, cuius de capite Pallas, ut est in fabulis orta, traditur de sapientia disputauit, iuxta hanc ædem Mariæ, quæ iure optimo Dea dici debet, cum Dei sit parens, qui Musas colimus, de his, quæ ad Musas attinent, cur non meritò disseremus? Virgo est enim illa, etiam cùm sit mater, Has quoque uirgines eruditorem omnium consensione P'eteres dixerunt. Virginitatis itaque recordatio ad illas excolendas impellere nos debet. Si quid autem, ut nos ad hoc ipsum hortetur, ualet, quæ plurimum ualere debet, Maronis memoria tam uetus, & nunquàm, ut puto, peritura, quæ mentibus omnium tam firma, & tam diuturna infidet, eius profectò monumentum, quod hinc haud procul fuisse traditum est, momenti plurimum habere potest, quo uel frigentes animi ad studia Musarum inflammentur. Vbi hæc omnia omnes com-

De Poetica
sermonis ini-
tium.

probassent, oculosq; in Syncerum coniecissent, narrare solet Scortianus tum ab illo sermonem quendam de Poetica institutum. Qui cùm ita incæpisset, illud sibi in primis letandum, quòd æquales quidem sui Carbo, & Grauiua ad eam gloriam peruenerissent, ut nemo esset ueterum tam clarus, quo cum minus certare potuissent. Gauricus, & Popiscus tantum facultatis essent consecuti, ut iam grandioribus natu æquarentur. Scortianus, & Cossius alijs nonnulli qui aderant adolescentes collaudandì potius uiderentur, quàm cohortandi, quòd suo p' impulsu ad comparandam hanc laudem ducerentur. Hoc deplorandum quòd in ea tempora incidissent, isq; rerum esset status, cum nulla dicendi ratio nigeret, ipsaq; nis Poetarum penitus cecidisset, quæ quondam pacatis, tranquillisque in ciuitatibus flourisset, conandum uerò, ut quam publicè colere non possent, eam priuatim tota mente amplecterentur. Quidnam, inquit, potest, aut debet præclarior uideri, quàm id mediari, quo pueros ad omnem disciplinam possis informare; uiros ad uirtutes omnes hortari,

Poeticælaus.

Quid possit
Poeta.

hortari, Seniores in optimo statu retinere, aut si repuerascere incæperint, ad pristinam firmitatem reuocare, populum mira cum uoluptate erudire, ac rapere quò uelis, unde libeat abducere. Nec uerò quicquàm puto tam mirabile, quàm ex ita frequenti hominum multitudine unum eminere, qui tanquàm Deus, aut tertè Deorum interpres, & arbit' naturæ, doct'orq; rerum et diuinarum & humanarum, ac morum magister id uel solus, uel cum paucis efficiat, quod natura omnes facere posse uideantur, illudq; tum maxime, cùm omnis oratio ex carminibus constabat. Quid est enim ex his, quæ de Dijs memorie prodita sunt, Quid ex omni Philosophia, Quid denique ex septem illis artibus, quæ animo sunt digne liberaliter educato, quod Poeta non diuinè, ac longè melius quàm is, qui deinde, ut propria hæc omnia sibi acquirerunt, pertrastarint? Iam uerò, ne illa summa omitamus, nulla mehercule uis alia rudem illam ac feram statem humaniore cultu expolire, & ad mansuetiorem uitam deducere potuisset, homines temere per agros, & per nemora disperfos in unum locum, quam urbem dixerunt, et in unum cætrum, quæ ciuitas appellata est, cōgregare, locū illum manibus communiue, cæti legibus instruere, ornare institutis. Nam in ocio nihil esse iucundius, nihil festinus in libera ciuitate, nihil humanitate dignius, supernacaneum profectò est admonere. Age uerò quod dicendi genus est, quod mentem auditoris excitet, alliciat, abducatur quasi diuino spiritu afflatam, ut qui audiat haud secus, atque qui carmen fundat, existimes furere cælesti quodam impulsu concitatum? Plura deinde essent, ac immensi propè operis, si uelim omnia conscriptari. V'erum ut complectar breui, sic statuo, hæc ratione dicendi cùm absoluta est, non modò uitæ ac morum imitationem, & imaginem ueritatis, rerumq; omnium et priuatarum, & publicarum simulacra; sed etiam omne genus doctrinæ, omnes artes, omnes literarum uarietates locupletissimè contineri. Quibus de causis cùm ita prodesset, tamq; oblectaret Poësis, nulla unquam profectò natio, nullaq; omnino gens fuit, quæ non eam libentissimè sinu complexuq; suo receperit. Nam ut Hebræos prætermittamus, qui ut in toto orbe terrarum ueram De cognitionem acceperunt, sic mirum in modum eius laudes uersibus comprehenderunt; ut Græcos, qui in Poëtica ante ceteros omnes flourerunt, ut nostros, qui Græcis proximi ad hanc gloriam accesserunt, Num Germanis nun penitus toto diuiso orbe Britannis, qui pulchra Poëmata facerent, defuerunt? Quid Scythæ, qui ab omni humanitate abhorrent? num Poëticam contempserunt? Quid Persæ? nõne Magis, qui & sapientes, & Poëtæ erant, honoris plurimum deferabant? Quid apud Gallos? an non Bardi, qui bonorum uirtutes, malorum uitia uersibus, musicisque instrumentis canebant, summum in pretio habebantur? Quod denique genus hominum est tam barbarum, tanquæ agreste, quod à Poësi fuerit alienum? Quapropter adolescentes pergit, ut cæpissis, & ut facitis, ad hoc studium toto animo incumbite. Si qui autem sunt, qui ab illo abhorreant, hortemur eos, impellamus, inflam-

Omnis elius
oratio ex uer-
sibus cōstabit

Nulla natio
est quæ poe-
sim cōplecti
nou sit.

Confirmas
Sinceritasque
discretas de
Poësi.

T M Sincerus, equidem, inquit, hæc nunquam de Poëtica dixissem, si quando eum, quem fingo, me esse Poëtam ut crederem, in animum induxissem. Verum, ut solent, qui liberè loquuntur, que de hac re sentio, mihi arbitrator esse planè explicanda. Cum enim duo sint præclara atque diuina, quibus non modo bellis homines præstent, sed ipsi quoque inter se antecellant, ut unum esset, quo res intelligerent, alterum, quò dilucide explanarent, uidentur ea quidem initio ita fuisse copulata, ut nunquam quod bene usu uenturum esset, separari debuissent. Idq; arbitrator significare uoluisse, qui sapientiam, eloquentiamq; quasi geminas sorores, uno eodemq; illas quidem partu, sed quo ordine excogitamus antequàm eloquamur, edias dixerunt. Quæ cum duo essent, ijs, qui tamen polleteret, uno tantum nomine significabatur. Et enim sapiens non habebatur, qui eloquens non esset, ita non alij diserti, alij prudentes, sed omnes, qui & consilio, & eloquentia ualerent, Poëtæ appellabantur. Nam quid erit tandem hæc sapientia, quæ in latebris animi se continet? ut porro exiret in lucem, quibus alijs adiumentis, quam eloquentia, ualuisse? Ac ne sibi quidem sapere uideretur, qui ceteris non sapit. Ceteris autem qui unquam prudentia profuerit sua, nisi qui ipse norit atque perspexerit, ostendat? Itaque ab agris incultum ac prope ferum hominum genus ad humaniorem, politioriẽq; uitam conuocasse, unum in locum compulisse, locum illum manibus sepiisse, ciuitatibus indicia & iura instituisse, non solum mentis, sed orationis quoque fuisse opera contendam. Neque enim qui hæc ipsa prudentem non inuenisset, eloqui unquam potuisset. Nec qui illa non copiose, ornateq; esset elocutus, rudes illos, ac duros, & inhumanos homines excitasset. Quia uerò tota uis dicendi erat numeris colligata, nec dum quicquam, quod esset pedibus solutum, in aures probabat, quid causa esset, cur aut Philosophi aut Oratores quod fuit proprium munus Poëtarum, id sibi putent assumendum, & aliena laude gloriam aucupentur? Si quis autem prudentia plurimum præstaret, in quo quidem nulla dicendi ratio uigeret, arbitrandum profectò est ab illo adiunctum esse, qui, qui ipse iam sapienter excogitasset, grauius & compositè dicere potuisset. Quod certè de Mose illo Israëlitarum duce memorie traditum est. Is enim cum ad dicendum se minus idoneum esse, quod balbutiret, animaduertisset, adhibuisse dicitur fratrem Sacerdotem, ut etas illa ferebat, non indiderum, qui conaciones haberet, & populo, qui ipse diuino consilio præciperet, explicaret. Nec uerò absurdum est arbitrari fuisse, qui cum potentia ante omnes alios ualeret, uideret autem aliquid quempiam longè prudentiorem, aptioriẽq; ad persuadendum, siquid in concione, aut in Senatu erat agendum, illum profectò ipsam ad dicendum adiunxisset. Hunc sanè morem planissime Homerus expressit, cum Iunonem inducit Reginam illam Deorum, qua Minervam, ut consilio, ita eloquentia præstantiorem in humum alloquatur.

Sapientia et
eloquentiaque
minne sorores.

Omni oratio
principio pe-
dibus colligata.

Sapientes in
diserti adhibebant.

Potentiores
prudentiori,
eloquentiori
opera uterentur.
Homeri locus

Dicam latine, ut potero,

Sic fugiam Graij Pallas Iouis inclyta proles,
Sic repetent patriam indecores, Phrygijsq; relinquunt
Connubia optata? Hec frustra tot adire labores
Non pudet ingenti tantorum clade uirorum?
Verum age nunc propera, medijs illabere castris:
Siste fugam dictis, populum compejce uirum,
Nèue sinas classis deducant litore in altum.

Quam obrem illi clarissimarum urbium conditores Theseus atque Romulus uel sua quadam uterque propria, uel aliena facultate adfuerint sunt, ut alter agrorum cultores, pastores alter in unum ceterum cõgregassent. Qui uerò leges descriperunt, Minos ille antiquissimus rex Cretensium, Lycurgus Lacedæmonius, Solon Atheniensis, Numa, qui Romæ regnauit, nemini profectò dubium esse debet, quin diserti homines fuerint. Age uerò illis etatibus in dicendo quæ uis alia, quam Poëtica florebat? Quod genus scribendi uetustius legitur? Ego autem libenter sanè illis assentiar, qui contendunt, si qua inter se diu ratione colloquuntur, numeris eam esse conglutinatam, ueteresq; iam ab ortu mundi recentes, siue celestis uita recollectione id meminisse optimè potuissent, siue unde orti fuerant, hoc secum quasi munus Deorum adduxissent siue qui acerrimo quidem iudicio, uiq; mentis maxima præstarent, nihil appositius ad docendum, nihilq; ad commouendum accommodatius, præsertim cū esset rudis illa etas & agrestis, atque oratione, quæ uerè esset, ut, ad bono poetæ dicta est, flexanima egeret, nihilq; aptius ad Deorum cultum, & ad illa diuina, quæ fas non esset in uulgus edere, completctenā perpexissent; instituisse ut non modo quicquid canendum esset, sed quodcunque etiam exponebatur, quodcunque scribendum, id omne uersibus mandaretur. Nam per Deos Immortales, quo facilius pueri quam fabula ad dicendum deducuntur? Quo capiuntur magis adolecentes? Quo uehementius maiores natu excitantur? Quo pulchrius? Quo planius singule res ante oculos posite describuntur? Ea si aliter ac uersis tractatur, nec ullo modo placere potest, nec uim suam retinere: Quæ spoliata poeticis ornamentis, potius adumbrata, quam depicta uideatur. Iam uerò quid est, quod uberius oblectet, quod potius moueat, quam doctum & elegans sanè carmen? cum profectò nihil dulcius, nihil grauius sonet, nihil ardentius, nihil moderatius feratur, nihil tollatur sublimius, nihil compositius cadat. Quid melius informet? Quid præstatius erudiat? quado nihil est, quod celerius discatur, nihil quod penitus memorie mandatum firmitus diutiusq; inhereat. Itaque ab ineunte humani generis etate, usque ad tempora Pherecidis, qui primus dicitur soluisse orationem, eamq; sua dignitate spoliasset, nihil sanè de cultu, de laudibus Deorum legebatur, nihil de clarissimorum hominum factis, nihil de natura diuina, nihil de his, quæ postea nec ita aptè, nec tanta cum maiestate Pythagoras ille, atq; Democritus, ac ceteri, quos

Diuini obie-
cta.

Si diu loque-
rentur, poe-
tica eorum
esset oratio.

Poeticæ re-
inflas.

vocant Physicos, tractantur, nihil de moribus, de rebus bonis, de malis, de animi permotiōibus, de recta uiuendi institutione, nihil de ut tam ornate & copiose, quā acutē differendi, nihil prorsus de omni Philosophia, nihil de Mathematicis, nihil omnino de iudiciis, de iure, quod non esset carmine descriptum. An uerō arbitreris tot etatis, tot secula antequā oratio nagari liberē cōpisset, ita rudia fuisse, ita incondita sine ulla scribendi ratione sine ulla rerum scientia, ut tam diu tot bonis artibus, tam multis, ac tam uariis generibus doctrine carere potuissent; ac ferre, nequis unquā puer esse desinere, ne quis unquā senex inciperet apparere, ne quisquā existeret, qui ciuitatibus uiuendi daret praecepta, literisq; mandaret? Imō uerō si ea fuerint, quae nos sine dubio credimus fuisse, rerum exordia, necnon & Philosophis multi asseruerunt, consentaneum est à mundi origine statim disciplinas in medium exisse, cum illas uel à Dijs anthoribus homines didicissent, uel quod uerō similis est, ubi earum in animis instas attulissent notiones, & quasi signatas; ipsi per se inuenissent, eamq; atatem fuisse doctiorem, quae minus ab ortu primo recessisset. Causam uerō fuisse demēps bella, incedia, colluuiōes, eursiōes urbiū, ut interdiu extinctae uiderentur, praudentissimorum uerō hominū opera, studio, diligentia debine comparatum esse, ut ille, aliquando reuixisse putarentur. Quis enim uestrum non nouit, postquā Romanum illud tam potens ac tam praestans imperium labi, & inclinare incōpisset, fuisse politiores literas usque ad Petrarchae tempora consopitas, ne obrutas dicam, & sepultas. Dehinc paulatim ad lucem se recepisse, ut iam nunc parum absit, quin sint ab agresti, & barbara illa institutione ad pristinum cultum reuocatae. Sin autem quod procul à uero est, et si Peripatetici hoc defendunt, nihil unquā apparuisset, cuius non ante aliquid fuisset, cum hoc caelum, quod tam undique perfectum stelliisq; ornatum aspicitur, & quae ambitu suo illud complectitur, hoc rerum omnium primordia nunquam his locis, his sedibus dicant, quas nunc tenent, tenuisse. Consequens planē esset, ut disciplinas, ac literarum uarietates existimes semper existisse, floruisse tamen non unquā, non unquā penē euenisse, idq; euenisse persape ubi demer se latuissent, iterum emergerint; & cum iam latē emittissent, iterum obsoleuerint. Quam ob rem cum prae ista illa secula erudita, & elegantia fuisse sit concedendum, nec aliud scribendi genus, atque Poeticum iam uigeret, affirmandum est, quacunque de re esset aliquid explicandum, id uersibus commendari oportuisse. Nam ut ab is, quos certē quidem prae ca uetustas in Deos asciuit, exordiamur, nullum sane dicunt oraculum ab Apolline editum, quod uersibus ille non fudisset. Deorum autem filij de rebus diuinis, Linus, quem debuit Pater Phaeus erudire, & Orpheus, qui potuit à matre Calliope didicisse, ut Deos laudare, ut precari deberemus, ornatissima carmina condiderunt. Eumolpus deinde Cereris mysteria eodem scribendi genere complexus liberos instituit, qui fa-

Disciplinae
nunc extinctae
nise sunt,
nunc resusci-
tae.

Dij, deorūq;
filij uersibus
carmine.

eros illos ritus, ceremoniasq; tuerentur, ex quo olim Athenis gens fuit Eumolpidarum, qui sacris praerant. Atque hi quidem haec ante uetustissima illa Troiana tempora recinerant. Nam quid ego de Homero dicam? Quid de Hesiodo; qui, ut caetera illorum Poemata multo celebriora praetermittamus, alter Deorum laudes, precesq; diuinas, alter origines elegantissime scripserunt. De natura autem ante Democritos nihil ferē soluta oratione habebatur, cum Milesij illi Thales & Anaximander, qui de caelo stelliisq; dicitur optimis numeris dixisse, Xenophanes Colophonius, Empedocles pretereae, & ex Pythagoreis nonnulli diuina de illa quaedam Poemata fecissent. Ita de ceteris partibus Philosophiae, de quacūq; alia disciplina existimandum est, emittisse preclara monumenta, quae uetustate obsoleta, & obliterata ad aures nostras non peruenire, nisi per pauca quaedam ex Theognide, ex Pythagora, & Phocylide longe pauciora, quae itaqum praecepta rectam beatamq; uitam attingunt. Nec uerō temere decantatum illud censendum est, quod canit, & fidibus Amphion Thebis mania circumdidisset. feras, syluas, montes Orpheus deduxisset, fluuiorum cursus repressisset. Videlicet haec diuina canendi ratione illi pollebant, quae rudes eorum temporum homines, uelut saxa duras & horridos, ut fere inimites, in societatem humanioris uitae conuocarunt, ut amnes animorum impetu, & ferocia concitatos comprehenderent, illam quomodo se ipsi muro ab hostibus defenderent, hinc uel consuetudinem illam uiuendi inconditam & agrestem ad ornatiorem, mitioremq; cultum traderent. Cuius autem ita in unum locum congregatis iura & instituta Poeticis condita numeris fuisse facile cesserit, qui memoria repeterit in Hispania quodam Turdetanus, qui sapientiam colligisse plurimum gloriabantur, solitos esse misceae uetustatis monumenta, legesq; uersibus descriptas ostendere. Nam de Solone planissime liquet, qui multa id genus scripta reliquisset. Tam uerō, ut nulla uis alia fuerit potior ad exercitus ducendos, ad resurgendas militum seditiones, ad animos inflammandos, ad formidinem depellendā, Tyrrens Poeta ille sit argumentum, quem ab Atheniensibus Lacedaemonij ducem acceperunt. Quapropter qui apud priores illos ueteres essent interpretes Deorum, & sacerdotes, qui sapientes, qui eloquentes haberentur, qui rectē, ac prudenter in publicis rebus uersarentur, omnes Poetae dicebantur. Nisi mauis cum Protogora, quod est apud Platonem sentire, ut Sophiste illi omnes appellarentur. Homeris enim & Hesiodus, ut ille ait, & Simonides in Poetica principes, Deinde Orpheus, & Musaeus oraculorum, sacrorumq; antistes, tum Iccus Tarentinus, & Herodicus Sebymbrianus, caeteriq; complures, qui iuentutem in Gymnasis corporis exercitatione instituebant, Pythocles pretereae, et pleriq; alij Musicorum, Sophyste cum essent, eius tamē artis, quā optime callebat, ut inuidia fugerent, alio nomine illā dissimulabant. Postq; uerō plauis dicendi et solutioria reperta est, haec derelicta, quae ut erat ascriptior, sic ardua et laboriosa ma-

Cum Am-
phion Thebis
mania circū
didisset, feras
syluasq; Or-
pheus dedux-
isset dicant

Poetae omnes
Qui uates,
aut sacerdo-
tes erant, quib;
Remp. gubernabant

Soluta ora-
tionis initiū.

gis uidebatur sex ipsi, qui bonas artes tractabant, plerique illam arripuerunt. Ac ueri simillimum mihi quidem uidetur, quod quisque suo commodo facere potuisset, id demum in studiis doctrinae prestitisse. Ita enim natura comparatum est, ut maior pars hominum fugiens sit laboris, idque libentissime consecretur, quod sine difficultate se putet esse consecuturum, etiam si perspicat, ut laboriosissimum, & difficilissimum quidque est in re quidem preclarum & permagna, sic plurimum inde se laudis adepturum. Nam preclarissima quae sint, ea maximam, ut in proverbio est, afferunt partem difficultatis. At missa ut cetera disciplinarum genera faciamus, philosophiam, qui aliter, quam ad ueteribus accepit, prosequi ceperunt, non ita à superiore uia deerrauerunt, quin illam per quendam inuolutra ostenderent poeticis uestibus indutam, ac poeticae tanquam incorruptae castaeque uirginis similiorem, quam huius impure, & impudens philosophiae, quae iam pridem inuerecundae exultans & elata in Gymnasiis proclamant, circumfertur, & tanquam prostituta non modo se omnibus impudice spectandam praebet; sed nemo est, cui copiam pulchritudinis non faciat. Scilicet sapientiae mysteria nolebant ut in uilgus ederentur; cum putarent nefas esse philosophiae initiari sacris, quem non praestanti ingenio natum, et egregia uirtutis indole praeditum perspexissent. Aristoteles autem perhibetur primus fuisse, qui eam nudato capite, multumque non uelato, sed aperto ac manifesto perspicendam dedisset; cetero quin homo prudentissimus, cui plurimum omnes debeant artes, quas ille & locupletauit doctrinae ueritate, & diuini ingenij lumine illustrauit. Qui porro subsequenti sunt, cum in dies minus pudicam reddidissent, ad eam demum, quam dixi impudentiam adduxerunt. Nam Plato per ea integritatem illam demonstrabat, ut Poeta finitimus uideretur. Eloquentia uero qui se parentes uolebant haberi, dicique oratores, principio perinde ac si Poetarum prorsus dissimiles, quorum simillimi esse debebant, se ostendere ex inanimaduissent, rationemque aliam excogitasse, ad insinuationem & in compositionem quoddam dicendi genus deueniunt. In quo quidem errore cum multi uersati essent, qui successerint quasi longo è somno experrecti, & ex tenebris excitati, quam lucem iamdiu non uiderant, circumspicere inceperunt; et quibus natura proximi essent, ab his se alienatos cum animaduertissent, quam maxime potuerunt se illis coniungere contenderunt; orationesque non modo poeticis illustrare luminibus, sed numeris quoque modisque paulo tamen liberius, colligare studuerunt. Horum principes fuisse dicuntur Iocrates & Thrasimachus & Gorgias. Nec desuerunt qui ad Poeticam nati imitationem, cum summo studio in eam incumberent illi quidem; sed reiecta pedum colligatione, quod esset liberius facilisque, libentissime amplecterentur, soluta oratione perpulchra Poemata scripserunt. In his recensentur mimorum ille scriptor luculentissimus Sophro, qui Platoni mirum in modum placebat, & Sosithes Syracusanus, nisi manus eum Atheniensem, aut potius Alexandrinum, & quidem

Veteris philosophiam poeticam mouere attingebant.

Postiores philosophiam a poetis straxerunt.

Oratores principio poetarum non dissimiles, postea similliores fuerunt.

Saluta oratione poemata excipiebant.

Troianum fuisse, ac Rhodius Terpander. Cum autem hanc uetustissimam & pulcherrimam scribendi rationem à multis relictam, pauci tenere perrexissent, paucissimi totius animi cogitatione, omni diligentia conati sunt, ut nulla uicti difficultate, nulloque deterenti labore, quae sibi singulatim ceteri studia doctrinae assumpsissent, ad eam adhiberent; ac si illa non ex aliena facultate accepissent, sed iure quodam ut sua reperissent. Quod autem in extrema oratione poetis ademisti, haec tanta, tamque multa, in quibus eos uigere demonstramus; nisi utaris, quae sepiissime soles, dissimulatione illa tua summum: non possum non te magnopere mirari: cum oblitus mihi esse uidearis, quae de Vergilio publice ut enarrares tot annos magna cum laude suscepisti. Quod enim per Deos immortales dicendi genus, quae figura, qui uerborum delictus, quae compositio. Quae ornamenta orationis, quae lumina luculentissime in illo non apparent? Deinde quis unquam in pictura excellere uisus est, qui tam expressè atque aptè rerum imagines descripsisset, quin tempora, loca, euenta, permotiones animi multo is melius, multoque euidentius ante oculos posuerit? Quae praeterea pars uirtutis, quae ratio morum est, quam ille planissime non expresserit? Tam uero quae tam multiplici obscuraque; inuestigationis disciplina, quae studia doctrinae ita mirabilis & recondita, cuius non ille inter poemata, quae conscripsit, principia, seminaque asperserit? Nam de Homero Plutarchus habet, qui latissime demonstrat hanc omnia, quae oratores ad componenda, ordinandaque orationem assumpserunt, ex illo Oceano fluxisse, omnemque Philosophiae materiam, omnia dogmata, omnes artes ab eodem fonte emanasse. Quis etiam fabulis quam multa de rerum natura, ita de superiore illa & sempiterna, ut de inferiore hac ipsa, quae cadit sub sensum, recondantur, declarant, uel ex ipsis philosophis qui nominantur Stoici, quae plurima de his luminina conscripserunt. Si quis autem hoc nimium putet, ac propè infinitum, quod proposui de quacunque doctrina, quantumcunque uidebitur circumcari, atque amputet, licebit, intraque fines angustiores poeticam claudat. Verum id cogitet secum; si tantum numeris pedibusque astringere poeta didicerit orationem, ornare lectissimis, ac sonantibus carmen uerbis, compositione pulcherrima conformare, fabulas fingere, imitari quae populum moueant, delecent, in admirationem adducant; ignoret, quae sint in philosophia, aut reliquis in artibus posita, quomodo id assequatur, quod praecepit Horatius, ut possit ac uelit prodesse; ut cuius speciem nunquam nouit, id effingat, ac repraesentet: cum multa illi nonnunquam sint imitata, in quibus cetera doctrinae studia uersantur. An non in uolendis eorum libris, quos potissimum emulati debet, occurrunt sepiissime, quae ipse percipiat profecto nunquam, si haec ipsa non teneat. Nec me praerit, me dixisse, haec omnia genera inuenta quondam diuinitus à Poetis, & pertractata. Quia uero iam diu desiderantur illorum monumenta, quae si ad manus unquam nostras peruenissent, nec Philosophis, neque scriptoribus artium aliarum nobis sanè opus esset, cum uel in Homero, uel in Vergilio, uel in ali-

Omnia doctrinae genera poetis subiecta.

Vergilij laus.

Ab uno Homero omnis philosophiae uarietas profecta.

Quam multa ad philosophiam spectantia fabulis circumprehendantur.

Quid faciat
Poeta scri-
pturam, que
non dum ac-
cepit.

quo ex his Poëtis, sine quorum adiumentis in poetica proficere potest nemo, aut ex Philosophia se obtulerit locus, aut ex reliqua omni doctrina: Cumq; dicendum erit ipsam de rebus, quas ignoramus, necesse est alterum de duobus, aut eas à libris doctissimorum hominum petamus, aut cognoscamus ab ijs, qui tenet. Puto enim Poetas, que sint in qua; re, longè melius, quàm eos ip-
sos, à quibus illa acceperunt, esse descripturos. Ita cum cetera studia neglexe-
rint, si scribendum his erit de gubernatione ciuitatis, de regno administrado, quarent à summo viro, & huius etatis omnium prudentissimo Heclore Pi-
gnatello, aut quoniam quidem is abest, ac pro Rege Siciliam iam pridè optimè
gubernat, ab Andrea Carasio, homine sapiētissimo, qui omni dignitate Prin-
ceps huius regni administrationem à Rege sibi mandatam mira omnium uo-
luntate, summaq; expectatione suscepit. Et cū didicerint, ita scribēt, ut uterq;
illorum hos melius dixisse, q̄ se ipsum scire fateatur. Si de scientia militaris,
petent à Daualis, quos belli gerendi peritissimos, & maximos duces temporis
nostrorum, ea in re, quā ab illis acceperint, scribendi arte superabunt. Siquid
fuerit tractandū, quod in naturæ perspicacia sit positū, quod ad uitæ actionē
attineat, cum perceptore tuo Nipho, opijum appellans, inquit, communi-
cabitur. Is demum ipse haud quāq; inficiabitur in Philosophia facultate di-
cendi se nictum. Siquid de rebus diuinis, quod sit exponendum inciderit, con-
sulant Siripandum familiarem nostrum, ut in eiusmodi doctrina, & in cōcio-
nando summum, ita fama sanctitatis primas adeptum inter eos Dei cultores,
qui ab Augustino illo sanctissimo, scientissimq; antistite, & nomen & prin-
cipium ducunt. Siquid attingendum erit, quod æqui, iniquine rationem cōse-
quatur, id ab Antonio Vanasiano requirunt iurisperitissimo, qui acerrimus
in disceptando, in respondendo constitissimus, in iudicando prudentissimus pri-
mam in cæci civilis disciplina laudem hac etate inuenit, ut illo magistro te, in-
tuens Thetun, inquit, planè speremus mirificè profecturum. Hoc Poeta præ-
stabitur, ut quodcunque à quoque perceperint, id longè aptius tractent, longèq;
grauius, quàm ille ipse, à quo perceperint. Nisi uerò quisquā ali-
quando Dys ita carus esse tibi posse uidetur, qui aut cognoscat ab illis ipsis
omnem disciplinam; aut diuino spiritu agente etiam quæ ignorat præstare
possit. Is, qui quis iniquā aut sit reperiunt, aut reperi debet, professè supra
hominem putandus est, Deiq; simillimus, utpote qui Deorum colloquio fru-
atur. Quia uerò nobis sermo est de homine, qui uel huic ipsi, uel Deo proximi-
us opte ingenio, suaq; industria se ipse possit efficere, si quis me audiat, ne da-
ri inertie sue tantum nect, quin aut omnium, aut optimarum artium præce-
pta discat, ut de quacunque re sit illi dicendum, ea in re peritissimus existime-
tur. Scilicet omnem locum de rerum causis, de uitij hominum, de cupiditati-
bus, de dolore, de morte, de moderatione, de fortitudine, de cæteris honesti par-
tibus perdisset orator, qui præter illa, quæ sint in disceptationibus, aut in usu
forensi, pauca quædam de uita & moribus tenere solet, eaq; rarò in dicendo

Poeta cum
aut optima-
rum artium
precepta di-
scat.

tractat; Poeta, qui res diuinis, naturæq; miracula sepius fabulis compre-
hendit, hominum actiones effingit, explicat res gestas, animorum motiones imi-
tatur, Philosophiæ, reliquarumq; omnium artium studia neglexerit? Illa ipsa
etiam si in poemate non adhibeat; tamen planè perspicitur, utrum eorum sit
particeps, an alienus, uti qui gladij ludunt, non uiuunt in ipsa lesione artifi-
cio proprio saltationis, sed declarat ipse motus, nesciatne saltandi artem, an
teneat; & qui uersus aliquot pronunciat, & si tam non agunt, non intine age-
re, an ignorent, propalam apparet. Sic in carmine, qui nulla alia doctrina uti-
tur uarietate, facile indicat sitne tam: uim in numeris, ac pedum moderatione
uersatus, an ijs artibus, quæ sunt libero homine dignæ, perpolitus ad scribendū
accefferit. Quam ob rem meo quidem animo Poetica est Oceanus omnium
disciplinarum, quo ille omnes sic conflunt, ut inde ortum habuerunt, atque
ut aurea illa rerū catena, quod est apud Homerū, ad celi uerticem alligata,
unde connexa pendet, eodem retorquetur, ita ingenij oēs artes, quæ serie &
continuatione quadā aptæ sunt & coniunctæ, in eandem hanc uim primariā
se se conferunt, ex qua illa erant deductæ. Tum ridens Summontius, Quis te-
cum, inquit, Sincere luctari potest, qui cum ea uideris mihi concedere, quæ
tibi obiecißem, tum me sensi quodam artificio comitissimū Hoc loco, sanè, inquit,
Carbo, ita est, quemadmodū Sincere statuisßi. Nec nostrū puto quisq; est, qui
non facili hæc tibi assentiatur, sed multos esse nõ dubito ita in Poeticam asse-
ctos, quibus uix tandè eadem oia, aut nullo modo probare possis. Dium, hæc
diceretis, in mentē uenit, me adolecentē interfuisse, cum apud Pōtanum illū
literarum oīum decus, doctissimi homines de Poetarū facilitate disceptaret.
Aderant, n. tum fortè Græcorum oīum, qui illa etate in doctrinæ studijs flore-
bant, eruditissimi Theodoros Gaza, & Trapezuntius, qui conuenerant Pon-
tanum, cuius nomen eloquentiæ doctrinæq; iam dudum increbescerebat, ut eius
sermone fruerentur. Aderant & Latini nominis uiri elegantissimi complu-
res. Quorum Lysius & Atilius poeticam miris laudibus tollebant, cum mul-
ta dicerent ex his, quæ abs te modò de illa sunt constituta, uetustissimam esse
hanc dicentem rationem; & ortari; cum homine in medium produisse. Nulla
alia uis tum cætus hominum conuocatos, urbes communities, iura descripta,
res publicas institutas, ad hæc præclara illa ex Horatio assimebant,

Siluestreis homines sacer interpretisq; Deorum
Cadibus, & uictu sædo deterruit Orpheus,
Dichus ob hoc lenire tigres, rapidosq; leones.
Dichus & Amphion Thebæan conditor arcis
Saxa mouere sono restudinis, & prece blanda
Ducere quo uellet; fuit hæc sapientia quondam,
Publica primatis secermere, sacra profanis,
Concubitu prohibere uago, dare iura maritis,
Oppida moliri, leges incidere ligno.

Poetica om-
nium disci-
plinarum o-
ceanus.

Disceptatur
an ita sint
quæ de poe-
tica statuit
Sincerus.

Poetica cum
hoie orta,
Latius poe-
tica

Addebāt, neq; ex Academia, neq; ex Lyceo, neq; ex ullo alio Philosophorū Gymnasio quenquam ita rerum causas inuestigasse, ita quod honestum, quod turpe, quæ bona essent, quæ mala docuisse, quo Poëta non multo melius hæc eadem præstissent. Hæc ut confirmarent, illud ex Manilio adducebant. Omne genus rerum docti cecidere poëta, refleq; ab Horatio dictum asserēbant de Homero,

Quicquid sit pulchrum, quid turpe, quid utile, quid non
Plenus ac melius Chrysippo, & Cramæo dicit.

Itaq; Poëtarum libris cum omne id, quod ex Philosophia thesauris depromi queat, comprehendatur, qui diuinam illam Poëticæ rationem cōsequi studeat, non sanè opus esse, ut in cæterarum artium studijs elaboret. Satis enim esse putabam, si uersibus quæ tradita sunt, hæc eadem, poematumq; uim ipsam cognouerint. Disserabant alij contra, inter quos erat Trapezuntius, qui ut erat acer in dicendo, & promptus incredibili uarietate rerum et copia, uersifimilis esse contendeat, principio, ut erant rudes & incompofiti, inconditamq; & uagam summam cum libertate uitam agebant homines, ita inculcata, ac liberā prius uti oratione inceperit, quam hac numeris apta et pedibus colligata, idq; esse argumento, ut natura illam putemus antecepsisse; quod pueri, cum primum loqui incipiunt, uerba fundunt soluta, nullisq; pedum uinculis confecta. Deinde à preceptoribus accipiunt, quomodo, quæ dicere uelint, numeris debeant cōrrecere. Nec uerò in iudicijs, nec in concionibus, nec in Senatu uersibus quicquàm expositum putandum esse. Quod enim faciliè, planèq; intelligi, præsertim ab imperitis, ac ferè omnium rerum ignaris aliq; potuisset, id sanè ad dicendum adhiberi debuisset. Natura autem factum esse quæ soluta & explicata sunt, ut minor difficultate, quam quæ astricta & impedita, cognoscantur; itaq; ipsa, si nim habean & aculeos, uehemētius moueant. An quicquid perspicere uulgus indoctum potuisset per inuolucra, per translata, per nouata, per crebram insolentiam uerborum, quibus nutitur Poëta: quæ si demas, poemata munda esse, & uim nullam habere uideatur.

Postquam uerò uiuendi ratio cum fortuna ipsa immutata est, ac temporum progressionē, iusq; rerum, & consuetudine hominum politior et compofitior effectus; ut quod simplex, quod frugi esset, quod ex prisca illa uetustate quicq; coleret, negligeret, amaret autem quod elaboratum industria, quod magnificè ornatum, quod nouum appareret; ingressus in animos cupiditatem aliter dicendi. Ita dicebat ex magnifica & splendida orationis ubertate Poëticæ fortiter erupisse; creuisse deinceps adeo splendore orationis, ut maximos annos effuderint. Cum omnes ceritatem in ea studia incumbere cepissent; nec modo uersibus, cantuq; cominia complerent, qui uino essent excitati; aut qui lectu, qui letitia, qui amoribus, qui quacumq; alia animi perturbatione affecti essent, flebili uoce, mollitie canerent, sed etiam quod ad mysteria Deorum, ad oracula, ad rerum tam diuinarum, quam humanarum cognitionem,

Poëta poëtar. libris satis esse debet.

Disputat ad alterā partē.

Soluta oratio antiquior quā uersibus colligata.

Nihil in iudicijs, in concionibus, in Senatu uersibus expositum putandum est.

Poëtica munda est.

ad ea quæ de cælo constituta erant, per integritatem a ostendenda scribēdi hoc genus aptissimum uidebant; Poëticis numeris sacerdotē colerent Deos diuinatq; & laudes & preces funderent; Sibylle darent responfa; Philosophi dogmata præceptaq; conscriberent; Astrologi traderent decreta; in quæ recensibat eodē illos, quorum fecisti Syncere mentionem, Orpheum, Hesiodum, Parmenidem, Xenophanem, Empedocle, Thaletem, Eudoxum. Tum uerò hæc etiam institutionem mutatam esse, repetitamq; magis studio illi ueterum & obsoletam; & iam inde ab illo tempore solutam orationem incēptam appellari; quod nullis astricta pedibus ad liberius iter progrediendi reuisset. Itaq; de Poëtica, tanq de uehiculo, & dicendi rationem, & historiam defiliuisse; à fabulis, quod uerum esset, se paratum in lucē exisse; Philosophiā, quod euident & perspicuum esset, quod planè illa docere potuisset, complexā libentius, quam quod esset minus & occultum; se totam perspicitiam rerum & uitæ emendande tradidisse; ipsam deniq; Tybiam à Deo cōrrectā ne oracula in uolucris & uerborum obscuritate comprehenderet, uersus fundere desuisse. Hanc & loquendi et scribendi mutationem tot feculis, præsertim si dres mundo, ut Aristoteles falso arbitrat, ad quod originem ille referat, uolebat perspicere enenire potuisse. Quam ob rem cum uim orationem comparabat, qui non semel mutari solent; sed cum fuerint consuetudine receptum, demū probari. Cum autem Philosophia, ac cæterarū artū studia soluta, ac liberè tractari cepta essent, Poëticæ uerò, quod propriū illi esset, nihil profecto aliud, ac rerum morumq; imitatio, relictum uideretur, paucos præca illa doctrina perpolitos, & earum disciplinarum, quas alij sibi arripuerant, cognitione instructos ad eam accēpsisse. Proinde qui se ueterum Poëtarū similes efficere conentur, eos putabat frustra elaborare, si poematum lectiōne id se assequi posse arbitrentur; tum quia ex his, quæ ad præclarā eruditionem attineant, si qua in libris offēdat Poëtarum, hæc tam asperā tamq; obscura sunt, ut qui non sit omni literarum uarietate ornatus, perspicere ab eo non possint, tum quia Poëtici isti doctores nihil id genus arte sua comprehenderunt, sed esse philosophos, aliarumq; disciplinarum auctores adeundos; ab his cognoscenda, quæ effugere ipsi debeant; eorum præceptis institutis accedere ad scribendum oportere. Tum Pontanus, ut se nō esse dicebat nesciū, quæ Trapezuntius grauit & copiose dixisset, disputari inter Græcos consueuisse, & quæ de principe dicendi facultate à multis aserebantur, in dubium reuocari; ita non dubitare, quin sapientissimi illi ueteres, qui eloquentia præstarent, uersibus persuadere debuissent. Nam proditum esse memorie, cum omnes canēdis uersibus lati aures adhiberent, etiam, ut ait Pindarus, aratores & aucupes, in medium plerosq; se contulisse, qui numeris cantuq; dicerent, liberè docerent, hortarenturq; fabulis, pronerbijs admonerent, apologis aut impellerent aut cohiberent. Quid enim potius, quid melius excogitari potuisset ad rudes agrorum cultores, ad eos qui essent, ut ille ait, truncis & duro

Solutē scribēdi ratio repetita.

Scribēdi ratio perspicue mutatur. Poëta non poëtarum lectione, sed philosophorū libris uolendis absolute eruditionem adipiscitur.

Confirmatur orationis pedibus astrictam anteq solui fuisse.

robore nati, excitados, quam id quod delectaret, et cum illa delectatione uim commouendi afferret? Nec uero esse controuersum, priora esse natura, quam liberius, quam que alitius promuntur; etatemq; illam fuisse superiorem, que uiuendi preceptis caruisset, quam que legibus pareret. Sed tamen ad horridum incultumq; illud hominum genus conuocandum opus fuisse iucunda, & perpolitam compositione uerborum, qua allucere, admonere, impellere animos illorum debuisset. Hanc numeris conformari, pedibusq; ceptam esse concludi, uel ipsos oratores, historiarumq; scriptores concedere, qui a poetis se assumptisse ornamenta a orationis profitentur. Tum uero quid tragedias, quid comedias euidentissima uite omnis exempla, inuentum esse, ut docerent, nisi carmina intellexissent agrestes illi homines & imperiti per uicos, & per compita dissipati, inter quos dicunt fabularum utrumq; genus excogitatu? Quid tot plausus cum fabule agerentur? Quid tantum clamoris excitari potuisset? An irrideri explodiq; ab omni theatro debuisset, non dicam qui minus apte, minusq; erudite uersum pronuntiasset, sed qui uel in syllaba claudicaret? Tam illud se Trapezuntio assentiri affirmabat, ad hanc uim poetarum artem & studia doctrine adiungenda, adhibendum autem ea in re, ut fere in ceteris rebus, modum quandam existimabat, ut omnes artes non primoribus labris degustemus, sed ita sane quidem attingamus, ut ne permagnum & mirabile quiddam profiteamur, qui tantum Sophista ad omnia, de quibus quisque interrogare uelit, nos esse paratos denunciemus. Hoc loco Grauiam, cum omnes eo sermone ita oblectati essent, ut ad audiendum paratiores uiderentur, Am maduerti, inquit, uos ipsum appellans, qui sua peculiari quadam modestia tacere solebat, cum ornatisime exponeret, que dicta sunt, te mente animoq; aliquid molitus; ac si uelles profecto dicere. At qui nihil sane est, quod non, unde uelis, initiu sumas, & quousque collibuerit, progrediare, atque ex horreis istis philosophie in agro ingenij tui reconditis aliquid in mediu proferas. Nemo enim nostrum est, ut pro me, & pro his quoque omnibus id ego unus recipiam, cui, si dicas, pergratum non sis facturus. Hoc ipsum, ut omnes rati habuerunt. Ego uero inquit uos ipsum animum induxeram, nihil inquit mihi agendum esse inepte inieptissimum autem esse uidebatur, siquid dixissem hoc in loco, ubi tantu audire debuisset, cum sermo ab his habeatur, a quibus mihi quidem semper esse discendum putau. Quia uero multo inieptius agerem, si quorum autoritati nefas esset me non parere, eorum uoluntati morem non geram, audire. Cum enim de poetarum facultate uos prudenter, & tata copia discretos audirem, quasi ui mentis excitatus de poetica, id cogitatione complectebam, ut esse patrem ad uim nature initia illius referenda. Videbam enim ut pictorum, musicorumq; ita poetarum esse imitari, imitatione humana generi, uel ab incunabulis insitam esse, ac potius innatam, nihilq; homine magis accommodatum esse, nihilq; propensius ad imitandu. Nam pueri nihil est quod libentius faciant, quam ut ex cera, ex terra madafacta, ex quacumq;

Ad uim poeticam studia doctrinae modo quodam adiungenda.

Poetice imitatio ad naturam uim referenda. De imitatione poetarum est imitari. Imitatio naturalis est.

alia materia aliquid exprimam, in puluere, in pariete, in tabellis aliquid fingant, nihilq; est, quod celerius discant, quam ea que imitatio cognoscunt. Itaque sapienter institutum est, ut pueri fabulis, cum facilitatis illa plurimum habeant, erudirentur, atque a Mathematicis doctrine rudimenta inchoarent. Quippe quorum discipline quam maxime imitatione discerentur, tam facillime percipi potuissent. Deinde quis est ingenio tam agresti, tamq; aspero preditus, quis tantum ab omni humanitate aboret, cuius animum imitatio non delectet, non pascat? Enimvero natura ita nos affecit, ut omnes effecta rerum specie mirum in modum oblectemur. Nam multa cum sint, que conspectu nobis afferunt molestiam, eorumdem tamen imagines ad inguem expressas summa cum animi uoluptate spectamus. Nemo est enim, qui aspicere se uisissimas feras, mortuos, caedes, non horreat, quarum quidem rerum simulacra, si numeris uerbisq; Poeta, si coloribus & figura pictor illa effinxerit, ad mirificam delectationem animos omnium excitant; etiam si res singule uti sunt, ita sane haec singula, quibus illa exprimuntur, afficiunt. Ego uero, ut de me loquar, cum Virgiliana illa de Laocoonte memoria repeto, ita expressa, ut uere dicas, nihil supra, in eam rapior commiserationem, que quide uebementer me delectat. Hec eadem ut ab illo descripta sunt, ita cum euenierint, si forte conspexissem, summo animi terrore me perturbassent. Imitatio enim ipsa per se, uim propriam quandam cum habeat delectandi, animi tamen, orisq; habitus, quos illa representat, ut sua cuique natura est, sic tanquam uisa nos mouent, ac pulsant, atque in eam auocant cogitationem, qua nos confortant. Sed fortasse hinc fit, quod tantopere letemur; cum quid optime effectum conspiciamus; quia non modo sapientie studiosi ea de causa discunt, sed etiam imperiti idq; quamprimum. Natura enim trahimur omnes discendi studio, & optimus quisque cupiditate scientie ducitur. Excitant sane uim mentis simulacra, ut que antea nobis essent plane perfecta, statim memoria repetamus, eaq; cum ita essent; erant nobis cognita, iam agnoscamus, mirandam in modum oblectemur. Aut que nodum nota, necdum explorata habemus, eorum ubi acceperimus nomina, cuiusmodi sint cognoscimus. Nam quorum nihil tibi fuerit compertum, horu profecto similu, si uerbis fuerit expressa, numerisq; apta conformatione uerborum, si pictura, colore ipso, & pulchra quadam facie delectare te potest, imitatione non potest. Itaque reru omnium, aut plurimarum in animo, cui non insideant notiones, si nunquam intelliget, que appositae, ac prudenter poetae ceuerint. Tam uero multiplicem & tam magnam cognitionem, nisi quis ab aliquo Deorum perceperit, iure optimo statuunt esse ab optimarum artium magistris petendam, & antequam ad Poeticam accedatur. Cum autem natura omnes homines finxerit imitatores, sint uero cum artes nouulle, que praecipue sibi imitationem uentilant; tum maxime Poetica, siue ad epicam poesin, siue ad melicam, siue ad dithyrambicam, siue ad tragicam, siue ad comicam,

Imitatio ad discendi plurimum ualeat.

Cura Mathematicis doctrinae rudimenta inchoatur.

Imitatio plurimum oblectat.

Imitatio motus ad uimq; mentis excitat.

Cum effecta delectant.

Imitatio ut delectet, si rerum, quarum aliquid perfectum sit. Rerum omnium, aut plurimarum cognitio, si nunquam intelliget, que appositae, ac prudenter poetae ceuerint.

Tria in imitatione cognoscenda.

Que imitatur per que. Quomodo. Tria genera eorum quos imitatur.

ſpectemus, ſue ad quacūq; nūm aliā poēta, quæ uerſibus utatur, operapreſentium eſt, quæ ſingula genera ſibi ad imitandum proponant, cognoscere, quæ deinde adhibeant ad illa exprimenda, poſtremo, quemadmodum illa ipſa eſſingat. Varia enim hæc eadem omnia ſunt ac diuerſa, & ſuo quoq; genere continentur. Eſſingunt ſanè qui imitantur eos ipſos qui agunt quorū partim eiuſmodi ſunt, quos admirari, & colere debeamus, ut Heroes; partim medium inter irridere, ac pariuſfacere, ut Cyclopes, homineſq; ridiculi, partim medium inter hos locum obtinuerunt, quod genus hi ſunt, qui in quadam æquabilitate uite conſiſtunt, horum profeſſo ſimiles, quos nunc aliquid agentes conſpiciamus. Idq; nihil aliud eſt, q̄ eorūdem illorum actiones exprimere, ac mores. Quorum omnium diſcrimina in utrius poſita ſunt, & in uirtute. Atque hæc quidem ipſe tres imitandi uarietates, ut in pictura, ita in poētica dilucide apparent. Inter pictores enim Polygnotus præſtantioreſ iſs, quos quidem ſua tempora ſerebant, dicitur expreſſiſſe, abieſtiores Pauſon, et nequiores, Dionyſius, qui illis quidem eſſent inferiores, hiſ autem, præſtarent, quales erant homines etate ſua. Inter Poētas Epicoſ Homeruſ ſummū illud genus, Cleophon alterum, quod eſt mediocres; Hegemon Thafius, qui à tragica grauitate ad tenuitatem comicam deſcendit, eaq; poemata parodias uocauit, & Nicocharis in Delia de tertium, quod inſimum eſt, deſcripſerunt. Quemadmodum ex Melicis Philoxenus Cyclopes, Timotheuſ Perſas, tanq̄ ridiculoſ atq; ebrioſ ſoſ imitati eſſe dicuntur. Id quoque eſt, quo à Tragædiſ Comædia diſtant. Ille res magnas, hæc tenues conſtituit; ille exprimendos, qui fuerunt præſtantioreſ, quàm noſtrorum temporū homineſ, hæc deterioreſ ſuſcipiunt. Sed Comici non modò ſerui & paraſitoſ & ſcurraſ; ſed eoſ etiam qui in media critate quadam rerum merſantur, eſſingunt. Tragici uero etiam ebrioſ, ut Euripideſ, exprimunt. Hæc igitur tria cum ſint, in quibuſ poſita eſt materia omniuſ eorum, qui imitantur, uidetur mihi quidem expriſſi poſſe diligēter, cuius non breuiat uera ſpecies in animo imitatoris; ſiue iſ illam oriens in mentis receptaculo conditum duxerit, ſiue uſu & exercitatione, aut diſciplina perceperit. Itq; pictoreſ quæ cadunt ſub aſpectum, deſcribant, & ſiqua uidenda præbeant, quæ ſint ab oculis remota, hæc ex aliena facilitate cognoscant; Poēte quidem ut quadam propria, cum res ſerè omneſ & diuinæ & humanæ, & quæ ſenſum fugiunt, & quæ illum pulſant, complectantur, omniumq; propè & mores & actioneſ imitentur; qui hæc omnia non didicerit, nunq̄ ſanè iſ erit, quem in poētica ſe uelit haberi. An res geſtaſ explicauerit, qui hiſtoriæ ignoraſ; tempora & loca deſcripſerit, qui nec temporum notationem, nec ſum locorum teneat; actioneſ expreſſerit, qui, quo illi uerſentur in genere, neſcit; animorum per motioneſ excitauerit, qui, unde ille excitentur, non callat; Nam pictoreſ etiam habitu & figura totiuſ oris animi affectionem declarant, quæ uolunt affici eoſ qui uident, ut Virgiliuſ ille Aeneas animū picturæ paſſi inani.

Multa

Multa gemens, largoque humectat flumine uultum.
Ingentem gemitum dat pectore ferro, ac imo,
Et spolia, ut currus, utq; ipsum corpus amici
Tendentemq; manus Priamum conſpexit muros,
Ter circum Iliados raptauerat Hectora iuues,
Exanimūq; auro corpus uendebat Achilles.

Et uero

Quippe

Hæc ſi ita erant depicta, ut à Virgilio deſcribuntur, Aeneam, quod recetſ illorum eſſet recordatio, quod in illuſ excidium patriæ, ciuium cladeſ, amicorum propinquorumq; cadeſ ipſe conſpiceret, tantopere commouere debebant, quencūq; alium, cuiuſ ad aures illa perueniſſent, in animi marorem adducere, uidelicet pictor id ipſum præſtare non poteſt, niſi teneat, quæ facieſ, & conformatio uultuſ ſingulaſ animi perturbationeſ ſequatur. Poeta hoc idem aſſequetur in hiſ, quorum ille neſciat rationem. Cum ille ſpeciem exteriorem, hic interiorem eſſingat, ille corporiſ lineamenta, hic animi formam aſpectuſ fugientem ante oculoſ ponat. Tam uero ille idem Virgiliuſ quomodo ita pinxit, & tam magnanimum nobiſ Aeneam oſtendiſſet, in quo, & inſtitia, & fortitudiſ exempla exprimenda ſuſcepit, niſi earum uirtutum illi ſpecies perſpicea eſſet? Quis enim rei notionem perſpexit, qui planè quid ſit illa, nõ teneat? Quam ob rem à uero longe aberrant, qui putant falli poetas in imitando, tanquàm quod imitentur, ignorent, imitationemq; ab omni ueritate abhorreant. Nam multa ſunt, quorum, ut quodq; eſt, ita niſi cuiuſq; imago deſcribatur, opus illud laudandum non eſt. Quis enim leonem, aut aliquam belluam, quæ nobiſ nota ſit, cum aliter ac illa eſt, expreſſam oſtender, laudem illam meruerit? Heroeſ, & Dei, quos nunquam uidimus, taleſ ne fuerint, qualeſ deſcribuntur, ignoramus. Sed eoſ ita tamen credimus eſſe deſcriptoſ, cuiuſmodi illi exiſtere debuiffent. Qui ſcribunt dialogoſ, quibuſ parteſ tribuunt ſermoſ, illorum non quæ fuiſſent uirtuteſ, exponere conantur, ſed quæ eſſe deuiſſent. Nam apud Platonem alia, alioq; modo Socrateſ dicit, atq; Protagoraſ, aut Hippiaſ, aut aliquiſ aliuſ Sophiſtarum, nec forſitan mores, nec uim dicendi, nec doctriſnam, ut ſinguleſ reſ ille erant, eſſingit, ſed quemadmodum ueri ſimillimum erat exiſtiſſe. Ipſi Philoſophi cum rerum naturam deſiniunt (Nam quid aliud eſt profeſſo rem deſinire, quàm formam planè illuſ expri mere) fortiaſſe non quæ cuiuſq; ſit deſinitio, ſed explicant, quam cuiq; putant conuenire. Vera enim ratio rerum ſingularum cum una ſit, unituſ rei tot, ac tam uariaſ deſinitioneſ non ſanè offendeſ in libriſ philoſophorum, ſi uerè quid reſ illa quidem eſſet, perſpexiſſet fuiſſet, aut niſi illam quiſq; deſinitionē probaſſet, poriorēq; habuiſſet, quàm ipſe ſuo pte ingenio excogitaſſet. Scilicet Philoſophiſ liceat, ſi Diſ placet, eſſingere quod uero ſimiliuſ cuiq; uideatur. Poetiſ, quorum maximè ante omneſ, uel coruſ ipſorum conſenſu, eſt imitari, nõ concedendum eſt, ut quidq; eſſe oporteret, nõ ita fuiſſet, exponeſ. An ille idem poeta qualis, quam uſq; Aeneas apparuiſſet, ſibi exprimendum pu-

D

Deſendiſ pæſentat Platonem
eti.

Imitationem
ab omni ueritate abhorre-
re, falſum eſt

Imitatio per
ſonarū ſit cuiuſmodi eaſ
eſſe decebat,
nõ qualeſ ille
ſuerint.

Deſinitio rei
ſpeciem eſt
primi.

putavit, nō qualis quāvisq; existere debuisset Heros ille, q; ad Deos originē suā referebat, q; iter principes Troianos eminebat, q; quo Romanis, ut ille ait, rerū do-
mini genus ducturi essent? Vt enim poeta id potissimū trueri debet, ut i singu-
lis eorū, quos suscepit effingēdo, quod vero p̄ximū est fuisse, hoc ita imitē-
rit, ut nō modo qualis animi figura, & species cuique extitisset, appareat, sed rei
quodq; ipsius forma, ut à Philosophis definita est, luculentissimē efficti videat.
Atq; in tanta varietate personarū, in quā ille sanē versatur, à decoro min⁹
recedat, ut qd virtute p̄ditis cōveniat, qd vitio, qd deniq; quēq; deceat, dilige-
ter custodiat. Ac loci, etatis, fortune, cōditionis habeat rationē, id demū omne
q; i p̄sona cadere potest, spiciat. Quia verō i Poetica facultate q; magnus ha-
beri uelut, ubi norit q; sibi pponere debeat ad imitādū, cognoscēda illi sūt, qbus
illa ipsa cōueniat imitari, ut facilius hęc tang sua sibi ipse assumat, que q; imi-
tant, in effingēdo adhibeat, ostēdamus. Vt enim p̄mulca qd cōformatione co-
lorū, & lineamētis, nōnulli etiā gestu ac uoce, atq; hi qd arte, illi cōsuetudi-
ne imitāt, ita imitatores multi sūt, qd aut numeris, aut oratione, aut cātū, aut
his omnibus, aut horū quōdā in aliqua re exprīmēda utant. Numeris enim,
& cātū fiducines, fūtilatores, tibicides imitātur. Numeris sine cantu saltato-
res. Quippe qui modis quibuscūq; ac numerorū compositione in gestēdo mores,
motus animi, ipsas actiones effingunt. Ex poetis autem nudis uersibus, hoc est
u. r̄bis, ac numeris sine cantu, ac dēpt a saltatione epicī exprīmūt que suscep-
runt, atq; cū multæ sint carminū varietates, tū illorū admixtione multiplex
Poema, tū simplex uniusq; generi cōficiunt. Multæ binc etiā Poetarū dissi-
militudines oriuntur. Cū alij elegos, iambos alij, nōnulli hexametros, alios alij
uersus ad imitationē adiungat, ac uaria nomina ex ipsa carminū varietate,
nō ex diuersa imitādū ratione cōsequatur. Vt partim Iambici, partim Elegia-
ci, partim Epicī priuatim dicantur. Qui tamē de Medicina, aut de Musica
scribāt, nō a re ipsa quam tractāt, sed a pedū colligatione, quā ad rē illam tra-
ctandā afferunt, nominantur. Idq; mea quidē sententia non rectē, cū Poetę ut
posita uis est in effingēdo ita nomen ab eo, quod effingitur, sit deducendum,
ut qui nō utatur imitatione, eo nomine band quaquā propriē sit appellandus,
ut qui nō utatur imitatione, eo nomine band quaquā propriē sit appellandus,

Imitatio fit
verisimilis,
ita ut rei for-
mam oculis
subiciat.

A decoro mi-
n⁹ quā recedat.

Que sunt qui
b⁹ imitantur.

Alij alij imi-
tantur.

Epicī nudis
uersibus imi-
tantur.

Poetarum di-
uersa genera
ac nomina.

Non propriē
dicuntur poeta
qui nō imitant
Qui dicantur
Epicī.

Qui dicantur
Poeta.

Quod enim præter uersū Homero cū Empedocle nihil cōmune est, iure opti-
mo ille quidē poeta, hic uerō Phisicus, potiusq; poeta est nominandus. Itaq; siue
unius generis uersus ad scribēdū assumat, ut ille ipse Empedocles, siue multo-
rum generū, ut Chærenū, q; ex uaria omnī carminū ratione mixtū poema cō-
didit, nisi imitentur, ueniūt poetę uocabuntur. Sunt, & Socratici sermones, &
Alexamenī, qui quidē certioratione ipsa multorū mores, ingenīū, doctrinā ef-
fingūt, sed tamē nisi eos i Epicā poesi percēseas, nō erit p̄fectō nomē, quod cū
minimis, quos Xenarchus, aut quos Sophrō cōmētatus est, cōmune illis esse repe-
rias. Ac ne Iabīs quidē, nec Eleris, nec siquid eiūsmodi genus est aliud imitādū.
Nā quanq; propriē priuatimq; poetę hi sunt, qui carminibus actiones hominū,
Deorū miue effingūt, hoc tamē nomine appellantur, & quicūq; oratione imi-
tātur, uel pedibus colligat, uel solut, et qui uersibus sine imitatione rē quā-

libet exponunt. Quos omnes, dūmodo neq; cantu, neq; saltatione utātur, Epicōs
nominemus licet. Et si ijs præcipue id nominis tribuitur, qui uersu heroo
poema cōponunt. Versibus autē, canticisq; & saltatione utātur quidē, & qui
Tragedias, & qui Comēdias docent, æque atq; & Dithyrbici, & Lyrici poe-
tæ. Sed hoc differūt inter se, quod illi his omnibus unā, Tragicī uerō, itemq; Co-
mici separatim atq; partitē. Quā ob rē hęc erit eorū, q; imitationē utātur distin-
ctio poetarū, ut alterū genus sit Epicorū, quod nuda dūtaxat oratiōe imitat,
eaq; uel soluta, uel numeris pedibusq; cōstituta. Alterū quod uerbis ita collig-
atis cātū, saltationeq; adiūgit. Idq; diuidit, ut pars altera Scenica, altera
Melica uocet. Atq; Scenica poesis, ut triplex efficit, i triplici ratione saltandi
uersat. Est enim q; Tragica saltatio, q; Comica, q; Satyrica nominat. In Melica
tristitia genera saltadi, Pyrrhicū, Gymnopædicū, et Hyporchematicū reperies.
Atq; ut i natura sumus ad imitādū quodammodo formati, ita hæc omnia
qbus imitatio p̄ficiū, habemus ab illa ipsa ichoata. Nā ab incūte etate nemine
p̄ceptore solum uocū quādā cōtentionē ac numeros ad cānēdū, ad saltādū
quosdā modos adhibere. Versus autē cōstare ex numeris, superuacaneū est ad-
monere, ut dubitādū nō est, homines ad orationē a natura esse instructos. Nec
uerō imitatores in effingēdo his ipsis uno, eodēq; modo utunt. Vt enim Saltato-
res, ut Musicos, ut ceteros q; imitant, missos faciunt, poetę ipsi nō unā ad imi-
tādū rationē adiūgūt. Sūt q; hoc ipsū efficiāt cōtinuatione quādā dicēdi. Cūm
loquētē perturbat, p̄fectō neminē, ut solēt q; res gestas, ut uersimile est geri po-
tuisse, p̄turbatōesq; ac mores narrādo exprīmūt, quod maxime faciūt dithy-
rbici, Sūt cōtra, q; ipsi qdē nihil p̄miciūt, sed quorū aut uitia, aut uirtutes effi-
gūt, actione ac p̄nūciatione eorū ipsorū simulata poema torū cōficiāt, ut Tra-
gediarū, Comēdiarūq; scriptores. Sūt p̄terea, q; nārrādo hoc idē ipsi p̄stēt, ut
iudicēs q; egāt ac dicāt. Interdū etiā, et q; acta gesta, sūt, exponāt, & aliena
nō sēmel p̄sona induāt in exponēdo. Cuiusmodi sūt q; de Aeneā scripsit Virgi-
lius. Hęc tria cū sint, in qbus tota imitatio posita est, Sophoeli cū Homero quidē
in imitādū id planē cōuenit, q; uterq; heroas effinxit, & quos p̄sica uetustas
uenerabat. Cū Aristophane autē, q; æq; ac ille p̄sonas tamq; agētes idciuit. Proinde
horū utriusq; poemata Græci nominari æquāque uoluerūt, nostri, si colli-
buisset, actus dicere potuisset. Cū, & Tragediarū, et Comēdiarū partes alius
appellēt. Quā ob rē cū homines ad imitādū instructi quodammodo nascant, nu-
merosq; ac modos i animis ingentis ducat, principio q; p̄nsiores ad hoc ipsū
aptiores; uiderent, q; a natura inchoata habuisset, p̄stere inciperent. Atq;
ut erat morū dissimilitudo inter eos, quorū actiones effingebāt, ita ex poetis q;
erant grauissimi, et Deorū laudes, et clarissimorū hominū res gestas canebāt,
alij, ut uitia infestarent, pessimos quosq; uersibus cōscindebant, ac p̄ suo quidē
utriq; ingenio. Sed prima illa fuerunt quedam & rudimenta, & quasi poeti-
cæ incunabula, que quidē cū paulatim educata creuissent, adhibita ratione ac
disciplina, q; subsecuti sūt ab soluerūt. Quā uim dicēdi, et quam artem Homerus
atq; Virgilius p̄fectā nobis reliquerūt. Habetis quæ cogitatione uoluebat, cū

Qui p̄p̄riū di-
cuntur Epicī.

Qui uersib⁹ in
imitationē cā-
tū saltatio-
nēq; addant.
Poetar. alij
Epicī, alij Sce-
nicī, alij Me-
licī.

Scenicalit⁹
Tragicī, alij
Comici, alij
Satyrici.

Saltatio tri-
plex.

In melica poe-
si triplex sal-
tatio.

Quib⁹ sit imi-
tatio a natu-
ra p̄sificā
tur.

Quemodo imi-
tentur.

Imitatio p̄p̄-
ta in simplici
narratione.

Imitatio que
tota est cum
personarū in-
ductione.

Imitatio mi-
sca.

Peroratio.

Homerus p̄-
p̄riusq; poe-
ticam p̄se-
cutus.

Si cum his, quae antecedunt, ita haec ipsa, & reliqua, quae subsequuntur, continuata quadam narratione coniunxisset, nihil sane poeta effinxisset. Contra si personam omnino suam exuisset, ut nihil ipse dicere uideretur, Tragediae instar poema totum conficiisset. Quam ob rem cum imitari dicatur nemo, nisi personam illius induat, cuius actiones uelit, moresque uerbis effingere, nec quisquam Popisci quidem sententia, qui non sit imitator, poeta sit appellandus, Virgilius, Hesiodus, quae in Georgicis, qui Dithyrambos, qui Deorum laudes, qui Elegias, qui Epigrammata conscribunt, cum plerumque sine ulla imitatione simpliciter narrent, poetae dicendi non erunt. Contra, Socrates apud Platonem poetas probat illos potissimum, qui simplici narratione utuntur. Si quid autem est effingendum, adhibendum esse uult modum quandam, ut exponamus longe plura, quam imitemur. Imitemur autem nihil aliud, quam quod in quaque re uti optimum, honestissimumque sit sequendum. Itaque ut plurima quisque imitatur, ita maxime reiendum arbitrat, ac longe magis, qui omnia se posse imitari asserunt. Cum in Tragicis qui bene uersantur, hunc ne possit quidem, quae comica sunt, recte admodum tacitare ac diligenter exilimet. Si quis autem hoc tam praclarum, & tam excellens adeptus ad eam, quam ipse condit, urbem accedat, ut in omnes se se uertere possit formas, omniaque mirandum in modum efficit, ante oculos ponere, quasi mirabilem ac diuinum poetam illum quidem ueneratur. Sed uingentis delibutum, laneaque corona honestatum in aliquam aliam urbem mittendum iubet. Nec uero illa partitio praetermittenda est, duas esse scribendorum poematum rationes, simplicem unam, multiplicem alteram. Aut enim unam eandemque pedum numerumque, moderationem in dicendo tuerentur, aut uaria carminum genera, utrumque, tum plurima ordine quodam confundunt. Simpliciter enim qui narrant, aut qui pauca imitantur, simplex illud adhibent genus. Contra, hoc multiplex, qui multa effingenda suscipiunt, & quo plura imitari uolunt, eo plures numerorum uarietates adiungunt. Quod si quis omnia imitatione se posse consequi gloriatur, omnia ferme carmina permiscebit. Nam, ut oratio rebus accommodatur, orationem uerba ac numeri sequuntur, ita suos quaque res postulat uersus. Quia uero quod iucundior est multiplex illa ratio imitandi, cum possit uarietate sua plurimum delectare, eo grauior est, haec simplex. Illam Socratici prorsus aspernantur, hanc libenter quodammodo amplectuntur. At qui Socrates ea in re praceptoris officio functus esse mihi uidetur illius, qui in puero, quem preceptis, & doctrina, & uirtutis instituit, cum multa emendanda deprehendat, principio grauisima quae reprehendit, ac reiecit; quae lenia sunt, non quasi probet, admittit; sed quia ueretur, si nihil eis indulget, etati, quibus illa praecipue delectatur, ne periculum animum in eam desperationem adducat, quae se prorsus ab omni disciplina capessenda remoueat. Tum uero paulatim ad amplectenda quae bona sunt, ad ea, quae mala sunt, fugienda, illum informat, donec omnia

Non dicitur
poeta qui non
imitatur.

Quis probet
poetas Socrate-
tes.

Reiectus qui
imitatur.

Duae scriben-
di poematis
rationes.
Simplex.
Multiplex.

Multiplex in-
cundior, sim-
plex grauior
Socratici, ma-
gis probata.

nitiosa rapidius euellat. Ita enim cum esset ille idem imitationem poeticam procul a Repu. sua reiecturus, quod ita omnibus eam placere, ita animis omnium insidere perspiceret, ut magna quadam arte sibi stirps esset extrahenda, minimam partem illius admittendam putauit. Tum demum omnem adeo contempsit, cum liberius decernere sibi posse uidetur, ut cum in ea nihil boni, nihilque ueri esse dixisset, poeticos omnes imitatores ab urbe, quam ipse statuabat, exegerit. Quae quidem expulso, & si mihi non probatur, non tamen est, ut quare ille imitationem contempsit, omittamus, nisi uobis alter uidetur. Tum Grauius, perge, inquit, Gaurice, ut instituisi. Quid est enim aliud, quod nobis potius uideri possit? Sed, puto, Socrates, cum poetas haud omnino ejecit, dos censuisset, uerius est, ne comicos in se cõicaret. Quorum maledictis in sena, & in theatris, ubi se demum confisum intellexit, omnem poeticam imitationem a Repu. sua remouendam decreuit. Tum Gauricus leniter arridens, fortasse id, inquit, cause fuit, quod tibi uidetur. Verum enim ut ueri expertem esse imitationem, nihilque in ulla praclarum existeret, tria in quibus re docet esse consideranda, speciem, quam ideam appellat, rem ipsam, & simulacrum. Speciem unam esse, uniusque modi, & sempiternam. Res plures unius generis una eademque specie constare, simulacra posse uel rei cuiusque plurima constare. Quemadmodum enim uno annulo multa signilla imprimitur, ita quam plurimas una specie res informari, unius eiusdemque rei figura complures imagines effingi. Treis item esse effectores, qui speciem illam simplicem, & eternam inueniunt, qui facit res ipsas a specie sibi petens exempla ad materiam conformandam, qui finxit simulacra rei figuram imitatus. Hunc uocat imitatore, qui tanquam ad mirabilis opifex, terras, mare, celum, Deos, homines, omne animal, seipsam, quaecunque natura in ortum ciet, quaecunque caueris terra clauduntur, quaecunque in terris existunt, quicquid oritur, uiget, in aquis, quicquid denique in caelo apparet, nedum quaecunque artifices fabricantur, mirifice possit assimulare. Nec aliter, ac si quis speculum circumferat, solemque, sidera, fluuios, memora, montes, animalia, se ipsum, quid plura? eum omnem tibi speculo repraesentet. Sed quasi Sophista, uel potius praestrigiator, quod apparet non quod uerum est, planè ostendat. Nam ut illo eodem speculo rerum imagines, non res ipse ad uidentem praebent, sic imitatione ipsa non ut quidque est, sed uti uidetur, expresse apparet. Itaque quod uerum est, praecipue in specie illa consistere, quae semper est sui similitima, deinde in re ipsa, in effigie ueri quidem aut nihil, aut quoddam uestigium tantummodo uideri. Id ipsum hoc exèplo declarari potest. Tres profecto sunt naues. Quarum prima sub sensum non cadit. Sed uti est natura sua, animo intelligit. Altera est, quae iterum ad hac felicissimam urbem ex Aegypto opes conuectat. Tertia in hoc Albo depicta uidemus (Nō forte erat in Albo illa nauis depicta.) Illam primam, quem alium molitum esse, nisi Deum putamus? Qui alteram effecit, sibi sane erat. Qui tertiam, pictor. Deus principio nauis

Imitatio poe-
ticae prorsus
& Socrate reij-
citur.

Quare Socra-
tes imitatores
contemnit.
Imitatio ue-
ri expertis.

Species una
minisq; sem-
per modi.
Res plures u-
nius generis.
Simulacra
unius rei com-
plura.
Tres effecto-
res.
Imitator qua-
lis sit.

Verum i spe-
cie & in re.

Imitatio ni-
hil ueri ha-
bet.

in rerum natura finxit naue, siue nollet plures, siue ita ratio postulareret, quæ id cerè esset, quod uerè est ipsa nauis, cuius exemplo ceteræ omnes conderentur. Nam si duas ille naues fecisset, cum ambe unam eandemq; speciem præ se ferrent, existere oportebat unam nauem, cuius ad exemplum condite esset ille due, eamq; esse id, quod sanè est nauis. Hoc ille sapientissimus rerum opifex cum perspexisset, uerèq; nauis author, non cuiusdam nauis molitor esse uoluisse, unam duntaxat nauem molitus est. Ac iure optimo, quem rerum tum adificatorem, tum procreatorem appellamus, effector is, aut molitor nauis, aut quo us eiusmodi nomine dicitur. Faber item nauis conditor appellabitur. Pictorè autem quis effectorè nauis uocabit? An quisquam illi dixerit aliter atq; operis huius imitatorè, cuius illos uerè dicimus effectores? Itaq; à rerum natura, & ab ipsa ueritate imitator quasi tertius artifex distat. Iam uerò, ut de pictura etiam dicamus, cum simillima sit illius poetica, pictor quid imitatorum speciem illam, & ut in sua quidq; natura est? an quæ manus artificum effinxerit? Nec me hercule, ut sunt illa quidem, sed uti apparent. Quod planè intelligit qui nauem, ne ab hoc ipso exemplo discedamus, aspiciet, quæ cum à se ipsa non differat, sed eadem illa, minusq; modi sit, indecunq; siue à latere, siue è regione cernatur, se tamen aliam hinc, atq; illinc uidentem præbet. Quia uerò pictor, si eandem nauem descripserit, illa aliter cum à latere spectatur, effingit, aliter cum è regione, quid dubitandum est, non esse ab illo uerè nauis, sed apparentis imaginem exprimendam? Quam ob rem cum à uero imitator abhorreat, neq; quod est, sed quod uideri solet, consequatur, quippe qui rerum uestigijs insistat, nihil est quod effingere posse non putetur. Nec uerò eorum, quæ ille imitator, scientiam ullam tenet, qua fretus optimè rem exprimere posse conetur, faciat ades edificator, imitetur illas pictor, atq; uterq; quidem rectè, nunquid unquam pictor cognouit, quæ ratione ades condantur, quam nisi faber ille calleret, nunquam illud opus perliceret, an alii ui, quam arte pingent, id àsequeretur, ut aptissimè ædium effigiem sit expressurus? Iam quanti sit imitatio facienda, et in quo genere uergitur, in hunc etiam modum ostendit. Tres omnium rerum esse artes uidentur, primam utentem appellat, alteram efficientem, imitantem tertiam dicunt. Cum autem nec rectum, nec pulchrum, neq; honestum, neque utile, nec incundum quicquam reperitur, quibus illi uitur, si rectè uti uelit, eorum esse apud peritum artificem, ut doceat quomodo facienda sint, quibus ipse bene uti possit. Nam tibicen osèdit, quo pacto is, qui tibias molitur, eas efficiat, quæ ad usum aptissimè sint future. Ille uerò itaq; minister dicto audiet, ut hic iubet, facit. Ita cum effector in quaq; re illi fidem adhibeat, qui usum habet, utentis erit rerum scientia, opinio autem recta efficientis. Atqui imitator neq; usu eorū, quæ effingit, scientiam sibi comparat, ut teneat, sint ne illa recta, & honesta, an secus, neque ut ueram opinionem habet, sequitur scientem rerum illarum,

Imitator à
natura, & à
uero abhor-
ret.

Imitator in
scient rerum
quas effigit.

Imitator in
quo genere
uergitur.

rum, eiusq; præceptis instruitur. Quippe qui quod uidetur, id tantum attin- git, atque ut ignara turbe quidem uidetur. Cum autè neque in scientia, neque in recta rerum opinione consistat qui imitatur, nihil aliud ex rebus ipsis habeat, quam speciem quandam, & imaginem, quæ aut oculis, aut aures fal- lat, quam animæ uim aliam fectatur, quam eam, quæ rationis experts et stul- ta uisus pulsatur? Vis, n. illa conspectans, quæ apparèt, non modo per quietem, sed per uigilià quoq; sepe decipitur. Nec secus ac sensus oculorum; cui quæ causa sunt, interdum eminare, quæ recta, interdum obliqua esse in fontibus, quæ magna, si coninus aspectum feriant, habeantur, hæc, si minus, parua uidean- tur. Quos animi errores secuti imitatores, cum aciem oculorum falsa imagi- ne prestingunt, tum fallacijs quibusdam ipsam mentè seducunt, auertuntq; à recta cogitatione, ut demum, nisi opem afferat ratio, succumbat. Quam ob rem imitatio cum planè nihil ueri, nihil scientie, nihil rectæ opinionis habeat, fallitur qui esse omnium rerum peritissimos, scientissimosq; omnium artium imitatores existimat, quod omnia posse effingere uidentur. Age uerò, cum hæc ille de tota imitandi ratione dixisset, dy boni quam uehementer in- uehitur in poetæ, quorum imitationes uocat prestigias, somnia, umbras rerum, quod simulacra, non res effingant, quod uirtutis imaginem, non uirtu- tem ipsam imitentur, quod tantum absit, ut omnibus discipulis perpoliti, re- rumq; omnium cognitione instructi ad imitandum accedant, ut nihil eorum, quæ uersibus exprimant, cognoscant, aut siquid teneant, id omne nihil profe- cto sit aliud, quam umbræ, uel tenne quoddam uestigium, quo sepe mens ho- minum fallatur. Demantur enim poetica musici, ut ita dicam, colores, quibus illa depicta inluit uenustatem. Demantur illecebræ, quibus illa blanditur. Demantur oblectamenta, quibus tanquam insidijs incantans imprudentesq; excipit. Quid reliquum sit? An non, tibi uideatur quasi facies illorum, qui adolefcentes cum pulchri non essent, uerum ætatis gratia formosi apparerent, ut primum flos ille oris extinctus est, formæ dignitatem omnem amiserunt? Ac rectè cum pictura poetica confertur. Vtraque enim effigiem rerum se- quens à ueritate, quæ in ipsa specie posita est, abhorret. Vtraque uim animi à ratione alienam, ac minime intelligentem, quasi ducent consequatur, exci- tat in alijs conspiciam, excitatam alit, adauget. Vtraque nihil nouit ex his, quæ fingit. Videlicet qui pingit enssem, ignorat, quomodo artifex illum sit fa- bricatus. Qui sermones, moresq; hominum uersibus exponit, quales illi sint, rectine, atque honesti, an contra turpes, & prauis, perspicit? cum illarū quidam rerum solūmodo imagines exprimat, quas aut probat, aut improbat nul- lus. Ex quo fit, dum uarios Heroum casus, dum uarias animorum appetito- nes describit poetæ, ut, quæ inter se pugnant, interdum dicant. Quorū scientiam si tenuissent, ueramq; in animo speciem habuissent, eorum effigiem sem- per eundem in modum expressissent. Quod est enim uerum, id utique semper est idem, unusque modi, ac simillimum sui. Nec uerò hæc ipsa illi aliter

Imitator ni-
hil ueri, nihil
uere opinio-
nis habet.
Inuehitur in
poetæ.

Poeta pic-
ta similitudo

imitari potuissent, quàm ut ad aures, ad iudicium, ad institutionem audientium accommodarent. Sed quem alium auditorem, quàm populum habebant verum imperium, ne dicam stultum? populusne norit, quid sit honestum, quid turpe, quid deceat, quid fucus? populus, qui in foetissima errata quoties labitur, qui aut uoluptate, aut utilitate omnia metitur? Nam per Deos immortales nomen illos inducunt agentes, qui seu ui, seu sponte aliquid agant, ex illa actione, aut boni, aut mali quicquàm se consequi arbitretur, eaq; de causa, aut uoluptate affecti, aut dolore uideantur, ex hisce tanquàm fontibus, qui animorum motus, quæ perturbationes excitentur? Quibus mens agitata quasi turbulentissimo uentorum conflictu in diuersas rapitur sententias; & quo se ueritat, ignorat.

In quo ueritas
est poetæ.

In hoc genere perspicuum est, quàm frequentes, quàm nimis sint, quàm penitus incumbant. Cum omnes ferè poetæ tum scriptores Tragædiani, ut tragicis portentis afficiant audientem, trahant quo uelim; cum uideant, qui euilantes heroas audiunt, euentusq; illorum miseros conspiciunt, in eam commiserationem adduci, quæ mirandum in modum oblectantur. Gemere autem, et euilare quis dubitet hominis esse, neque prudentis, neque moderati? Vt enim tribus, ac temperans, si quid humanitus acciderit, non est profectò quin doleat, utpote quem natura sic affecit, ut sentiat & moueatur ille quidem. Sed tamè id æquo animo ferat, neque unquam ad euilatum, neque ad gemitum, ne remotis quidem arbitris erumpat. Nam populo spectante, aut intuentibus multis, ne flere quidem decet. Quibus autem de causis mores animi sedati, ac sapientis raro; contra intemperantis, et in compositi crebro effingant; statim intelligat, qui sciat quod est miserabile, & luctuosum, quod perturbat & conturbat, quod etiam contrà iucundum, & iustum; ciet, maximam imitationis partem sibi uendicasse, cum plurimum oblectet, & facillimum sit ad imitandum. Alterum uerò genus, ut minus particeps imitationis est, ita maiore cum difficultate exprimitur, expressumq; populi mentem fugit, neque quod moueat, habet, neque quod ad delectationem adducat. Ac Socraticorum quidem iudicio decipiuntur, qui putat eorum omnium peritos fuisse olim poetas, quæ literis mandauerunt. Si quis enim eorum ita sciens extitisset, ut tam quod cadit sub imitationem, quàm eius rei simulacrum efficere potuisset, procul dubio est, nisi stultitiam haberi uoluisset, conandum huic potius fuisse, ut faceret, quæ alii debusissent effingere, quàm ut quæ alii fecissent, imitaretur. Quis enim malit esse predicator alieno laudis, quàm de se laudabile quicquàm predicari? Quam ob rem si poetæ in rerum scientia uiguisent, ut Lycurgus, ut Solon, ut Pythagoras aliquid gessissent, instituisent, docuisent, quid magna cum illorum gloria ad posteritatem peruenisset. Ac longè abest, ut Homerum, quem illi Tragicorum ducem & magistrum appellat, admirentur, tantumq; esse, ac tam diuinum putent; quantum ille, et quid diuinus iam tot ætates in toto orbe terrarum meruit haberi. Nam à quo fonte non modo omnem eloquentiâ in tot

Quare effingant
poetæ in
compositi animi
mores.

Poetæ ignari
eorum rerum
quæ scripserunt.

Inuoluitur in
Homer.

aureos flumines deductam alij dicebant; sed omnem quoque uitæ disciplinam, omnem artem, omnem Græciæ totius eruditionem manasse, à quo etiam contēdebant petendam esse omnē rei tam priuatæ, quàm publicæ gubernandæ rationem; Soli illi ex omnibus hunc maxime ab ea Ciuitate, quàm informabāt, pellendum esse statuerunt, cum certè nihil de ulla arte ab illo memorie traditum uelint, nihil de scientia militari, nihil de rerū publicarum gubernatione, nihil de institutione bene beatæq; uiuendi, nihil de cæteris rebus illis maximis, in quibus ipse potissimum uersatur. Ac multa in illo de superis, de inferis, de his, quæ ad fortissimos uiros attinent, reprehendunt, cum de his et, quæ non deceant, quæ turpia sint, conscribat. Quæ omnia, superuacaneum est hic recensere. At uerò ne odio magis adducti, quàm animi dabo, poeticam reiectis uiderentur, minimam eius partem suscipiendam censuerunt. Videlicet illam, quæ est in Deorum hominumq; clarissimorum laudatione collocata. Postremo si quis poetarum causam suscipiat, hanc ei uenia dabit, ut illos defendat, dummodo soluta oratione dicat, tanquàm meriti essent: tantum in dicendo uim esse poetice sentiebant, ne si uersibus ille oraret, de sententia ipsi decedere cogerentur. Hæc Gauricus cum summa omnium attentione dixisset, monissetq; Vopiscum, ut sibi ipse putaret à Socrate factam hanc potestatem poetice tuende. Quasi uerò, inquit ille, nisi data esset hæc uenia, defendere non liceret. Ac si uideo hic esse, quorum multò plurius, quàm mea referre debeat hanc causam tueri; quia tamen quæ à me disputata sunt de imitatione, his Socraticis decretis tolluntur; pauca dicam, non ut ego poeticam defendam, quæ satis se ipsa defendit, sperniq; Sophistarum declamationes, & philosophorum disputationes interrogationum laqueis instructas paruit, utpote cuius dignitatem, nec laudando augere, nec uituperando diminueri quisquàm potest; sed ut ea, quæ dixi, comprobentur. Immo uerò, inquit Syncerus, ut multa dicas, te rogo, ut hosce adolescentulos forte à Gaurico philosophica disceptatione deterrios, quos ego ad hæc studia nostra mihi uidebar impulsisse, Carbo etiam inflammaret, confirmes. Tum Scortianus, id certè ipsum nos, inquit, ut pro me, & pro meis equalibus dicam, uehementer attendebamus. Sed pudor quidam impiebat. Quare quod nostra causa Vopiscæ à te petit Syncerus, hoc ut prestes etiam atque etiam oramus. Ego uerò, inquit Vopiscus, antea profectò id mea causa uolebam, ne, si mentibus uestris infestissent, quæ ego paulò ante diseruissim, mor labare inciperent. Nunc uerò, & quia Syncerus hoc iubet, & uestra causa, quæ dixi de imitatione, ut potero melius, defendam; eosque progrediar, quo me oratio tanquàm uentus deducet. Nam siue de sententia atque auctoritate Socratis hæc Plato iste tuus, Pomponium intuens, inquit, siue iudicio quodam suo de poetarum consensu, non possum satis hominem mirari; qui semper Musarum tantopere studia coluisset, non ueritatem esse; nec pronuntiare hæc de poetis ab omni humanitate aliena, nec literarum mo-

Quam poetice
partem
Platonici
recepimus.

Poetice
defendit à
Vo
pisco.

nipientis commen dare, nisi docere uoluisset (Hoc enim fuisse consilium suum non semel declarauit) præter quam ea, quæ deteriores redderent uitam, legum auctoritatem inminuerent, mores deprauarent, omnia posse, qui uelut imitari. Ac pudet me, male de philosopho tā poetis finitimo, qui uelut imitari, in epica poeti reponendi sunt Socratici sermones, & tam magno sapientie doctore non modo loqui, uerum etiam sentire. Sed qui non erubuit, cum poeta faceret Scenicum nescio quæ Sophistam, aut Istrionem, aut etiam, si Dys placet, præstigiatores; cum à quo omnia doctrinae genera, omnesq; dicendi uires, ortum habuerunt, rerum omnium ignarum hunc diceret, & quasi nihil aliud rerum cerneret, quàm umbras, tam arctis undique uinculis constructis, ut neque ceruicem scilicet in illam partem, neque crura, neque brachia mouere posset, neque omnino se usquā uertere, nec quicquid aliud in tanta obscuritate, quàm quæ ante oculos erat, aspicere, eam in speluncam, quam ipse in libro de repu. finxit, coniceret. Sed qui non erubuit, cum hæc faceret, diceretq; de poeta, eam mihi det ueniam, queso, ut quæ sentio, hoc doctissimorum & clarissimorum hominum confesso, quam cōsueuerim, eloqui liberius liceat. Fuit quondam inter poeticam & philosophiam non lenis dissensio, quæ cum antea natura ita coniuncta fuisset, ut qui sapientes essent, idem potius dicere, ignauia illorum & negligentia, quibus diuina illa dicendi ratio decesset, factum est, ut paulatim officio seuntes in eam demum contentione descendissent, utra potior & antiquior haberi debuisset. Nec sui philosophiam puderet, quod nouum nomen hoc esset; ac ne alio quidem esset uocabulo iam antea, quàm poetica, nominata. Nam graue, ac uenerandam Sapientie uerbum nemo hercule usurparat, ante quàm illi septem; quorū prudentia Græcia nimium gloriatur; hoc sibi nescio quo iure uendicassent. Existimabant n. prisci ueteres, nisi Deum, nihil aliud dignum esse, quod sapiens uocaretur. Cum autem maior pars hominum, poetas philosophis anteponeret, poete, omnium consensu nationum principes omnium artium auctores haberentur, nihilq; eruditum, nihilq; elegans, quod non esset poeticum, uideretur ipse, ut Aristotelem, ceterosq; omnes philosophos omittamus, ad confirmandam quæ statuit, alios auctores, aliosq; testes locupletiores inuāq; proferre solet, putemus licet Socratem, si Socrates ille fuit, uel adductum inuidia, quod poeticam philosophiæ prælatam uideret uel quod potius reor, ut illa sua mirifica ad refellendam consuetudine uerteretur, qua ipse ante omnes alios pollebat, non quod ita sentiret, poetas dignitate spoliatos in Scythiā, aut extra animi Solisq; niam relegasse, quasi disputatione sua se facturum putaret, ut si Dijs placeret, à toto orbe terrarum poetica exacta uix esset apud inferos loci reperienda. Ipse hinc summam laudem per uicos, per compita, per omnes urbis consequeretur. Age uerò, ut de imitatione dicamus, quid nam aliud imitari poterant poete, quàm quod maxime de quaq; re probaretur? Quid phi-

Dissensio inter poetas et philosophos.

De imitatione

losophi ipsi, qui se omnia scire profitentur, uim ab aliquo Deorū, quid quæq; res uerè esset, didicerunt; an quæ cuique definitio porissima uisa esset, eam descriperunt? Atque hoc etiam præstant poete, quod non ut philosophi, quæ sibi potiora uideantur, sed quæ probent, leges instituta, consuetudo, consensentur. At qui infanda dicunt, uimperanda laudant. An qui loci temporis, personarum omnium, quæ in personam cadunt, habeant rationes, uis uerè, quod inter Græcos Barbaros, inter Barbaros Græcos parios redeat mores? Quid quæ ueteres honestissima duxissent, ijs temporibus promant audient? Quibus illa præcipuè improbantur? Quod Tyrannus id optimum putet, quod pessimum recipi. Studiosus? Quod populares ea laudent, quæ uituperent optimates? Quod rejiciant pauci, quæ populus suscipiat? Quod alia femine meliora, alia uiri existiment? Alia iuuenes, alia seniores, alia serui, alia domini sequantur? At enim mutantur tempora, mutantur mores, ac leges. Quid tum? Nonne, si præstant ueterum instituta, aut quæ iam nunc uigent gētiū exterarum, ijs poterunt quis, sua, cum liberit, emendare; Sin minus, intelligent, ut fugienda, hæc prodita fuisse? Quid? Tyrannis nonne opponitur, qui illos, quid sit amplectendum ut iustum, quid uti iniquum rejiciendum, admonent? Ad uim populi coercendam optimus quisque adiungitur? Ad paucorum impotentiam cohobendam ciues fortissimi & prudentissimi adhibentur? Coninges sunt à uiris modestiores? Adolescentulos maiores natu reprehendunt? Liberos parentes obiurgant? In seruos domini inuadunt? At pernaque uitiosa summis & clarissimis uiris tribunt, quæ illos dedecabant. Sed actiones eorum, cum turpes profecto essent, sic postulabāt. Quid enim minus decorum esse potuisset, quàm eos finxisse uirtute præditos, qui nihil honesti gessissent, aut ea parte honestatis aliquem decorasse, à qua illius quidem res gestæ longissime abhorrent? Quis Paridem temperantem adulterio tam insigni induxerit? Quis tam diuturno bello, & tam longinquo non uxoriū Menelaum? Quis iustum Eteoclem, piū Polyicem, cum alter & de Regno, & de patria fratrem eiecisset; Alter amicis, propinquis, agnatis, parentibus, patriæ bellum intulisset? An quæ fama iam diuulgata esset, cecidisset, poete mutare debuissent, ut quæ turpia fuissent, honesta uiderentur? Vt enim ad perfectum poetam attineat, exponere non ut quæq; res gesta esset, sed ut uerisimilius erat euenisset, tam longè tamen à uero discedere, ut alia q; quæ acciderunt, conscribas, impudentis sane est, atque abutentis officio suo. Nam quid est dissimilius uero, quàm quæ gesta non esse constat, narrare? Constatat fuisse mensas illas Regum Thyeste & Terei extra omne crudelitatis exemplum ponendas, quoniam modo ille parate essent, quibus de causis, hoc ad poetam dicere attinebat, ut quæ ille excoGITasset, ab immanitate non abessent, sed uerò ita proxima uiderentur, ut quæ erant uerisimilissima, potius quàm quæ uera essent, probarentur. At qui hæc immania quidem, hæc fæda non erāt de scribenda. Quasi uerò ipsi morum magistri, cum quæ uirtutē attingunt, per-

Refelluntur obiecta.

tractant, quæ uitia sint, non doceant, aut scriptores historiæ, quæ fortiter, iuste, prudenter, moderatè gesta essent, cum planè exponant; quæ timide, præter æquum, stultè, intemperanter cecidissent, prætereant. At minore periculo sit utrumque, cum certè non erudiant uulgus imperitum. Sed adolēcentes haud quaquàm rudes, & inegantes. Nec non præcipiant, quæ fugere illi debeant, quæ confectari. Sed tamen docendus erat populus, & ad virtutem informandus, non præceptis philosophorum, sed exemplis, quæ non historici, sed poete protulissent. Quæ uerò minus honesta sunt, ut fugienda describunt. Nam adhibet chorum Tragedia, qui illa reprehendit, interdum etiam sapientem uirum, qualis fuit ille, Tiresias, quem uel apud inferos solum sapere Homerus offendit. Adhibet seniores Comædia, qui iuuenes ab illa intemperatè, & imprudenter uiuendi ratione ad prudentiorem moderatioremq; uitam traducant. Quid autem mirandum est, à poetis tam multa, ac tam uaria descripta reperiri? Siquidem statum rerum humanarum, ut effingerent, susceperunt, in quo accidit ut atque ita diuersa omnium uitiorum, uirtutum omnium exempla, tot atque ita diuersa hominum studia uersantur; ut alij quæ sunt honesta, alij quæ incunda, alij quæ utilia, consequantur, partim rerum publicarum, partim priuatarum commoditate omnia metiantur. Augent, amplificanc, exaggerant hæc poete, uidelicet, cum immania quæ sunt, multò immaniora; quæ humana, multò humaniora fuisse ostendunt, ut ab inumanità deterreant, ad humanitatem, eorum, qui audiunt, animos hortentur. Nec uerò de dijs uinquàm tradiderunt, quæ præter omnium opinionem, aut præter leges, præterq; illorum temporum essent religionem. Nec quisquam illorum repertus est; quem impietatis nomine ueteres accusarent. At Socratem ipsum ut impium, nonosq; Deos præter iura patrie inducentem, capite damnatum morte multarunt. Quod autem fabulas illi figerent eas, quæ populo placerent, exprimerentq; non alia, quàm quæ populo probarentur; num adeo philosophi hallucinati ab hominum consuetudine mentis aciem abducebant, uel, ut uerius dicam, ita mente capti è statu suo dimouebantur, ut non uiderent, nisi esset oratio ad eorum, qui audirent, opinionem accomodanda, nullum esse genus oratorum oportere. Qui cum in populo forasq; uersentur; si duriora illa, quæ ab hoc fonte Socrate ad Stoicos permanarunt, in iudicijs, in concione dixissent (utar M. Tullij uerbis) sapientem gratia nunquàm moueris, nunquàm cuiusquàm delicto ignorare, neminem misericordem esse, nisi stultum & leuem. Viri non esse neque exorari, neque placari; solos sapientes esse, si distorsi simi sunt, formosos; si mendicissimi, diuites; si seruilem feruiant, reges. Nos autem qui sapientes non sumus, fugitiuos, exules, hostes, infanos denique esse dicunt. Omnia peccata esse paria, omne delictum scelus esse nefarium, nec minus delinquere eum, qui gallum gallinacem, cum opus

non fuerit, quàm cum, qui patrem suffocauerit. Sapientem nihil opinari, nullius rei ponere, nulla in re falli, sententiam mutare nunquàm; si hæc præcepta, quæ abhorrent ab hominum moribus, atque reliqua de omni uirtute, & de summo bono, quæ seuerius asperiusq; quam opus sit, philosophi disputant, illi ad multitudinis aures attulissent; quid dicam, irridendos se præbuissem; profecto insanire, ac furere uisi essent. At enim poeta non ita populo seruit, non ita se nullo addictum putat, ut præter id omne, quod probet multitudo, nihil aliud proferre possit. Liberior illi potestas nagandi est, amplius dicendi libertas, non uidem sinibus quibus oratorius ium patitur circumscribi. Et numeris astrictior, ita solatio non modò licentia uerborum, sed etiam facultate & copia describendi. Multa ex thesauris sapientiæ deprimat ad erudiendum, ad uim Deorum amplificandam, ad mores emendandos. Adiungit interdum quæ sunt subtilioris remotiorisq; doctrinæ. Cum prudentibus doctisq; uiris se scribere arbitretur. Ego uerò à poetis multa ficta, efficta, enarrata, quæ & perspecta, & incunda essent audientibus, fatore etiam illud fuisse adiungo Tragicorum, Comicorumq; studium, sepius ut multis, quàm paucis placerent. Atque idem contendo, si qua est inter homines sapientiæ; si qua perspicientiæ rerum uiget; hanc totam esse à poetis præsertim ab ijs, quos epicos uocant, profectam; ac si quo modo est rei cuiusq; species, ut siuapte natura est, cognita unquàm & intellecta, illorum sanè hanc mentibus insedisset; lociq; euidentius, ac multò melius rem omnem ab ijs ipsis expressam, quàm à philosophis definitam. An qui uel ab ipsis philosophiæ doctores Deorum interpretes dicuntur; cum ab ijs, quorum consilia & oracula interpretabantur, omnium rerum scientiâ cognoscere debuissent; quid quodiq; esset ignorabant, philosophi, qui omnia à poetis perspecta, aut certè inuenta diuinitus & instituta accepissent, planè tenebant? Nam Pythagoras ille magister summus, & auctor nobilissime sectæ, quem & admiratur Plato ipse, & sequitur, quid aliud philosophiæ professus est, quàm quod Orpheus cecinit? At enim hoc illi uetere instituto, hac ratione imitantur, ut si què idoneum habeant, in quo rei formam effingant, eam, ut ipsa natura est, exprimant sanè luculenter, seu laudanda illa sit, seu potius uituperanda. Quippe qui satis sibi esse dicunt, si tam quod rectum est, quàm id, quod uotissimum, uti est profectò, ut cunq; describant, ut specie quidem utriusque ante oculos posita, quæ sunt turpia, fugiamus, quæ uerò honesta, confestimur. Erat Achilles, ut ab Homero exordiamur huius ordinis principis, quem isti & Rhetorum & poetarum omnium exaggeratores potissimum infestantur, adolescens ferax, iracundus, magnanimus, bellicosus; amabat uehementer. Quæ adolescentiam, iracundiam, magnanimitatem, cupiditatem pugnandi, amores illos consequentur eorum quid ille prætermisit? si quid missum fecisset, aut contrà si quid, quod ab his dissemineret, Achilles tribuisset, nōne malus poeta uideretur? Quis enim magis, quàm

Poete facultas quam maxime.

De poetis que ipse sentiat.

Poeta exprimit speciem ut est.

Homerus defenditur.

Adolescens animi permotionibus concitatur? Quis iuvene, qui animo sit alto atque feroci, iniurias suas magis ulcisci studet & eodemq; superbo & impotenti quis magis excandescit, queritur, ingemit, illas cum persequi non potest? Quid flagrantius ardore bellicos? quid feruens audacia militari? quid effrenatius amoris impotentia? Quam quid mirum, si gemitus, euiatio, lacrymæ affatim sequantur? Nam si uirum hunc fortem fuisse sancta sunt, ita in uirili etate reuerentem, non hæc, quæ ut in adolescentia excusanda sunt, ita in uirili etate reprehendenda; sed quæ maxime decebant, adscit. Vlysses cum esset solers, callidus, uersutus, eloquens; nonne hæc omnia sic dilucide in illo expressit, ut ipsa solertia, ipsa calliditas, ipsa uersutia, ipsa eloquentia, ille tibi esse uideatur? Quid in Nestore illo sene, an non prudentie, moderationis, comitatis, facundie cuiusdam suauis exemplar conspicias? In Agamemnone Rege, nec prudentissimo, nec temperatissimo, ut declarant quæ illi ceciderunt, quam aperte regiam superbiam, regiamq; ut ita dicam, stultitiam effuxit? Atque de Homero quidem hæc satis. An uerò quæ minus decuisent de his ipsis uiris permagnis, de Dijs, de Inferis descripsit, fortasse alio loco dicemus. Neque enim id nunc agitur, ut eum à Platonis calūmia defendamus. Nam illud imprimis cauendum est, ne cuiquam, quod minus cōueniat, tribuamus. Quid autem habent, de quo Virgilium accusent? Cum in uno Aenea quæcumque ad optimum præstantemq; uirum pertinebāt, expresserit, omneiq; uirtutis numeros confecerit, ut in uno Heroe absolutam perfectamq; & fortitudinis, & iustitiæ speciem arbitrare. Ad ferociā ardoremq; animi impotentis effingendum Turnum iuuenem ferocem sinxerit, amorisq; insania correptum. Ut grauitatem regiam, sanctitatemq; describeret, Latinum regem, quo nihil grauius esset, nihilq; sanctius induxerit. Ad impotentiam superbi atque iracundi adolescentis hæc pertinent.

Talibus exarsit dictis uolentia Turni,
Dat gemitu, pūpit, has imo pectore uoces. Nec minus quæ alio loco.
Haud secus accenso gliscit uolentia Turni.
Tunc sic affatur Regem, atque ita turbidus insit. Et paulo post,
Haud quaquam dictis uolentia Turni
Flectitur, exuperat magis, aggreſcitq; medendo,
Ut primum fari potuit, sic incipit ore,
In hoc ipso quàm dilucide uim amoris ostendit,
Illum turbat Amor, figitq; in uirgine uultus,
Ardet in arma magis, paucisq; affatur Amata.
Contrā, regis prudentiam moderationemq; illa attingunt
Olli sedato respondit corde Latinus.
O præstans animi iuuenis, quantum ipse feroci
Virtute exuperas, tanto me impensius æquum est
Consulere, atque omnes metuentem expendere casus.

Iam

Iam uerò tragica portenta num putas ab omni ueritate abhorreere? Cum Tragedia principij optimatumq; statum effingat; qui ut summum obtinent locum, ita in maximis periculis, & in grauissima rerum perturbatione uersantur, bello, tumultu, seditione, inuidia, libidine fortuna, domi, foris per sepe exagitati. Nam ut executiamus aliquod ex Sophocle poema, & quidem quod primum legentibus obuiam datur. Atq; inde pauca quedam uertamus, nonne uersimile erat, animi egritudine Aiace in insanire, ut pecudes quasi Grecos sibi infensos inimicosq; occideret? Atq; arietem, quem Vlyſsem putabat, nuntium flagello caderet. Cum autem respiceret, quia pudebat, gemerem, in aliquem Deorum insania culpam conferret. Deniq; præ nimio dolore si bi mortem consciret; consolantur illum Salaminij, consolatur Tecmessa concubina, non tanquàm aliquis ex philosophorum numero, uerum ut persone ratio postulabat. Videtis hic morcm furentis, quem admodum actio ferebat, ita descriptum, ut ne Philosophus quidem uerius definire potuisset. At in Agamemnone, & Menelao, quos nusquàm uti sapientissimos iustissimosq; leges inductos, Poeta ille quàm luculenter improbos regum mores expressit & qui ne sepultura quidem afficiendum esse Aiace uolebant iam tunc inimicum, Sed quem bello Troiano præclare, ac fortiter multa gessisse, & cum de tota Græcia, tum de se benemerit um norant. Contrā, in Vlyſse, quem nunquàm non prudētissimum, ac moderatissimum reperies, nonne prudentie moderationisq; exempla probe admodum effinxit? Cum iam primum solerter sanè circumſpiceret, quæ Aiæ tum mentis inops moliretur, deinde per quàm humane, & insanum, & infelicem inimicum commiseratus prudenter diceret.

Miserandum ego in modum huius euentum fero
Miserabilem; & si mihi inimicus admodum est,
Sortem quidem humanam intuendo haud hercule
In hoc magis, quàm in me quoc; ipso, intelligo,
Nil aliud esse nos, quàm inanem imaginem,
Quotcunq; uitam hanc agimus, aut umbram leuem.

Postremo sapiēter sanè à Agamemnone admoneret, amiceq; rogaret, ne talem uirum insepultum relinqui pateretur, nec tanto in illum odio commoueretur, ut iis iniuria uictum protereret, diuinisq; leges cōculcaret. Quod quidem nefas erat mortuo non parcere, qui uir præstans extitisset, etiam si fuisset inimicus. Fatebatur enim hominem sibi inimicissimum fuisse, postquàm iudicio Græcorum ipse Achillis arma obtinisset. Sed ferre se non posse, ut qui, uno Achille excepto, Græcis omnibus uirtute præstitisset, dedecore affectus inhumatusq; iaceret. Quid isti Zoili, isti poetarum reprehēsores, & ut Græce dicam, *ἰσοκρίτες*, in hoc reprehēdēt? num putauerint Aiæ insania populū insanire oportere, an potius illius fortunam misereri & nisi qui miseratur furere hunc uoluit. Nam regum scelera, & nefariam iniquitatem magis quàm Vlyſſis pietatem æquitateq; qui audiunt, propofituros si-

F

Defendunt
Tragic.Virgilius laus
in effingendo

bi esse ad imitandum; An uerò ijs ipsis ut impios, ut iniquos fuisse illos quidem execrandos, hunc uerò ut pium, ut iustum, ut sapientem mirifice laudandum? At qui hominem facit, uel Deo prudentiorem. Cum enim præstantissimum uirum, quod ad eam insaniam adductus esset, miseratione dignum Vlysses arbitraretur, nec furentem inimicum cernere sustineret, Minerva censuit coram esse ante oculos proferendum, quasi furore illo irrideri deberet, qui quæ essent irridendi, inimici plus uoluptatis, quam timoris afferrent. Mibi uerò Sophocles consilium mirandum in modum probatur, non modò, quòd quæ nobis Ajax furens patrasset, cum ab illo ipso non essent exponenda, ne se ipse argueret, nec alius quicquid ea narrare potuisset, opus erat ut ex aliquo Deo cognoscerentur, nec quicquam Deorum Minerva hoc munere dignior uidebatur. Quippe cui potissimum Vlysses semper curæ fuisset, uerum etiam propter ream quod ad hanc uim diuinam ostendendam, de qua pauca dicam, illa Dea erat inducenda, cui uetus illa nomen Sapientia tribuebat. Nam, si uerè præcipiunt Dialectici, eorum, quæ sunt inter se contraria, eandem esse discipuli nam, eandemq; cognitionem, quid sit ius, doceat oportet quid sit iniuria, an non eorum, quæ inter se pugnant, eandem esse dicemus facultatem? ut qui hoc præstat, etiam illud præstare possit. Dissident profectò inter se ita prudentia stultitiaq; ut sanitas, & morbus. Ex Dijs autem cum idem Apollo, qui corporis firmitatem procurat (nāq; huic Deo medicinæ inuentum ascriuerunt) morbos etiam afferat, ut occidat quosq; qui sanat; par est, ut homines quæ reddidit prudentes, eadem Pallas stultos efficiat. Neque hoc temerè, cum enim iniquo, & impotenti animo Ajax ferret, sibi à Græcis principibus Vlysses prælatum, cedemq; illorum cogitaret; Minerva, ne tantum scelus ab illo patraretur, in eam insaniam hominem adduxit, ut pro Græcis greges armentorum reliquiq; pecoris ceciderit. Hæc ratio diuina, nisi ille furens in medium prodisset, quomodo declarari potuissent? Ego uerò neque aptius, neque commodius potuisse reor excogitari, quam, ut & iis, & prudentia illa Deorum Minervæ ut opera apparere debebat, ita iudicio patefieret. Quæ rectè apud eundem illum Sophoclem.

Iam nunc Vlysses, ius Deum quæ sit, uidet.

Quis nam hoc uirò repertus est prudentior?

Aut quæ deceret facere quis præstantior?

Defendit Homerus de bonorum malorumq; Doljs.

Nec mihi hoc loco uel Socrates, uel Plato obieceris, non esse putandum à Deo mali quicquam proficisci, à quo fonte bona omnia emanat. Accusant enim Homerum, quòd in limine Olympi dolia duo, bonorum unum, alterum malorum collocarit, ut habeat Iuppiter, unde impertiat, quibus uelit bene esse, commodasq; incommoda, quibus male. Quibus autem tibi bene, tum male esse uelit, hæc utraque inter se confundat. Quasi uerò quisquam poetarum summum bonum esse Deum negarit, aut inficias iri possit, quæ mala

sunt diuino permissu euenire. Deorum autem propositum nunquam non optimum esse, neq; ad aliud, quam ad id, quod bonum est, eorum consilia referri. An non in diuina illa Historia, quam Moses conscripsit, offendes Aegyptium, Regem Dei uoluntate ad ea, quæ sibi diuinitus fuerant imperata, ita obfirmata obdurasse, ut cum uideret meliora, deteriora autem probaret, uulgo, passim agrorum calamitatem, pecoris pestilentiam, liberorum immaturos interitus, totius Aegypti perniciem ante suis oculis cernere tulisset, quàm Deo parere. Ac forte Platonici decretis instructi illi quidem, quos sanctissima Christianorum concilia damnarunt, rerum duos principes fecere, bonarum unum, alterum malorum, tanquam à Deo nullo prorsus modo quod sit malum manare possit. Mibi uerò id in primis probatur, ut quemadmodum idem Sol cum adest, dicitur lucem rebus afferre, cum abest, tenebras offundere, ita Deus diuino lumine dicatur, eos illustrare, ac ducere ad bene agendum, quibus, & fauet ipse, & adest. Quos deserit, eos sinere ut hallucinati labantur, ac faciant, ferantq; illa, quæ mala sunt. Deserat autem, à quibus ille negligitur, foresq; animi introitum petenti occluduntur. Nec dubitat quisquam, quin duo sint genera malorum. Alterum, quod ipsum omne cum in uitiositate uersetur, homines improbos reddit. Alterum, quod errorum pæne soluuntur. In illud, & si Dei permissu, nostra tamen uoluntate incidimus aut libidine, aut lætitia, aut metu, aut ægritudine aliqua permoti. Hoc uictrix nostra corrigit, improbitatem coercet, flagitia sceleraq; summo interdum supplicio confiringit ille quidem, sed iure optimo, rerumq; earum causa, quæ longè præstant. At uerò ut referam me ad id, quod proposui, quam præclare apud Sophoclem illa eadem Minerva, cum Vlysses admoneret, ne, quæ cecidisset perniciosa hominibus animaduertetet, eorum culpam in Deos transferret, neque se nimium efferveret, si aut uiribus, aut opibus quicquam præstaret.

Hæc intuens nequid superbe dicit

Ipse in Deos, animo impotenti ne tume

Elatus, ante ceteros si quando eas,

Demittit, effert rursus ipsa omnia dies

Humana, quando temperantes diligunt

Superi, probosq; odere prorsus improbos.

Idelicet ut ostenderet Atacem effrenatam quadam animi superbia fecisse, ut Dijs esset iniussus, & ad eam insaniam uenisse. Contrà, Vlysses, qui moderatus esset ac prudens, Dijs carum semper fuisse. Quam ob rem Tragedia cum ita mores hominum exprimat, ut aperte doceat quid sit, ut honestum capebundum, quid reiciendum ut turpe, quid est, quod in Theatrum non proferatur? Quando enim casus heroum exponit, ut planè uideas, cuius sibi quisque fortune fuerit faber, monet eos, qui in actione rerum uersantur, ne quid superbe, ne quid auare, ne quid stulte, insolenter,

Defendit Co
media.

Notant Phi
lophi.

Quæ poeti
elucijunt quo
modo solvan-
tur.

Qui sint in
quibus posita
sint poetæ fa-
cultas.

Poeta aut re-
ritation, aut
famam, aut
quod conue-
nit consecta-
tur.

Quibus in re-
bus hæc fæ-
cula consue-
tur.

intemperatè, ne quid denique nimis agant, ne qua inuidia, ne qua libidine fortune ludibrio tradantur. Age uerò Comædia num improbanda est, quod risum excitet? quasi uerearis, ne comica hilaritate, comicisq; iocis, qui audiunt, securæ sint euasurine comicis amoribus propensi in Perenem feratim. Cum autem in quadam uita communitate hoc genus sit positum; in ea dum li-berè loqui licebat, quid commodius inueniri potuisset ad ciuium mores emen-dandos: quando ueteres illi Comici eorum uita insectarentur, qui bellum ge-nerent, qui magistratibus fingerentur, qui tempus gubernarent. Quorum quisq; ut timebat, ne uersibus in scena profcinderetur, ita ne quid timide, ne quid temerè, ne quid præter ius, præterq; rationem comitteret, conabatur. Postquam uerò loquendi illa libertas amissa est, ad mediocri uita institutio-nem, quid excogitari præstantius debuisset. An Philosophi utrumq; hoc præ-stare potuissent, quorum præceptis nunquam populus tanto ocio abundasset, ut æquas aures prebuisset? Cum præterea ne ipsi quidè inter se que discipulat; intelligant. Arte quadam opus erat, quæ tanquam aliud ageret, inueniendi documenta ciuib; tradidisset. Tollas Comædiam, uita imitatio, speculum con-suetudinis, ueritatis imago pereat quàm primum oporteat. Iam uerò in ciuita-te optimè instituta dedecet ioca illa stantia, salesq; non in urbani, quibus co-micorum poemata sunt aspersa, quasi de facetijs nemo libros iscripsisset, neq; à Philosophia doctoribus de lepore, & festiuitate sermonis præcepta tradita fuissent. An ita Philosophi ridicula aspernantur, quos in conuiuijs se prebere ridiculos non pudet? Aut in Philosophia libris amant quæ sunt facete dicta, in Comædijs non amant? Ego uerò libero homine ad ingenuas uoluptates nato haud quaquàm indignum puto iocandi genus illud elegans, urbanum, ingenio sum; quo Cicero uult non modo Plautum, & prius illos atticorum comicos, uerum etiam Philosophorum, Socraticorum libros refertos esse. At uultis, adolescentes, intueus, inquit, quæ poetis obijciuntur, quemadmodum soluenda sint, breuiter doceamus. Quidam inquit Cosus. Cum enim quod docueras latè confirmaueris, quid reliquum est, nisi ut breuem rectamque tuè diuini dica-mus? Id ceteri omnes plane amississent, Quoniã, inquit ille, hoc nobis pro-batur, ad id consequendum tenenda est, quæ diximus de imitatione, præcipi-mus, Poetæ facultatem positam esse tum in rebus, atq; personis, tum in his, quæ adhibentur ad effingendum, idq; cum actione, moresq;, ac sermones imi-tatur, siue uti sunt, aut fuerint, siue ut dicuntur esse, aut fuisse, aut etiam ui-dentur, siue ut esse, aut fuisse oportet. Cum enim aut à ueritate ne uiguet quid dem recedat, aut famam, aut quod conuenit, consequitur, si res gestas exponit, quidem concedit, tum quod traditum est, consequitur, si res gestas exponit, nominib; utitur ueris. Quod uerò conuenit, sectatur, si quid comminiscitur, ac si quam personam effingit. Famam enim secutus, siue Euripides, siue Neo-phron. Medeam liberos occidentem fecit. Famã aut ueritatem Sophocles. Aia-cem sibi uitam hostili gladio exhaurentem. Peritatem Homerus. Polyphemum,

callidum, & desertum. Quod conuenit Terentius. Pamphilum uerecundum, Daum, & uersutum, & impudentem, cum ita adolescenti, ut seruo, quod con-ueniens erat, tribuerit. Quid ipsi Homerus atq; Virgilius? Cum in aliquo He-roum formam eius rei, quam illi attribuerit, effingunt; nomen id potius, quod in illo existere decebat, quàm quod extitit, exprimunt? Sic alter ut abundè differimus iracundiam in Achille, calliditatem atque faciendam in Phylse. Alter animi ferociam in Turno, in Aenea pietatem ac uirtutem effinxerunt. Quam ob rem cum inter se hæc tria pugnauerint, ad illud quidè configiendum erit, quo qui oppugnetur, poeta defendi possit. Reprehenditur enim Euripides quod in Oreste Heroi plerosq; malis moribus fecerit, imbu-tus. At eius modillos fuisse cõstat. Accusatur Homerus, quod neq; de Dijs quæ uera essent conscripserit, neq; illis quæ conuenirent tribuerit. At qui de illis ipsis non quæ Plato iubet esse scribenda, sed quæ tradidit poeta, ferebatur. Esto enim præstibat dicere de Dijs quæ Socrates probaret, uerag; fortasse hæc erant, ac potiora dicebantur. Sed tamen, ut ait Xenophanes non ea pe-ribatur. Ngm ille idem Socrates, cum maiorum de Dijs, quas dedecere pu-tabat, reprehenderet religiones, accusatus quod nouos Deorum cultus induce-ret, ea pena multatus est, quæ ueneno illi uitam eripuit. Tanti refert uete-rum cum omni de re, tum maxime de religione instituta contemnere. Accu-satur idem Poeta, quod reges, uirosq; uirtute præstantes, cum lugerent, caput puluere sedantes, comamq; nellentibus induxerit. At ueterum id moris erat in-lugendo, quod posterior ætas prorsus aboleuit. Ngm quis ignorat, & consue-tudinis rationem, & temporis habendam esse? Neq; enim, ut, nunquid rectè dic-tum, factumue sit, necne, intelligamus, quid dictum, factumue fuerit, solum-modo intueudum est; uerum etiam quis dixerit, feceritue, apud quem, quo tempore, quo loco, quàm ob rem, uum ut maioris commodi consequendi cau-sa, an incommodi grauioris uitandi. Ngm alijs alia, apud alios, alio tempore, alio loco, alia causa conueniunt. Itaq; ut probos, & sacre, & loqui probè de-cessit improbos improbè uentiqua deceat. Quid nam est quod mireris, quod Helenam ne quæ modestam, neque grauem seminam, Electra maledicere non pudeat? Nec Menelaus, quem malo natum ingenio perhibent, ueretur Ore-stem illudere, aduersam eius fortunam negligere, quæ ab honesto abscent, in eum moliris? Ngm Helena Homericæ ne sibi quidem parcat, cum minime dubi-ter se in uerecundiam impudicamq; esse profiteri. Nec mirum à Tyranno, qui & diuina, & humana iura contemneret, apud Euripidem dictum esse.

Ngm si uiolendum est ius, regnandi gratia.

Violentum est, alijs in rebus pietatem colas.

Nec à Menentio Deorum contemptore.

Nec diuim parcimus illi.

Nec reprehendendum apud lenissimum hominem ea uel facta esse, uel di-cta, quæ apud grauem, nec facienda essent nec dicenda, nec siquis ea faciat,

Soluenti ra-
tio.

Defendit de
malis morib;
Euripidei.

Defendit de
his quæ de
Dijs scriptæ
Homerus.

Cõsuetudinis
temporib;,
ratio habenda.

Item loci, per
sonæ, causæ.

Euripides de
fenditur.

Virgilius de
fenditur.

Homeri^o A-
iax defendit.

Sophoclis I-
oastia.

Euripides
Orestes.

Euripides.

Non insititia
aliene facul-
tatis, sed ma-
laimitatio cri-
mini danda
poetis est.

Virgilius de
fenditur.

Ignorantia re-
rum, qualeslibet
trahant, non
excusandus
poeta.

dicatur, cum irascitur; quæ nec fecisset unquam alias, nec dixisset. Sic n. Aiax
Homerius defenditur, cum ira concitus in Iovem his ferè verbis inuehitur,
Iuppiter haud quisquam te Diuum iniustus alter

Quamquam per se nefas est Dijs obtruncare. Defenditur etiam Sophoclis I-
oastia fidem Oraculis detrahens, & Apollini auctoritatem, cum ea diuinatio
nem esse negligendam suaderet, ut Oedipodem ea cura leuaret, quæ uehemē-
ter ille angebatur. Conceditur quoque eadem de causa Orestis Euripideo, qui
paricidij crimen in Apollinem referat, ut si iure à se matrem interfecit, ea de
pulsione probaret, ab extremo uite discrimine eriperetur. Iam usque adeo
temporis loci, ratio ualeat, ut ipse Euripides cum accusaretur, quod in Tra-
gedia peierandum esse dixisset, probè se ab ea calumnia defendere; quod id ip-
sum Bacchanalibus in Scena protulisset. At si, ut Platoni uidetur, subiectum
quod tractet, genus nulli habet Poeta, nec quod eius sit muneris, aliud quicquid
est, nisi uerbis & numeris imitatio erit profecto, quod in re accusetur, cum
aliene insititia facultatis in errore deprehenditur. Sed meriti erit reprehē-
dendus, cum minus rectè uersabitur in imitando, minusque probè commiscetur.
In hoc enim quod ad se propriè priuati, attineat, per se errauerit, non sanè
illa in re, quæ aliene sit artis. Age uerò senator si Remp. rectè administraret, at
in ea re, quæ sciētij non sit ciuilis, labat, an is se falli dicat? Si Imperator, quod
belli gerat, in his, quæ disciplina militari minimè cōprehendunt, decipitur, si
Medicus, quod optimè corpora egrotantium curet, quod ars medendi non cōpō-
nitur, hoc utique ignorat, nisi huic aut illi di ipsi insigni omnino errori dandū est. Nō
sanè respondeas. Quam ob rem nec Poetam per se errare concedas, si illa in
re, quam aliena ex arte arripit, fallatur. Itaque danda est uenia Virgilio,
si forte errata hæc sunt, quæ in eo Grammatici reprehendunt,

Portusque requirere Pelios, &
Sedere æternumque sedebit
Infelix Thebes.

Ac si qua præterea sunt id genus, quæ ex historia quidè arrepta, non ex pro-
pria facultate, Poeta ille adhibuit. Quamq. doctissimis uiris ne in his quidem
lapius uidetur. Hoc loco Scriptorum, qui quidem hæc ignorauerit non erit is
profecto, quæ nobis Poeta Syncerus rerum planè omnium doctissimus fingit; sed
quæ omni doctrina exuit Plato. Itaque non qui Syncerum, sed qui Platonem se-
quuntur, hæc Poetis errata condonēt necesse est. At enim esto, ut hæc illis cō-
donanda sint, nū id etiam concedemus, ut cum attingunt, uel ad medicinā, uel
ad rem militarem planè præstantia, illa tamen commiscantur, quæ nec ut
necesse est, nec ut uerisimile inter se cohærescant? Quales utique esset,
Humano capiti ceruicem pictor equinam
Iungere si uelit, & narius inducere plumas.

Tum Vopiscus, non sanè hoc inquit. Quando ne illam quidè nemiā daremus,
nisi ad effugienda Platonum maledicta, qui cum Poetis imitandi rationē

duntaxat relinquunt, cæterarum uerò scientiarum rerum omnium adimant, ta-
men si sit, ut minus probè trahent, quod est aliene facultatis, in hoc eos carpe-
re, atque uexare minime uerentur. Nam quid est, ut ego existimē, quæ ignora-
mus, hæc nos rectè posse imitari? Itaque multū abest, ut ignorando leuiorem su-
stineas culpā, ne grauius item subeas crimen, quod est male imitari. At enim
interdū fit, ut quæ nec uis ulla fert nature, nec ratio patitur, effingantur, cum
hæc quidè ad admirationē excitandā, ad quam id omne, quod est ius faculta-
tis, refert poesis, aut diuino facta consilio, aut uirtute, quæ supra hominē putā-
da sit, ostendantur. Quæ ob rē nec Virgilius meriti reprehenditur, quod naves
in Nymphas uerterit, nec Homerus quod nel Hætori tantū tribuerit, ut ille
unus maximum Græcorum fuderit exercitum, atque intra castra compule-
rit, nel Achilli, ut ne aspectum quidem prælium inuentis ferrè Troiani po-
tuerint. Quam ob rem si accusantur Poeta, quod quæ fieri nequeant, dicant,
nel ad poësim cōfugiendum est, quæ id sibi ascinuit, ut credenda quæ sint, etiam
si fieri nequeant, potius quam quæ cum fieri possint, neutiquam tamen credan-
tur, effingit. Cuiusmodi aut sunt, quæ de Lamijs traduntur, quæ de Chimera,
quæ ceteris id genus fabulis continētur, nel ad id quod omnino præstat, & qua-
le est, cum Heros aliquis supra uim nature excellens inducitur, ut in cōspe-
cie ipsi uirtutis exprimitur, nel ad opinionem, qua per multa quidem a fi-
de abhorrentia recepta sunt, ut quæ de Dijs ueteres prodiderunt. Si reprehē-
duntur, quod rem absurdam comminiscantur, præterquam quod illa eadem
utendum est defensione, id quoque priuatim ad defendendum adhiberi po-
test, quod factum hoc esse aliquando, haud alienum à ratione est. Verisimi-
le est enim auctore Agathone, nel quæ ueri carent similitudine, euenire, ut
cum Phæaces apud Homerum Ulyssē, quem arthor quam solebat comple-
xus fuerat somnus, ad Ithacæ litus expositum reliquerunt. Si denique in cri-
men uocantur, quod in medium pugnantia proferant, respondendum est, quæ
pugnant, illa idem significare, eundemque, in modum, ac certe eodem pertinere,
hæc uerò secus, aut producendi earum rerum auctores, quorum nel iudicio,
nel testimonio defendantur. Si quis enim obijciat Homero, quod Telema-
chum Spartæ nō fecerit apud Icarium matris parentem, quem plerique Spar-
tanum esse arbitrantur, diuersari Virgilio quod de Scylla Nisi exponat,
quæ de Scylla Phorci scribuntur, ille facile crimen diluat, & Cephaleniorum
auctoritate, qui non Icarium, sed Icadium anum Telemachi, nec
Lacedæmonium, sed Cephalenium fuisse contendunt. Hic se illorum opinio-
ne tutetur, quorum de Scylla sententiam secutus est. Atque uideor mihi
quidem de poetica imitatione dixisse per multa, planèq. offendisse quæ He-
roicus poeta, quæ Tragicus, quæ Comicus imitetur, quo rationes quæ re-
ferat suas, quid molietur, quid denique conferat. Nec prætermisisse, quemad-
modum quæ obijci solent, diluantur. De cæteris autē quos me dixit Pomponius
arbitrari non esse poetas, quod ego ex Aristotelis sententia qui non imitan-

Quomodo de
fendatur quæ
nec fieri natu-
ra nec ratio.

Quæ seras
poësis ipsa.

Quæ id quod
præstat,
Quæ opinio.

Rerū abfur-
dū defensio.

Quæ uidetur
pugnare quo
modo defen-
dantur.

Pororatio.

*Varia scribit
de materiis
poetarum.*

*Quis dicatur
imitari.*

*Poetarum laus
ex Platonia
sententia.*

Poeticus ortus

*Numeri, mo-
dique a natu-
ra profecti.*

*Moderatio
numeriorum ab
arbitrimentis.*

*Chorea pri-
mario puerorum
disciplina.
Chorea par-
tium.*

tur declarassem non esse hoc nomine appellandos, ipse iudicio Platonis censuit non esse imitatores, qui neminem agentem induxisset, animo quidem meo id certe statuendum est, eos tantisper in hunc cetum asciscendos, dum Dijs laudandis, qui dithyrambici dicuntur, clarissimorum hominum laudibus canendis qui Lyrici, camilensis, quas leges appellant, edendis, qui melici, stendis amoribus qui Elegiaci, euentis breuiter narrandis, qui Epigrammata confert bunt, actiones moresque uersibus expresserint. Nec uero is mihi tantum imitabitur, qui personam induerit agentis, sed etiam qui narrando speciem quandam eorum, quae describit, conformauerit, qua cuiusque uim, & naturam, animorumque studia, motus, cogitationes plane perspicia. Hoc loco Gauricus, An ueritus tu quidem profecto es, inquit, ne Carbonem, et Grauinam, qui Elegis, Epigrammatisque, conscribendis magnam sibi laudem inuenerunt, iratos, in se fosc, tibi effecisses, nisi inter Poetas ponendos esse statuisses? Tum placide admodum cum omnes risissent, At uere, inquit, quos a poetica fortasse Platonis consiliis deteruissim, a me autem alienatos reddidissim, hos adolecentes Popisci defensione ad haec ipsa studia renocatos, ut illius eiusdem Platonis de cretis confirmem, me uero ipsum in pristinam eorum gratiam resituum, ipse ostendam hunc principem philosophorum non perinde, ac uisus est, a poetis alienatum. Quippe qui diuinos esse dicit poetas, cum dijs agere, Deorum uix excitari, diuino frui colloquio, diuinitus pleraque omnia canere, cum Musis, cum gratiis, quae sunt uera, passim attingere, res ut suapte natura sunt, describere, poetica puerorum os tenerum, mentemque, fingi oportere. Illam Deorum munere re peram esse, poeticos muscosque, homines a natura creatos. Rationem adhibendam, qua quae natura inuocasset, perfecta redderentur. Cum enim Dijs humani genus quotidianis negotiis astrictum, laborumque, assiduitate defessum uidetur, eius conditione illi miseratur, ut esset, quo corporis defatigatione lenaret, contentionemque animi relaxaret, dies festos, ludos, conuiuium institui uoluerit, hominumque omnium duces Apollinem, Musas, Bacchumque, adhibuerit, nihilque ad eius modi celebritates comodis aptius, numeris modisque, & canticis inuenerit, cum homines tum ad agendum, tum ad canendum natos uiderent. Nam infantes nec corporis agitatione possunt, nec uoce sistere. Pueri moueri assidue, loquique studet, ludunt, exultant, gessunt, canunt, nihilque aliud est, quod libetis ac sepius faciant. Ac cetera quidem animalia rationis expertia cum sint, illo ordini, qui in omni recta pulchraque, motione seruat, numerisque, dicitur, & Harmonia, caruerit. Homines autem Dijs illis auctoribus, quos duces dixi datos ad sacra celebranda, in omni actione, in omni contentione uocant, in saltatione, i dice, do numerorum moderationem quandam adiunxerunt, ne apte agere, ne canere, ne saltare, ne oratione pedibus appositis colligare nesceret, hac disciplina pueros informari oportere statuerit, quae graeco vocabulo chorea dixerunt. Nec esse nobis puto, quo aliter appellemus. Atque eius quidem duas fecerit partes, quarum alteram in moderata corporis agitatione, alteram in cantu, & uerborum compositione

compositione posuerit. Hanc omnem ut potiore a Musis precipue uoluerit Musica appellari. Atque cum in hunc modum partiti essent, ut una pars in canticis, in uersibus altera sita uideretur, constituerit, quae natura coniuncta essent, nec hominum studio seungi debuissent, ne carmen nudum & sine cantu, nec illa uocum contentio sine uersibus audiretur. Ita erant poetae idem, qui Musici fuissent, ut Orpheus, Linus, Thamyras, postea qui successerunt, illorum negligentia factum est, ut Musica in partes abiret, ac illi quidem, qui tantum in uerborum numeris uersabantur, tanquam praestantiora studia coluissent, quod iam pridem nomen usurpabant, retinerent. Qui uero nudos canendi modos consuebantur, quod erat utrique commune, sibi suo quodam iure uendicarent. Qua propter cum illi poetae uocarentur, & per huiusmodi nominari. Verum enim hac disciplina cum animi ciuium ab ineunte etate debuisse institui, qui essent ad optimam uitae rationem informandi, merito praescribit Plato, ne quos alios quam honestatis numeros, ne quas alius figuras, ne quam aliam orationem, quam quae de uirtute est, qui docent, sequantur. Quando ut preclare ai poeta ille sapientissimus.

Quo semel est imbuta, necens seruabit odorem Testa diu.

Illos omnes id genus doctores sua consilia referant, monent, ut & profectus ne uelint, & delectare. Cum enim persisterent ueteres legum conditores tenerant illam etatem, quae grauia seriaque sunt, respuere, quae uoluptatem asferunt, & oblectant, libenter saue amplecti, ut Musica & numero, a quadam lusione recte uiuendi instituto comprehendere, constituerunt. Nemo quomodo admodum prudentes Medici, quae salutaria sunt iuuantibus conlimentis quibusdam tam mitigant, ne molestiae ab aegrotantibus accipiantur, quae noxia sunt, ita concinnant, ut tanquam amara statim reiciantur, sic uitae precepta, & quae cumque praestant, ut facilius capiantur, numerorum uerborumque, conditiu condunt ac uoluerunt. Ac primum in hac ratione laudantur Aegyptii, deinde Cretenfes, tum uero Lacedaemonii, quod nihil ex tota illa chorea probabant, quod paululum ab honestate diuerteret, nihilque describendum poetis, nihil Musicis canendum, nihil fingendum pictoribus, nihil ceteris imitatoribus exprimendum, quod patrium non esset, permittebant. Itaque apud Aegyptios quae iam ante decem annorum milia, ut ait ille idem Plato, effusa fuissent, sic nouabantur, ut nunquam uetera esse uiderentur. Quandoquidem qui succedebant, illa ipsa patris, quae prisca uelut assueta esset, inuenerit, diligenter sanie imitabantur. Qui uero hoc recte praestiterint, summo illi profectus quae honorem cum omne genus imitatorum, tum maxime poetas, quos tanquam Deos colebant, cum ea quae essent honesta & praecelara, uersibus complecti, aut esse Deorum, aut certe diuini hominis putarent. Nam in Aegypto quae canebantur, isdis dicebantur poemata. An non illos admirari debebant, quorum opera se feliciter inuere arbitrabantur, si quidem cum quis letatur, tum

*Agitatio corporis
poetis.
Musica duplex.*

*Poetae idem
qui Musici.*

*Poetae qui
Musici qui.*

*Qui modus i
poeticae seruatus.*

*Aegyptii pri-
mi in chorea
laudandi Cre-
tenfes.
Lacedaemonii*

Poetam qui
maxime pro
bentur.

Quorū scri-
ptū de poe-
tis.

Neguid e-
tur, ante qua
a iudicib' sit
perlecinum.

Quare Poeti-
cam Socrati
et improba-
bant.

Quid ad Poe-
tam attineat.

Que debeat
imitari Poe-
ta.

se felicem agere uitam putat. Nec quisquam cui mens lora non sit, feliciter uiuit. Nec sanē cum laetitia affecti sumus, possumus conuiescere, oculis, ore gestu, uoce solemus animi uoluptatem preferre. Id ipsum cum hac efficiat disciplina, ea qui ante omnis alios ualeat ad oblectandum, et ad inuictissimam uitam afferendam, is meritis diuinus appellatur; & cum in certamen descendit, declarabitur uictor omnium consensu, honoremq; maximum consequetur. At quorum sit hoc iudicium, in primis prospiciendum est. In Theatris n. in Ludis cum uarie sint aetates eorum, qui spectant, qui audiunt, ac trahat sua quemq; uoluptas, non dubitandum est, quin aliis alia potiora uideantur. Nā si uaria poemata ad audiendum proferantur, pueri Comediam anteponant, adolescentes Tragediam, carmen Heroicum seniores. Quia uero maiores natu, ut sunt in cognoscendo sapientiores, ita acriores praestantioresq; esse debet in iudicando. Quis non concedat, illos in hac re indices esse oportere? Ex quibus deligendi sunt ad hoc munus obtem qui prudentia, & fortitudine ceteris omnibus praesent, ut cum prudentes sint, suo non alieno iudicio censeant quis fuerit uictoriam adeptus. Cum autem uirtute antecellant, quem ipsi praetulerint, ne timeant hunc uictorem declarare. Nam de equitate, sine qua nihil est iudice iniquius, nihilq; deterius, superuacuum est admonere. Atq; his quoq; mandandum est, ne quid ex his, quae scriptis poeta, antequam perlegerint ipsi, in lucem exire patiantur. Quod illi probarint, hoc sinant in medium prodire, hoc legi, hoc manibus omnium tractari, praeterea aliud profecto nihil. Cum enim ea de re iudicium penes populi olim fuisset, qui subleatis prolatisq; manibus uictorem declarabat, factum est, ut quae ille probaret, describerent poete, atq; omnia ad uulgū uoluptatem accommodarent. Quia propter cum ueterem illam disciplinam, quae olim apud Aegyptios maxime floruit, deprauatam uiderent Socratici illi Philosophorum principes, quid mirum, ut humane uitaē ut consulerent, quod illam emendare conati sunt, & ad pristinam consuetudinem reuocare praestitum cum poetarum maxime sit quod pulchritudo est, & honestum amare, colere, amplecti. Numerorum enim concinnitas, moderatio pedum, concentus in animum probe informatum penetrant; geruntq; decoram quandam, pulchritatq; speciem, quam ille intuens admiratur, quae se ut ornat, quae pulchri amore inflammatur; ut quod rectum est, honestumq; cui pidissimē appetat; fugiat uehemētē quod turpe ac prauum. Verū enī numero, ut quae debeat imitari, Poeta cognoscat, ignorandum non est, quae ut incunda conspectamur, allicere nos atq; ducere ad conspectandum, aut quia tantimodo delectant, aut quia praeterea uel recta sunt, uel utilia. Nā alimenta non modō afferunt uoluptatem, sed ad sanitatem, & ad rectam corporis habitudinem quam plurimum conducunt. Doctrinam item habet in se quandam incunditatem, & quod rectum atq; uile est, cum incunde animum pascit rerum cognitione, quod sanē pabulum dicitur ueritatis. Quin etiam ipsa ratio imitandi utrumq; praestat. Nemo est enim qui rei non capiatur imagine apte de-

scripta, non tam quia delectat, quam quod rectē admodum efficitur est. Nam rectum id dicitur in imitatione, quo quidq; ut est sua natura, ita planē exprimitur. Delectamenta uero quae neq; prosunt, neq; nocent, neq; efficiunt quod uerum est, neq; quod uero simile, nihil profecto aliud habent, quam uoluptatē. Itaq; imitatio illa quidē nulla est, in qua nihil sit uere opinionis, nihilq; aliud omnino, quam inanis quaedam ac futilis delectatio, cuiusmodi est locus illiberis, uulgariisq; ludus. Poetica uero, quae uim potissimam habet imitandi, ac rerum similitudinis reddende, si cui non aliud quicquam, quam quod delectat, asserre uideatur, a recta disciplina is longe aberrat. Quam ob rem qui imitantur, ut quod suscipiunt, praestare possint, cum effingere, quae, & quantum quodq; sit, debeant, nunquam id profecto, assequantur, nisi quid sit quaeq; res planē cognoscant. Quis enim imaginem cuiusquam expreiserit, nisi cuius illa quidem imago sit, teneat? Id quomodo norit, si hoc quid sit, nunquam acceperit? Num pictor leonem rectē sinxerit, qui quae sit eius figura, qui color, quae membrorum conformatio, qui situs, qui articuli, quae distinctio, quae totius corporis compositio, qui decor, ignorauerit? Aut quem in multo animi habitum exprimat, sciat, nisi quae oris figura, quem motum animi, statumq; sequatur, intelligat? Nec uero qui haec omnia non calleat, sit ne probe illud animal pictum, iudicaret. An cuiquam de pulchro uel notio, uel iudicio erit, qui ratio pulchritudinis q̄ sit, quae facies, quae lineamenta, nescierit? Ita uero quae scripta sunt, q̄ legat, nisi literarū notas cognoscat? qui nunq̄ literas nouit, nisi grama tica tenere? Nisi earū figuras in aqua, in speculo cū uiderit, quarū ille similitudinē rerū habeant, planē intelliget? Ita qui nunq̄ quae sit honesti forma, quam decorat, & quanta, perspexit, neq; illam imitari potest, nec scibi de scriptam inuenit, cuius sit illa species, percipiet, nec quemadmodum sit efficit, uim habet iudicandi. Tenenda igitur tria sunt optimo perfectosq; poete, primum sibi imitationem quid cadat, deinde quomodo ipse id probe imitetur, postremō quibus numeris, pedibus, uerbis illud idem sit effingendum. Cognosce nūm est enim quid sit hoc, quod sibi quisq; imitandum proponit, quale sit illud ipsum, & quantum. Sit ne homo, an Deus; uir, an femina; seruus, an liber. Tum uero quae consequuntur, sint ne honesta, in turpia; recta, an praua; magna, an parua. Dilectum autem cum sit, quae ad uirtutem proficiunt, illa esse imitanda, ac tum deniq; probe efficta esse, cum singula quae sunt specie, quae magnitudine, cuiusmodi, diligenter expressa fuerint. Reliquum est quae uerba, quos pedes, quos numeros quaeq; sibi res effingenda possint, cognoscatur. Neq; adeo id leue est, ut parum in hoc diligentē sit conferendum. Ego uero Musis tantimodo hanc rationem imitandi puto esse perfectam, aut si qui sunt, quibus illa etiam sit nota, eos quidem sanē esse, quos Musae uehemētē admodū diligant. Nunq̄ enim ille illiberale orationē libero, multib' uero tribuerent; neq; rem graue ac feriam uersibus iocosos exprimerent. Neq; ad id exponendum, quod permagnum, & praclarum est, uerborum numerorumq; tenuitatem adhi-

Quae proba
sit imitatio.

Tria Poete
tenenda sunt.

Quid imite-
tur ipse.
Quale.
Quantum.
Quomodo.

Quibus ver-
bis.

Triplex materia rerum.
Triplex moderatio pedum.
Tria genera dicendi.

berent, Nec sane contra quod sermule est ingenue, quod muliebre, viriliter; quod ridiculum, seuerè, quod attenuatum; magnificè describerent. Vt enim triplex est rerum materia, sic triplex est moderatio pedum ac numerorum, tria genera dicendi. Ac herè præcipiant ut sententias verba, verba numeri pedes; sequantur. Nam quid est, quod minus deceat, quam ad elegantiam morum oratione inconuenientem accommodari, ad orationis venustatem numeros indecoros, aut contra ad mores inelegantes dicendi concinnitatem, ad verba incondita numerorum decorem? Quam ob rem nemo sit uestrum adolescentes; qui optimi poetæ si nomen sit adepturus, non det operam, ut eruditus elegans omnium artium scientia perpolitus se conferat ad poetica, eumq; se præstet, tum Colossus non modo Gaurice inquit, hac disputatione gratiam tibi nostram reconcidisti, quæ de nos tibi quos; diuinitus reddidisti. Quæ si nobis præscripsisti leges quasdam imitandi, ne, ut antea licebat, quoqueque libeat, uagandi sit amplius potestas, dedisti tamen præcepta quadam, quæ me quidem latebant. At non potest non se id mihi summe admirationis, quem Plato maxime diuinum appellat, quem prudentissimo cuiq; imitandum putat. Quem sibi, & rectem, & auctorem locupletissimum in his, quæ constituit, proponit. Quem, & magistrum, & ducem in maximis philosophiæ decretis se statuat. A quo quæ de Dijs, de opificum tercia molitione, quæ de inferis, quæ de animi natura diseruit, accepti. Qui cum a mortali concretione solutos colloqui iungit, auium agere magni sanè faciendum, multoq; in lucro pondendum fatebatur, cuius denique, non modo rerum cognitione atq; perspicacia, uerum etiam tum genere dicendi, tum imitandi ratione, siue actione, siue sententia moresq; cuiusq; auium effingat, se se planè similem uideri studet, hunc ab illo eodem philosopho ut Sophiam ueri scientia, & de recti opinione alitum, ut rerum omnino ignarum, ut de ui Deorum, de uita heroum quæ turpita sint, & nefaria docentem ea censorie seueritatis ignominia notari, ut esset illa Reipublicæ, quam ipse infuribatur, expellendus. An sibi, siq; Philosophi locum in ea ciuitate relinquebat, de qua, quem ipse in Philosophando atq; in imitando secutus est, dicitur ab arte Homerica poësis explodenda est tanquam alie na ab his, qui solummodo ad bene honesteq; uiuendum informantur, quoniam quidem quod simplex est in Dijs, multiplex inuolucro circundat; quod uerum, & sua natura pulcherrimum, insigni quadam integumento, ac inuoluto illo quidem, sed indecoro turpiq; inuoluit. Platonica doctrina omnino probatur, ac si illos docere uideatur, quorum omnia studia, omniaq; consilia ad honestam ueritatemq; referantur. Cum Plato faciat a Thrasymacho Sophista, qui esset sapientissimas, hunc sceleratissimum uocari, a Callide stultos, qui moderati atq; prudentes, ab ipso deniq; Socrate uoluptatem in his, quæ bona sunt,

Admiratio
Cur Plato,
Homerum in
seclatur.

Si Homerica
poësis reijcienda,
Platonis
item Philosophia
explodenda.

recenseri. Si Philosophus ille defendatur, quod qui secus eisdem de rebus docuerit, non ipse hec constituat, sed alios differentes indicat. Defendatur etiam poeta, quod qui melius Chrysippo, & Crantore dixerit, quid sit fugiendum ut turpe, quid ut rectum honestumq; sectandum, ac de natura diuina planè illa attigerit, quæ postea philosophi latissime disputauerunt, non ita sentiat interdum, ut fingit, sed tristem, seuerumq; ueritatis uultum inuoluit rerum, quas communiuitur obtegat, ut spectantium oculos ad eius dignitatem intuen dam alliciat. Sanè quidem inquit Gauricus, ita est ut tibi mirandum uidetur. Quod cause uel Platonis fuit, ut ea de re plurimum disceptauerint. Ac probe tu quidem, nec temere uideris in hanc admirationem incidisse. Ita enim admirando effecti, ut repetierim memoria, quæ cum ad Homerici defensionem ualeant, tum uerò huic disceptationi maxime congruant. Id ergo, ut desinas Cesse admirari, habeto, Poeticæ non unum esse genus, ut triplicem in anima uitam fluxerunt. Primo enim loco, uiuendi eam rationem quasi in arce quadam posuerunt, quæ de sua quidem hac sede animus dimouetur. Vi autem illius cognitionis, quæ sibi cum Dijs est, exornata, eos maxime attingit, lux mentis; mentis tenuis illud quidè, sed similitudine gerens atq; speciem, diuini eo de lumine accendit, quod supra omnem prorsus naturam lucet, & quod sem munum unumq; est, id planè intuetur. Deinde quæ tanquam de illa arce demissus suos in se oculos conuertit, atque in earum cognitione rerum, quæ multa diuersaq; sunt, uersatur. Ac generum multiplici uarietate inspecta, intelligentiam cum his, quæ intelliguntur, coniungit. Itaque rerum, quæ sub intelligentiam cadunt, rationem complexa, speciem eius nature, quæ intelligendi uim habet, effingit. Postremo quæ ad agendum uires animi infimas adhibet, iussuq; utitur, ac sensu rationis experit. Quam ob rem optima perfectaq; uita fruuntur uates, & qui numine diuino ducuntur. Cum his omnium hominum uis uera sapientia concedatur. Media Philosophorum est, & quorum utique studia in rerum perspicacitate uertuntur. Infima plebeia est & uulgaris. Quandoquidem ea tantummodo seclatur, quæ opinionem in animo excitant, sensumq; aliquid extrinsecus pulsant. Eundem in modum triplicem poësim fecerunt. Nam principem, summamq; illorum esse uoluerunt, qui diuino spiritui afflati supra hominem se se effrunt, diuino lumine mentem illustrant, Deorum munere, quod sibi deest, perficiunt, cum Dijs necessitudine hospitiumq; coniungunt, Deorum denique bonis commodisq; perfruuntur. Hic furor diuinus dicitur, sic prudentia præstantior, ut plus habet diuinitatis. Qui si ad ueritatem refertur, diuinitas, si ad pulchritudinem, amor, si ad diuinam mensuram, poësis appellatur. Atque in animo diuinitus concitato eam uim mouet, quæ res Deorum, laudesq; exprimit oratione numeris pedibusq; colligata. Et præcipue Linus Orpheusq; ualuerunt. Mediæ uerò in rerum & diuinarum & humanarum cognitione posuerunt. Hæ enim eorum dicunt, quæ sunt, naturas causasq; cognoscit. Eiusmodi Empedoclis, Lucretijq;

Vi defenditur
Plato, sic
Homerus de
fendentes est.

Admiratio
sollitur.

Tria genera
poeticæ ut tri
plex uita ani
morum.

Prima animi
uita.

Secunda.

Tertia.

Quorq; sit pri
ma uita.

Quorum se
cunda.

Quorum po
strema.

Prima poësis
quorum sit.

Quorq; media

Quorum po-
fivema.
Tertia Poc-
fis.
Duplex.
Pars una i-
magines rer-
um vii sunt
exprimi.
Pars altera
de veritate
abhorret.

poemata fuerunt. Hæc tradit quæ bona honestaq; sunt, ut Theognidis carmina
ut Solonis, & eorum, qui versibus leges, mitiq; præcepta considerunt. Ter-
tiam porro hanc esse definierunt, quæ in effingendo planè consistit, eamq; in
duo genera diduxerunt. Quorum alterum imagines rerum, uti sunt, exprimit
quodq; verum est, confectatur: cum baud omnino uoluptatem, quamvis ea ple-
runque consequatur; sed quod rectum est sibi ut finem proponat. Hoc enim
summorum hominum facta, consilia, uirtutes exponuntur. Quo quidem in ge-
nere ex nostris Lucanus, italicusq; floruerunt. Alterum à veritate prorsus
abhorret. Non enim id quod fit, sed quod esse uideatur, ad oblectandum imita-
tur, cum paruas res esset, maximas diminuat, ut auditors in admiratione
non adducat, uerbisq; & translatis, & peregrinis, ac numerorum pedumq;
uarietate, tum animos commutet, tum rerum etiam naturas. Ita quæ hæc poe-
tica imitatio cum in adumbrando potius, quam in exprimendo uerfetur, adum-
bratio uerius eorum quæ sunt, quam expressa effigies dicitur. Atque siue hi-
laritatem excitet, siue commiserationem, siue alium quencumque affectum
animi moueat, ad eorum, qui audiunt oblectationem uim omnem refert prorsus
imitandi. Quam ob rem poësim illam cum Musica hospes. Atheniensis,
cum pictura hanc Socrates comparat. Cum Musica quod rectum est potius
quàm uoluptatem; pictura delectationem, non quod in re uerum est, aucupetur.
Quo circa quæ de imitatione à nauis sumpto exemplo diximus, ad imitan-
di rationem profecto attinent, quæ & Tragica imprimis nititur, & Comica
poësis. Horum omnium generum exemplum facile tum in Homero, tum in Vir-
gilio deprehendes. Nam ut à postremo ordiamur uterque ortum, occasumq;
siderum interdum uisus describit, cuiusmodi est,

Oceanus perfluit Lucifer unda. Et
Sæuus ubi Orion hibernis conditur undis. Et
Oceanum interea surgens Aurora reliquit.

Uterque etiam cum aut pugnas heroum, aut deliberationes, aut sermo-
nes exponit, ut alios prudentes atque discretos, alios fortes, alios elatos & glo-
ria cupidos faciat, pro ut cuiusque erat uita institutum, id planè quod rectum
est, ac singulis conuenit, imitatur. Quid? cum uarias animi vires, aut imagi-
nem, quod Idolum appellatur, aut hominis umbram ostendit. Cum ea profe-
quitur, ex quibus mundum constare Philosophi docent. Quod genus illa sunt,
quæ clypei descriptione, quæ culice, quæ undecimo quidem libro Odysseæ sex-
to autem Aeneidis comprehenduntur, cum ad uirtutem non pauca dicit sen-
tentiosè, ut

Qui pariet superis, hunc illi audire parati. Et
Breue, & irreparabile tempus
Omnibus est uite, sed famam extendere factis
Hoc uirtutis opus.

Nonne id omne scientiæ plenum est, atque eruditionis plurimum habet?

Ex Homero.
Ex Virgi-
lio.

Iam uerò quod Iuppiter sit pater hominum; Deumque, quod eius et forar & con-
fuitus Iun, quod cum eo fratres res uniuersas diuiserint, adde his cingulum
Veneris, uincula Vulcani, ortum Mineræ, Apollinis diuinationem, Iouis con-
ciones, contentiones Deorum, cetera id genus permulta, perfectam illam, opti-
mamq; poësim, qui diuinus dicitur furor, hæc utique omnia præferunt. At-
que ille idem Homerus quomodo essent hæc singula genera distinguenda, pla-
nissimè docuit, cum diuinum illud Demodoco tribuerit, uel te Musa, inquit,
docuit, uel Phæbus Apollo. Quasi Deorum aliquis ei dux esset atque magi-
ster ad canendum. Phæmiao alterum, quod in rerum cognitione posuerunt.
Laudatur is à Penelope quod & Deorum, & hominum res ipse nosset permul-
tis, quæ delectarent. Tertium ei qui Chytemnestra cantu uersibusq; expressa
temperantia moderationisq; exempla proponebat. Quartum Thamyridi,
qui Musis pænis dedit, quod simplices canendi modos, illisq; familiares, ad
molliores magisq; uarios, ut plus afferrent uoluptatis, traduxisset. Sic enim
à ueritate alienus id tatum, quod multos oblectaret, imitabatur. Ita hæc qua-
tuor genera, cum singula reperiantur in Homero, quod plerumq; ille attigit,
primum est, quod raro, postremum. At scriptores quidem tragediarum poe-
sim Homericam secuti, eam partem emulati sunt; quæ quam longè post ille ha-
buisset uideatur. Plato autem hoc ipso ducè, atque magistro ad imitandum
arripuit, quod uerum esset, adhibuitq; quo, siue ad Deos, siue ad homines id
spectaret, rerum utique scientiam, ut philosophum decebat, proficeretur.
Quam ob rem ille idem philosophus cum & prima, & postrema poësi intel-
ligeret Poetas ita commendari, ut siue alterutra poeta nemo haberetur, ab
ea ciuitate, quam ipse statuebat, utranque reiiciendam putauit. Ac prin-
cipem quidem illam atque diuinam, non quod eam non mirifice probaret
(An eam aspernaretur quæ à Deis esset profecta?) Sed quod adolescens uis
eam audire nequiquam importeret, quæ minime illi capere potuissent. Quæ
pe quæ sit cuiusmodi, ut nisi posito quod foris elucet, quod intus latet bene
perspecto, plus detrimenti, quàm commodi sit allatura. Infamiam uerò
atque plebeiam, quod nihil in illa sanè uideret, quod non esset à bene insti-
tuta republica prorsus alienum. Id enim illa sibi imprimis proponit, ut ea-
ciues institutione instruantur, quæ rectè possint cum res domesticas admi-
nistrare, tum etiam bona ciuitatis. Tragedia uerò aut Comædia quid profer-
ret, quod non sit mores optimos deprauaturum? Cum planè utraq; id tan-
tummodo studeat, quod multitudinem oblectet, aucupari. Quæ propter Tragi-
cos poetas ex plodit, cum in Homero tanquàm eorum magistro reprehendit,
quod imitando, & uerba, & sententias dirigat ad motus in animo ciendos.
Quando id omnino Tragedia molitur, ut excitet, alar, adaugeat, quod animi
perturbat. Homericæ autem poësis, cum præter quàm quod admirationis, &
iucunditatis non parum habet, eius tamen maximum munus hoc sit, ut men-
tem cogitationemq; nostram perficiat, quod Plato ipse testatur, non est ut ab

Poetice pri-
marie ex-
pla.

Primi poëti
de genii De-
modoco tri-
buit Home-
rus.

Medii Phæ-
miao.

Tertij par-
te prioris, &
qui Chytem-
nestra case-
bas.

Tertij par-
te posterioris.
Thamyridi.
Homericam
primum ge-
nus attigit.

Raro inf-
mum.

Tragicæ inf-
mum genus
implet.

Primariæ in-
fimaq; poe-
sim reiicit
Plato.

Quare pri-
mariam poe-
sim reiicit
Plato.

Quare in-
probat inf-
mam.

Homericæ
poësis non im-
probat.
Quare præci-
piunt ne dis-
ciat.

Homer⁹ qua-
re diuinus.
Quare à vero
abest.

Quare à Pla-
tone recipi-
tur.
Quare reici-
tur.

Plato à Fabi-
is ad veri co-
gnitione ad-
lescentes abdu-
cere conatur.

Portas tan-
tum qui imi-
tando a recta
opinionē ab-
sunt reijcit
Plato.

Homer⁹ cum
Tragicorum
grege reijci-
t. Defenditur.
Obiecta à
Platone re-
sistentia, ad
Homeri de-
fensionem.

illo improbetur. Id tantum præcipitur, pueri, quorum est animus bebes, nec
dum potest, quod obtegatur, intraspicere, qua per ætatem nequeunt ad uirtu-
tem informari, ne hac ipsi disciplina imbuantur. Itaq; Homerum ille philoso-
phus, qua is cælesti Musæ spiritui afflatur, diuinum appellat. Qua mores actio-
nesq; Heroum ad oblectandum solummodo imitatur, a uero censet abhorre-
re. Quæ doctum concludit carmen, rerumq; scientiam uersibus comprehendit,
hoc teste, hoc auctore titum in maximis philosophiæ decretis, ut Tragicorum
ducem de ciuitate expellit. Nam Platonis consilium hoc erat, ut à fabulis,
quæ ad erudendum nihil conducunt, ad ueri cognitionem adolescentem abdu-
ceret. Cum enim animaduertit, et suorum temporum homines ita deceptos,
ut rerum diuinarum humanarumq; perspicaciam, atque philosophiam negli-
gerent, quiq; illi operam darent, contemnerent, odioq; præpò modam habe-
rent, poetam uero summo studio complecterentur, camq; præcipue proba-
rent, quæ in imitando uersaretur, quasi ad docendum, quod optimum in qua-
que re esset, satis ualere, ut eos à tam fædo errore liberaret, inuehitur in poe-
tas, non sanè in omnes sed tantum in eos, qui imitationem ne ab opinione nul-
lem recta non alienam, præsertim Tragicæ sectarentur, eosq; concludit in qua
la ueri cognitione uigere, neque aliquem illorum tempu. administrasse, neq;
rectam eius administrationem instituisse, neque ciuitati leges dedisse, neque
bellum probè gessisse, nihil denique, quod ad bene uiuendum proficeret, inuenis-
se. Hec sunt quæ ex Academicorum disputationibus arrepta. Cossi admiratio
ne excitatus existimabam esse in medium proferenda. Hoc loco Summontius,
subtilius fortasse, inquit, quam uerius Pomponi effecisti, ne dum possem
Homerum nunc probat, nunc reijcit Plato, à se ipso dissidere uideatur. Quia uerò
red ex omni hac disceptatione, quæ hodie de Platonis sententia tibi fuit,
id mihi planè collectum obseruauim; est, ut Plato cum Tragicorum grege
Homerum ueluti eorum egregium ducem reiciendum esse, negligendumq;
contendat, non equidem arbitror in eius contentionem tantam uim esse, quin fa-
cile, quæ obijci, refelli possint. Nam cui philosophus ille probauerit, nullam
ab Homero temp. fuisse institutam, neminemq; priuatum ad bene beatèq; ui-
uendum omnino eruditum? Fuit enim longinquitate temporum memoria re-
rum ab eo gestarum fuisse delecta, siue illius ætatis nitro factum esset, quæ
gerabantur, ne literarum monumentis traderentur, cum ad scribendam quæ
idonei haberentur delecti, potius sanè id facile euenire, ut Platonem Socra-
temq; fugerint, quæ præclare Poeta ille fecisset. Cum autem ciuitates quæ-
dam, ut scriptores historiarum prodiderunt, ad controuersiam ea de re tol-
lendam, de qua inter se dissidebant, hoc poeta iudice usæ fuerint, huiusq; scrip-
ta ad indicandum adhibuerint, quid mirandum erit, si reperti sint qui pu-
blice eundem Homerum ad leges componendas delegerint, priuatum ad eru-
dendum præceptorem habuerint? Ad tantum abest, ut persuadeat ille idem
Plato, uel à recta opinione, uel à ueri perspicacità hunc abhorre, ut in Aca-

di mia

demia non defuerint, ut ipse docuisti, qui hoc idem in Poetica imitatione ita
concedat, ut qui imitatur, posse cõtendat, quod sit elegans, atq; perdoctum,
quodq; scientiæ plurimum habeat, asserre, & quod sit in quaq; re pulchrum,
quod turpe, imitari. Næ quemadmodum Homerus, cum in aliqua re uerba actione in-
dicium suum interponit, quod bene, quod secus fiat, planissimè ostendit, ut
Sua danti paruit amens. Et

Mente usus recta est. Sic, & Virgilius
Verum ubi nulla datur cæcum exuperare potestas
Consilium. Et
Demens, qui Rutulum medio non agmine regem
Viderit irrupentem. Et
Nescia mens hominum sati, fors, future,
Et seruare modum rebus sublata secundis. Et
Olli sedato respondit corde Latinus. Et
Hic mentem Aeneæ genitrix pulcherrima misit,
Iret ut ad muros, urbiq; aduerteret agmen.

Diuinum enim Aeneas de urbe illi statim adoranda fuisse consilium de-
clarat. Quod Tragicus adeo detraxerit, ut eodem nomine Homerum quoque
accuset, nemo profecto est, ut hoc illi assentiatur. Cùm autem, & doctè, &
disertè Popiscus eos defenderit, tantum apponam, uel us qui primoribus la-
bris græcas literas attigerunt perspectum esse, quam multa ad eruditionem,
& ad uirtutem cum ferè Tragicum Euripides atque Sophocles sapienter
admodum dixerint; multumq; abesse, ut uel horum aliquis, uel Homerus per-
turbationibus animi uires ministret, quorum nemo profecto est, qui non eas
incredulo cobibeat. Tragediæ uerò propriè priuatiq; tantum ab Aristote-
le tribui, ut ipse ne Epicæ quidem imitationi eam præferre nectatur. Cùm
enim animaduertisset ille philosophus à Platone magistro Tragicam poësim
ut hodie uis, & uerum intuentis dilucidè inquit, ostendit longe posthabitam,
reiecit, atq; ab ea repa. quam ipse statuerebat; Epicam uerò summo positam lo-
co, in qua diuinitatis plurimum esse arbitrabatur, summo pere motus est, ut
poeta Tragicum Epico præferret, idq; siue proprio, siue potius iudicio, siue hac
etiam in re dissentendi causa, à quo in plerisq; philosophiæ decretis dissentire
consequitur, siue placendi studio, cùm libentissimè Tragediam Athenienses am-
plecterentur. Itaq; eas refellit rationes, quibus ad Epicos anteponendos addu-
ci Plato uidebatur. Quod cum Tragicæ poësis nolutatem sibi proposuisset,
Epicæ uerò cum delectatione uirtutem, eamq; inuendi rationem, quæ dijs ho-
mines coniungunt, hanc libentius multumdo illam grauitate, & iudicio, &
dignitate utri præstantiores audirent. Quod ad finem consequendum huic per-
multa illi pauca opus essent. Nihil enim hoc ad imitandum non adhibet, ut
spectantem plebem uerbenter oblectet, nihil, quod quidem id possit effice-
re, prætermittit. Nam præterquam quod excoqui ad portenta, historiarum ope-

Homerus etiā
à Platonis
defenditur.

Poeta quod
sit in rebus
honestis, ut de
turpe sciens.
Homerus.
Virgilius.

Tragici de-
fenduntur.

Tragici per-
turbationes
animi cohi-
bent.

Tragica poe-
sis Epica ab
Aristotele
preferunt.
Epica Tra-
gicæ à Pla-
tone.

Platonice ra-
tiones quibus
Epica poësis
Tragica præ-
ferenda est.

H

ra utitur, ut veluti stupidos, nullumq; eius rei, quam ipsa molitur, sensum habentes illorum gestu, & voce spectatores ad sentiendū permoueat. An eo deteriores ineptioresq; ducunt esse tibicines, quo plura imitatur; ut eos, q; spectat, ad id percipiendū, quod illi effingūt, alliciāt? Quippe q; rē ipsam nō modo tibia rē cantu, sed motu etiā corporis exprimere conētur. Qui nō sōno discit effingere, bāt, sed toros ipsi conuoluebāt. Qui Scyllā, trahēbāt principē chori, agitabāt, uexabāt, ut quod ipsi imitarent, utriq; planē significaret. Actores, qui rē ante spectantiū oculos ponāt, in actione nimis sunt, nō se modestioribus irridēdos prebuerint? Irridebatur. nā Myrtilo Callipides, qui sic agere nimis gestiret, Simiaq; appellabatur. Qua propter si bistriones inter se conferant, ut modestiores in agēdo ceteris praeferant, ita si poesi cū poesi cōparetur, Epica longē ante tragica ponat, cū n. illa eruditiores grauioreq; habeat auditores, uerbū rē gestu ad significandū cōtēta est; hac eorū cōspectu, qui rudiore nequireq; ingenio sunt, ad docendū multa praeterea requirit. Hoc autē Platonicā argumētationis firmamentū sic ille euertere cōtendit. Primū huius accusationis telum nō in Poetica intēdit, sed ea projectū in artē, qua bistriones ad agendū utunt. Deinde hoc idem cōtēta, si utitur id est, Epicis esse inferendū. Quando, & qui heroicis pronūtiāt uersus, & qui canūt ad uocē id actionis adiungūt, ut in eā laboris curq; nimium contulisse uideatur, quasi huiusmodi significatione hoc se prestare, quod oratio per se minus ualeret, arbitrentur. Iam uerō agitationem corporis nō omnem esse improbandam, non sūde oratorios gestus; non salutationē, quā uel Socrates ipse maxime probabat. Nā uitiosam actionē, cuius nomine, & Callipides reprehendebatur, & ceteri omnes reprehendendi sunt, qui quodcumq; est illiberale, hominēq; ingenuo indignum, imitantur, quis unq; non esse reijciendam censureret? Tū praeterea Tragicam poēsim, uel sine actore nō secus atq; Epicā suū munus perficere. Quippe quae ijs meritis, ijs uerbis, ea uerborum compositione rem totā completatur, ut legendo, quemadmodū, & illa faciliē intelligat. Quam ob rē concludit, si multa sunt, quibus hac illi ante ponenda sit, non esse projectū hac de causā post habendam. Quibus autē hanc illi praefendam existimet, ea sunt, hac plura, quā illa complectitur. Cūm praeter cantum atq; spectationem, quae non exigua pars est, nec parum habet momenti ad oblectandū, nihil, quod in illa sit non contineat. Nam uel quod maxime ea sibi placet, heroico carmine utatur, licebit. Multum enim, & ponderis habet, & incunditatis carmen illud. Quo non est quod plenus sonet, & reteresq; aures incundius compleat. Huic siue recitur, siue agatur, quae uehementer delectat, euidentius inesse, hanc celerius, breuioreq; spatio finem assequi imitationis, hoc est, quod uoluptatem admirationemq; parit. Plus enim asserunt delectationis, quae crebra, & conferta sunt, breuiq; tempore congesta, quā quae fusa, & curriculo mista ad temperatā longiore. Quod plane liqueret, si unquam Sophocles Oedipus toridem confecta uersibus, ex quot illius constat, daretur. Huius deinde munus esse longē praestantius. Cūm ad eam

Platonicā rationē ab Aristotele resoluunt.

Aristoteles rationes quibus Tragicā poesi Epica praefenda est.

proprie spectet non uulgarem facere oblectationem, quod est cum summa animi admiratione terrorem incutere, misericordiamq; capere. Iam quod potissimum est in poesi, ut unus sit actionis, id minus in illa, quā in hac elucere. Argumentum autem id esse, quod Epica imitatio non ferē sit, ex qua plures Tragedia fieri nequeant. Itaque si Epicus fabulam unam faciat, alterum quidem duorum consequi oportere, aut si brevis, & contracta uideatur, maneam mutilamq; apparere, aut si longitudinem poemati congruentem assequatur, iniucundam, & insuauem existere. Sin plures, hoc est, si multarum illa actionum sit imitatio, non utique fore unam. Quāquam enim tum illas optime composita est, tum Odyssaea, & quā maxime unam actionem effingit, utrique tamen permulta inesse, quae suam quandam per se ipsa magnitudinem habent. Quo circa inferitur, si omnibus hisce rebus praestat Tragicus poeta, non dubitandum esse, quin ante Epicum sit ponendus. Verē, an secus, tu Gauricus, inquit, uideris, qui Platonis sententiam tutaris. Immo uerō, is inquit, uel tu ipse, qui publice doctrinam, & artem, & uim diuinam, indulsit; Virgilianam proferis, uel Syncernus, cuius causa nunc agitur. Cūm illi primas in Epica poesi nemo projectū non dejerat. Ego uerō, inquit Syncernus Gauricum appellans, cūm alias ob res id tuum esse duco, tum maxime hac de causa, quoniam nemo alius non faceret ineptē, qui quod a te non modō affectū est, sed etiam penē confectum, susciperet, ac si uel Summonij, uel etiam mea, quae nunc agitur, esset causa, tu quidem aduocatus in ea projectū uel etiam mea, quae nunc agitur, esset causa, tu quidem aduocatione me non egere. At certe hoc utar libentius, quo minus, quā alij mihi laudem amicē benenoleq; assequi, eius meo iure assumende causa, defensionem hanc uidear suscepisse. Quod si concedatur nihil horum id ualere, quo ab hac poesi tuenda deterrear, nōne defendenti mihi sic minus credatur; ut magis eam tueri meam esse existiment? Perge igitur Pomponi, quod insitisti, perficere, ac potius quod probaueras, confirmare. Quod sane erit, si ab huius Sophistae citius, quā philosophi, contumelia laudem Epicorum, Socratisq; decretum defendaris. Hoc uelim tibi persuadeas, te pergratum & Summonio, & mihi facturum. Tum Gauricus, quāquam inquit, huic causae, & uestrum uterque, & horum mihi obsequi puter grauari, si a quo uis alio hoc patrocinium suscipi oportere cōtenderem, auctoritate tua, quam sequi ceteros omnes non dubito, agrediar, qui imprimū, quod iubes. Ac primū mihi quidem uidetur tantum abesse, ut Aristoteles eo loco Platonicā rationis arcem expugnauerit, ut ne ad eius quidem oppugnationem propius nim illam argumentorum admonerit. Nam concedatur, si libet, gestū, orisq; habitu actoris esse, nō poetā. At me minime eū oportebat in sex partibus Tragediae, q; uim, & naturā eius complecti, se canit, atq; spectationem recensuisse, nec fān aliā ob causam, praeterquam quod sine tibiciniū bistrionūq; operā Tragicā poēsim ad captandū

Tragicā Epicae aenepon dui.

Platonis decretum quod Epica poesi si praefenda confirmatur.

Aristotelico tum argumentum refutatio.

dam, quam sibi illa proposuerat, voluptatem, minimè ualere animaduerte-
bat. Nisi putas, eam in Theatrum proferri sine auctore, atq; spectari usquam
posse. Atqui siquid tibicines, histrionesq; peccant, non est ut uitio poetæ detur.
Quasi uero Tragicus minus adscribatur, si male acta fuerit Tragedia, aut
quisquàm eorum, qui ad certamen descenderant, uictoriam unquam fuerit
adeptus. Cuius poema non ita pronuntiatum, actumq; esset ut placere possis-
set. An qui melius scripsisset iniuria quidem afficiebatur, si non hic, sed cuius
acta melius fabula fuisset, ille operis præmium accepisset. Nec uerò obest
quod obicit de his, qui ἑταῖροις à Græcis appellamur. Quando uel ipse poe-
matis Epici partes esse noluerit, uocum, sonorumq; cōcentū, atq; spectationē,
ex quibus Tragicum constare docuerat, idq; rectè, cum Epico ad hoc ipsum,
quod ille susceperat, consequendum, nec Musici cuiuspiam cantu sit opus, nec
gestu ac uoce pronuntiatoris. Nam hoc etiam is à Melico differt, quod fidibus
ille, aut tibia, carmina canebat. Ac tamen si ordine quodam occulto, ipsoq; diu-
no, quemadmodum ex Musa hic idem aptus est, ita ex eo pendunt, qui so-
lent maxima corona aut canere eius carmina, aut pronuntiare; non tamè huic
cum illis ea cōstantio, quæ cum actoribus, atque Muscis Tragicis est. Per-
trahant enim Grammatici poetas, atque ex ijs eadem serie, qua, & quos
ἑταῖροις diximus uocari, necitantur. Quis autem poetica partem Gramma-
ticam, ut Tragediæ Musicam, actionemq; et apparatus esse putauerit? Nam
Poetæ multò ante Grammaticos exiterunt, longeq; prior Grammatica Poë-
sis. De Muscis quis dubitet, quin ante Tragicos diu floruerint? Histriones aut
idem erant cum his, qui Tragediam inchoarunt, aut potius illi reperiebantur,
priusquam horum nomen cœptum esset audiri. An putandum est, cum
primum Epici ad scribendum animum appulissent, ea quidem spe ductos id
fecisse, ut essent quæ scriberent spectatoribus aut pronuntiantium, aut canen-
tium ope placitura. Timuisse autem, ubi bi sibi deessent, se nunquam fuisse,
quod renderant asscutoros. At uerendum non est, quin Tragicorum hoc pro-
positum fuerit, ut agenda, populòq; spectanda, quæ ipsi componerent, daren-
tur. Tamen abest, ut quod Epicis obtingebat, id illi se sperarent lectione con-
secuturos. Nam qui Tragediam docere instituerunt, idem agere solebat, mul-
taq; ad actionem quæ attinerent, inueniunt. Nec uelim mihi obiciat, Musi-
cos eosdem atq; poetas extitisse, ut perspectum sit cum poetæ Musicam conun-
gi oportere. Nam principio unum erat genus, cum Deorum laudes canerentur,
Heroumq; uirtutes; nihilq; literis mandari cœptum esset; sed quæ uersi-
bus tradebantur, memoria custodirentur. Vbi autem à Poetica scintilla
Musica est, ut scribendum uerò Poetæ incumbere ceperunt; Epicis quide-
m satis erat, ut eorum poemata scripta recitarentur. Tragicis autem
nunquam curæ non fuit, ut cantica ueteri instituto ad actionem adhiberentur,
cum dimississent, Tragediæ primordia nihil aliud fuisse, quam
carmen ad sacra liberi patris celebranda institutum; intelliguntq; se, qui

Qui sunt
ἑταῖροις.

Grammatici
pendent ex
poetis.

Poetæ ante
grammaticos.
Musici ante
Tragicos.
Histriones aut
idem cum
Tragicis, aut
Priores ijs.

Unum idem
genus olim
Musiconum
ac poetarum.

Tragedia si-
ne cantu, &
spectatione
consistere non
potest.

al
e-
q̃s
n-
de-
olia,
eta
euer
hostē
rem?
utius
prædic
ut exi

n
sp
nij
aff
tus
ter
imp
nu
bibe
frena
ne ca
expie
cūm a
æquo a

c
n
sis
do
en-
arū
acile
mul
fanē
si ubi
batio
citur,
est, ut
uebe
el Oedi-
s,

a
b
si
con
dex
fen
mi
oste
mo,
atqu
in ba
ri nob
na, tu
planē s
nobis a

re
ur,
am.
quis
am.
uum
rtim.
e Io,
è fa-
citari,
e præ-

o
o
ci
qu
an.
le
dur
ad
tem.
esse
mata
Deor
est, si

ecce
quæ
eccla
omi-
rum

tr
pe
pio
di
dea
ipsa
ad p
Cum
ta, no
re. N
nobis
æquè p
coëant

at
e-
nt
oté
m-
e vi
n di
que
Rigio
que
ali cō
orpo-
planē

po
bo
gi
pr
siue
tan
mus
uim
in qu
quan
bus at
gentia
tanqu

ne
m
ac
Ho
tra
lesi-
es-
mate
ostat
bscu-
a uerò
e dicen
e propè
modat.

ca
fa
te
tr
pi,
Eta
ten
alit
poss
plur
Ego
quæ
gina,

